

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Thesavrvs|| Locorvm|| Commvnivm|| Jvrisprvdentiae

Barbosa, Agostinho

Lipsiæ, 1697

Liber Qvintus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80071](#)

dec. ad l. 11. §. 3. de pecul. Dénique solutum autem non videntur, quod non durat solutum.

Hanc regulam Anton. Fab. in rat. decid. ad l. 3. §. 7. de inrem. vers. declarat, quod regula sit ac-

cipienda de duratione, quae sua sponte & naturaliter intercedit; non de ea, cum effectus rei casu aliquo fortuito impi-

ditur.

FINIS LIBRI QVARTI.

LIBER QUINTUS.

CAP. I.

Ebrietas. Ebrius.

Axioma I.

Ea, quæ ab ebrio committuntur, non sunt ex animo deliberato aut ex proposito, l. perspicuum 11. §. delin- quitur 2. ff. de pen. l. illud re- latum 3. §. 1. ff. de injur. cap. san. c. inebriaverunt Loth. 15. quæst. 1. ubi in- pinata ebrietas Lothum ab inceps excusat, vid. Bald. in l. data opera. C. qui accusare non poss. Hippol. in l. 1. num. 63. ff. de Sicar. & ibid. Salicet. Gail. 1. O. 110. n. 24. Furioso enim nem est simili- fier nec proximior, quam ebrius. Fich. 1. conf. 3. 3. num. 4. ac proinde in jure cum furioso compa- ratur. l. 1. C. si quis Imperat. maledix. ubi Albert. de Ros. cap. venter dist. 35. Menoch. 2. arb. jud. cas. 326. num. 1. Siqvidem Ebrietas dementia & perversum sensum, Epobes. 5. 18. 1. Timoth. 3. g. Unde Ambrosius eleganter: nesciunt quid loquun- tur, qui nimio vino indulgent, jacente sepulti: ideoque si qua per vinum deliquerint, apud sapientes Judices venia quidem facta donantur, sed levitas damnantur autores, lib. de Patriarch. cap. 6. lib. de Abraham. can. san. 7. caus. 15. q. 1. vid. & distinet. 35. per tot. Unde nec Jure Civili conferentur videtur. l. 6. §. 7. ff. de remilit. l. d. l. u. §. 2. ff. de pen. Bonifac. de Vital. ad tit. de ho- micid. Hippol. de Marsil. ad l. 1. eod. Damhand. in prax. crimin. cap. 84. num. 15. Carolus V. consi- tut. crimin. 179. nec etiam dolus nec voluntas peccandi in eo adest. Imo ebrietate oblivio omni- um eva agi oportet inducitur. Hinc est, quod ebrius dormienti similis si vitamque ob- dormire dicatur, cap. à crapula de vita & honest. Cler. cum in eo nec sit ratio, nec ullum vitæ ge- rendæ consilium rectum, nec ulla artium nec ge- storum aut lectiorum memoria, Gail. 2. obs. 110. num. 24. quo pertinet Horatii lib. 2. srm. Sa- tyr. 6.

Prout cuique libido,

Siccat inaequales calices conviva solutus.

Legibus insanis,

vid. & Platonem lib. 1. & 2. de LL. ubi temulen- tum bis puerum esse dicit, & Gellium Noct. At- tic. lib. 15. c. 2.

Unde sit, quod ebrius propter cotidens de- fectum matrimonium contrahere non possit. Socin. conf. 47. volum. 3. Dec. conf. 112. Ripa in l. fin. C. de revoc. donat. Covar. 4. decret. cap. 2. p. 2. n. 9. Arum. exerc. 12. thes. 8. neque sponsalia

in ebrietate contracta inducent necessitatem nu- ptiatum, si scil. ebrietas sit enormis. Wesenb. in Pand. de ritu Nupt. n. 8. neque etiam in testa- mento testis adhiberi, cum nemo dicat testimo- nium nisi jejunus, c. 1. & ibid. in verb. jejunus. extr. d. testis fac. cap. bonefum 22. quæst. 15. Spe- cul. sit. de testib. §. 1. n. 8. multò minus testamentum facere, & si quod fecit, nullum est. fac. can. san. 25. quæst. 1. can. venter. 15. distinet. Tiraq. de pen. can. 26. n. 8. Bald. in cap. erapula 14. de vit. & honest. Cler. Wef. ad g. 1. Inst. qvib. non est per- miss. fac. ob. lit. b. Quare si delictum commiserit, clementius etiam erit puniendus. d. l. amne deli- citum 6. §. 7. vers. per vinum ff. de remilit. judicis tamen arbitrio. Rom. in l. 1. in præn. 9. de verb. ob- lig. Joh. de Anan. in cap. de infamib. n. 2. de iis qui fil. occ. Jul. Clar. lib. 5. sent. jur. §. fin. quæst. 60. vers. Præterea, etiam si statuto caustum esset, quod delinquens nullam misericordiam conse- quatur. Abb. & Butr. in c. 2. de maled. Tiraq. in tract. de pen. leg. cauf. 6. n. 2. vel si deliquisset contra personam Principis, d. l. 1. C. si quis Imper. ma- ledix. ubi Angel. quod exemplo declarat Pyr- rhum Epitorum Regem in ejus vita refert Plu- tarch. & Valer. Max. ita ebrietas excusat ab injuriis leviioribus, non atrocioribus, Treutl. Vol. 2. Disp. 30. th. 6. & ebrius homicide committens mitius punitur, secus in ebrioso: distingendum enim est inter ebrietatem Drunkenheit & ebrio- sitatem, Vertrunkenheit / Gewohnheit voll zu seyn. Gail. Laz. ob. 110. n. 24. seqq. Wehn. in obs. pr. verb. zu trinken. Befold. thes. præf. verb. Drunkenheit.

Limits, non procedere in eo, qui levi ebrietate affectus est, quia tunc non minueretur pena ordi- naria, Bart. in l. data opera. col. 2. vers. nunc de tercia C. de his qui accus. non poss. Angel. in tract. malefici in verbo scienter. n. 17. Joh. de Villama in repet. l. Divus. n. 86. de sicar. Rip. in l. ult. n. 79. C. de revoc. donat. vel qui data opera factus est ebrius, & deliquit, Bald. in repet. l. 1. n. 40. C. unde vi- quia ebrieras affectata & dolosa, pena etiam gra- vi est digna. Joh. de Villama in d. l. Divus. n. 96. vel denique qui dum in ebrietate deliquerit, effectus deinde menus compos gloriat, se illud facinus perpetrasse. Illa enim jaestatio efficit, ut ratum ha- berere videatur, quod male egredit, & ob id veniam ali- quā dignus non erit. Rip. in l. ult. n. 76. C. de re- nov. donat. Menoch. 2. arb. jud. cas. 326. num. 10. Carpz. p. 3. crimin. quæst. 136. per tot.

II.

Pactiones & contractus in ebrietate inihi non valent. Dec. Conf. 112. Tiv. 1. decif. 105. Treutl. Vol. 1. D. 6. th. 15. lit. A.

T.

CAP.

CAP. II.
De Ecclesia.

Axioma I.

Ecclesia dicitur cultrix iustitiae, c. i. verbis. Mediolanensis 1. feud. 13. ubi v. not. D. Parent. c. 3. extr. Locat. collata l. 25. §. 6 loc. Klock. 3. conf. 157. n. 10. & 11. Felin. in cap. presentia in 22. col. de probat. Bald. in l. e. lege in 6. q. Et in l. ut acceptam. in fin. de usur. Carpz. p. 2. confit. 12. defin. 13. n. 3. W. el. l. 1. conf. 37. n. 11. Et ideo alteri praesudicare non vult. Bald. in l. 1. si quis precibus in 3. notat per illum textum. C. de Episc. & Cler. quem commodat. Joh. de Anan. conf. 68. Viso statuto. col. 1. neque etiam favendum locis piis ut aliis iustitia fiat, ut dicit textus in capit. ex tenore. de for. compet. cap. nuper. de donat. inter vir. & uxor. Bald. conf. 5. Queritur lib. t. Hinc est, quod Ecclesia non exigit aliquid ultra justum pretium. Gloss. communiter approbata in cap. Et quia alia est. cap. hoc ius porrectum. in verb. ut plus 10. qu. 2. neque poenas etiam legitimas, puta dupli vel quadruplici, quia alii juste acquiruntur, extorquent, postquam rem. consecuta est. cap. fraternitas 12. qu. 2. Vid. Lud. Gomez ad §. ex maleficis. Instit. de Action. n. 37. Obrecht. disput. 2. de donation. thes. 175. Harprecht. ad §. alia. Instit. de donat. n. 140.

II.

Ecclesia nunquam moritur. I. jubemus nulli. 14. in princ. in verb. scientes. C. de SS. Eccles. c. signatio. de rescripte. in 6. c. non super. & ibi innocent. de caus. poss. & propr. c. in litteris in fin. de resist. spoliat. Gilman. 4. 1. vol. 37. n. 26. rationem vide in §. proponatur 76. ff. de judic. Bisch. in comm. Feud. t. F. 13.

III.

Ecclesia nunquam claudit gremium redeunti. cap. super eo quod de heret. in 6. cap. duo 23. quæst. 8. Hinc est quod omnibus dicatur liberalis. cap. sedes. de rescript. l. fine. §. aquum. Cod. de Summa Trinit. add. & cap. quanto 2. quæst. 5. Et de penitent. distinct. 3. cap. talis §. ecce. etiam scilicet penitentia sera sit. Ludovicus Gomez in comment. ad §. ex maleficis. Instit. de actionib. n. 42.

IV.

Ecclesia esse debet in Republica in Ecclesia, ratio: quia Ecclesia est pars civitatis, & de territorio universalis, sub quo sita est. Bald. & Castr. in l. si quis C. de Episc. & Cler. Joh. Koepen. sen. conf. 1. n. 91. Unde Republica ledi dicitur, si diu vacet Ecclesia. text. in cap. si Apostolica 35. de probend. in 6. Monach. in c. 1. n. 25. de concess. probend. in 6. Lancellot. de attenat. p. 2. c. 12. limit. 48. n. 1. Cephal. tom. 4. comm. qu. c. 897. n. 84. & n. 521. Propterea jure communi Magistratus seculares sunt patroni & protectores Ecclesiærum in ipsorum territorio sitarum. Covar. in repe. 2. c. possessor. §. 10. n. 5. Schurff. conf. 72. n. 10. cent. 1. Meichsner. decis. 23. n. 20. & decis. 33. n. 4. tom. 1. Menoch. lib. 1. presumt. 100. & lib. 2. arbitr. judic. cas. 238. n. 7. atque sic Ecclesia ad eos pertinere, qui eam curant & custodiunt. Zal. in l. Prætor. ait. §. his verbis. ff. de bon. auctor. judic. possid. n. 4. Calderin. conf. 6. sub ist. de verbis. signific.

V.

Ecclesia minori æquiparatur c. auditis. de re-

situ, in integr. glossa in l. Respublica. verb. solet. vers. licet in Ecclesia. C. ex quibus causis major. Hartm. Pift. 2. obser. 68. Carpzov. p. 1. const. 28. defin. 196. n. 4. imo major ratio concurrit in Ecclesia, ut sibi privilegia minorum competant, quam ipsi minoribus, cum Ecclesia magis subiectat fraudibus, quam minor; ratio, quia Ecclesia regitur alieno tantum arbitrio, sed minor suo & alieno, & ideo strictiores sunt Ecclesiærum prohibitions quam minorum. Bald. in cap. 1. in princ. Episcopum vel abbatem. in usib. Feud. glossa in l. 1. Cod. contra judic. Bald. in Autb. qvibz curg. C. de SS. Eccles. Ludovicus Gomez in comm. ad Instit. §. ex maleficis, de action. num. 49. Hinc est, quod Ecclesia per juramentum non fiat major, cum semper posse restitui, & hoc speciale esse favore Ecclesia dixit Panormit. ex gloss. in cap. 1. de restit. in integr. vid. Vasq. 1. contr. 8. n. 27.

VI.

Ecclesia dicitur sponsa uxorve Praelati. cap. sicut alterius 39. cauf. 7. q. 1. v. l. omnem. 42. §. 1. C. de Ep. & Cler. ejusque morte viduata, c. ne pro defunctu 41. de Elec. cap. 2. & fin. de translat. prælat. Panormit. quæst. 3. in pr.

VII.

Ecclesia & Respublica paribus passibus ambulant, & eodem favore donantur l. fin. C. de SS. Eccles. Novel. 6. §. sin minus. Oldendorp. l. 1. conf. Marp. 5. n. 9.

VIII.

Ecclesia cum Ecclesia permutari non potest, can. nemini 40. cauf. 16. qv. ult. c. ad question. 5. de rerum permut. Bartholomaeus Brixenf. de perm. quæst. 63. n. 157.

IX.

Duo non faciunt Ecclesiam collegiatam. Archidiac. in can. Si ex Laicis. num. 3. 10. quæst. 1. Pacianus lib. 2. de probat. c. 31. n. 18. & in addit. lit. G.

X.

Ecclesia indefensa non patitur sententiam contra se. gloss. in l. si pres. in fin. prim. gloss. C. quomo. do & quando iudex. Vasq. lib. 1. contr. jur. 9. n. 24.

XI.

Ecclesia est juris publici. gloss. in l. 1. §. publicum. in verb. sacris. ff. de iust. & jur. ubi ait, quod jus publicum consistat in sacris, ut sunt Ecclesiæ. Pa. cian. conf. 7. n. 113.

XII.

Ecclesia non reperitur privilegiata nisi in casibus iure expressis, imo in dubio semper uritur iure communi, c. i. de alienat. feud. cap. pervenit. §. de censib. Vasq. 1. contr. jur. 9. n. 31.

XIII.

Ecclesia extructa in dubio presumitur extructa ab illius loci habitatoribus. Joh. Andr. quid alsoqui lectur. t. num. 10. de Reg. Jur. Roch. de Curt. de iur. patron. verb. extruxit quero. num. 28. Covarr. in cap. possessor. p. 2. §. 10. num. 3. de Reg. Jur. in 6. Et ex presumptione juris fundatam habet intentionem dominus territoriæ hoc intuitu in Ecclesiæ etiam cathedralibus Abbatiss. & aliis collegiis sub illo sitis. Nicol. Boer. decis. 32. num. 1. Archidiac. in cap. dilectio distin. 63. Bald. in cap. quanto. in fin. de judic. ubi dicitur

dicit hoc esse notandum pro Magistratibus Aleman-
nie. Malcard. de probat. conclus. 383. n. 3. Abbas
conf. 106. in princ. & in fin. vol. 2. Ant. Fab. lib. 1.
C. tit. 2. defin. 46. n. 7. Covart. præf. qvæst. c. 36.
num. 6. Schrader. inter Cons. Borcholt. cons. 20.
vers. Secundo hac. lib. 2.

XIV.

Ecclesia, qvæ servel dicata sunt, in profanos u-
sus redigi amplius non possunt, Ias. in l. inter 83.
S. sacram. ff. de V. O. n. 4. c. omnes 10. caus. 16.

qvæst. 7. cap. 1. ubi glossa & Hostiens. n. 1. & 2.

de religios. domib. Panorm. & Dd. in rubr. de-

consecrat. Eccles. ne quidem proper abusum, sed

potius in meliorem & pium usum sunt conver-

tenda. Novell. 37. de Ecl. Afric. clem. 2. ubi Za-

barell. de relig. dom. l. legatum 16. de usuf. leg.

l. legatum. 5. de admin. rer. ad civit. perrin. l. 1.

C. cod. l. Imperat. 13 ff. de pollicit. Imol. Pan. &

alii in cap. nos quidem 3. de testam. idque pluri-

mis confirmat Schurff. con. 48. Licit num. 4. 5. 6.

n. cent. 1. qvod si contra fiat, a sacrilegio & ho-

micio non multum id putatur abesse. e. bene-

quidem 1. distinct. 96. cap. sunt qui opes. cum seq.

17. qvæst. 4. Welsenb. lib. 1. cons. 37. n. 8. unde

Magistratibus Ecclesiasticorum bonorum distra-

ctio est interdicta. cap. nullis. cap. ad nostram i.

cire. fin. de reb. Eccles. non ali. clem. 1. eod. cap.

pastoralis 9. de his qua fiant à Prelat. cap. non li-

ceat 12. qvæst. 2. Novell. 7. Novell. 129. l. 14. C. de

S. S. Eccles. ratio, qvia res, qvorum administrationi

præpositus est tutor, non sunt ejus propriae, sed

sunt Ecclesia & Deo debentur. cap. concepo. cap.

quatuor 12. qvæst. 2. cap. cum ex eo. de Relig. Me-

noch. recip. posff. 9. n. 106. Duaren. lib. 7. de be-

nefic. cap. 9. Arnulf. lib. 3. de Majest. c. 1. num. 10.

sicut & longi temporis locatio. text. & gl. in l. 1.

in verb. locationes in fin. de reb. Eccles. Decius

cons. 142. num. 3. Boët. decif. 234. Alex. cons. 17.

lib. 4. Bellamer. decif. 748. Covart. variar. refor-

lut. c. 16. vol. 1. Valasc. de jur. Empphyt. qvæst. 29.

num. 8. Ea propter talia bona sine solennitate

requisita alienari non possunt. Auctb. hoc jua

porro & ibi gloss. de SS. Eccles. cap. sine exceptio-

ne 12. qvæst. 12. in tantum ut solennitates requisiti-

tas à Canone non posit etiam consuetudo dimi-

nueri. text. in cap. cum 8. dñe jud. & ibi Dd.

Gilm. 4. 1. vot. 14. n. 27. pag. 97.

Limits, nisi confarret alienationem evidenter

in Ecclesia utilitatem redundare, eo enim casu

etiam sine certa solennitate valebit. Marsil. in-

rubr. C. de probat. num. 210. vers. facit etiam.

Gaber. in concil. 5. de rerum alien. Pacian. cons. 139.

n. 44. vel. si necessaria causa, verbi causa, capti-

vitatis vel famis adesset l. sancimus 21. C. de SS.

Ecl. necessaria enim venditio sub prohibitione

alienationis non continetur. l. Divus. ff. de petit.

bered. Gilm. 4. 1. vot. 3. n. 59. unde Panorm. in

cap. fin. de Ecl. adif. ait, si talis existaret præ-

fens necessitas, ac res celeritatem desideraret, ad-

eo ut dilatio sine mora confundendi Pontificem

periculum haberet, qvod tunc alienatio rei Ec-

clesiastica etiam absque solennitate valeret; vi-

de Zabarell. in clem. 1. n. 27. Gilm. d. l. num. 57.

cum seqq.

XV.

Ecclesia unita amittit privilegia, & gaude-

tanquam filia privilegiis matris, cui unitur, fac-

text. in cap. cum dilectus. 6. de his qvæ vi met.

caus. Gail. 2. obs. 61. n. 11. gl. in c. 1. in verb. uni-

endo. extr. ne fede vacante. gl. in cap. & tempo-

ris. in verb. unire. 16. qvæst. 1. & ibi Bellam. per

§. illud. 9. Inst. de adopt. Caccial. in 8. art. in pr.

de union. Petr. de Perus. in c. 2. in pr. de un. Eccl.

vid. & Pac. 1. de prob. cap. 27. num. 1. Wehner. in

obs. Præf. verb. filial.

XVI.

Ecclesia de occultis non judicat. cap. crube-

scat 11. distinct. 32. cap. sicut tuis 34. de simonia.

Philipp. Franc. in mat. petitor. qvæst. 3. n. 3. & 4.

qvia animus soli Deo est notus. cap. si quid inve-

nisti 6. caus. 14. qvæst. 5. cap. tua nos 34. de simo-

nia.

XVII.

Ecclesia fundari non debet, nisi prius dotetur.

cap. cum siue ex relatione 8. de consecrat. Eccles.

Panorm. q. 5. n. 15.

XVIII.

Qyoties contra Ecclesiam præscribitur, toties

opus est 40. annis. Auth. quas actiones. C. de SS.

Eccles. ratio, consistit in favore Ecclesie; exem-

plum esse posset in agris Ecclesiasticis. Carpzov.

P. 2. C. 5. def. 4. cap. 4. cap. 6. cap. 8. X. de præ-

script.

Limita, ut procedat (1.) in rebus Ecclesie im-

mobilibus, non mobilibus. (2.) nisi Ecclesia con-

tra Ecclesiam præscribat. Carpzov. d. Conflit. 5.

def. 2.

XIX.

Qyoties Ecclesia præscribit contra privatum,

toties attenduntur tempora præscriptionum,

communia, qvia hic non Ecclesia subesse favor,

sed privati.

XX.

Ecclesia res sunt in speciali salvguardia &

protectione L. 4. C. de fund. rei priv.

& Eccles. sunt aysla, ita ut configiens ad eas violenter

extrahi non posit cap. inter alia. 6. X. de immun.

Eccles. Dec. Cons. 80. vol. 3.

XXI.

Ecclesia immunitis est à collectis pedagiis & a-

liis oneribus cap. 4. extr. de immun. Eccles. re-

netur tamen aliquid conferre pro instructione,

reparatione & refectio viarum publicarum,

pontium, murorum, puteorum & similioum,

Guid. Papæ decif. 78.

XXII.

Privilegia concessa Ecclesie extenduntur ad

hosptitalia & alia loca pia L. omnia privilegia. 35.

C. de Episc. & Cler. N. 131. cap. fin. Felin. in Cap.

4. X. de præscript.

Pauperes quoque & misere-

rables personæ gaudent privilegiis Ecclesie.

Jas. in auth. quas actiones C. de SS. Eccles.

XXIII.

Ecclesia à tyranno vel hostibus destruxta non

amittit sua privilegia. Gail. L. 2. obs. 61.

T A CAP

CAP. III.
Editio vid. Instrumen-
tum.

Axioma I.

In eo dolus præsumitur, qui edere differt, oc-
cultat vel recusat. Menoch. lib. 5. presumpt. 5 n.
105. Mascard. de probat. conclus. 53. num. 117.
§ 156.

II.

Editio fieri debet sumptibus petentis, l. 4. §.
fin ff. de edend. ubi Dd. & in l. Argentarius. ubi
Bald. cod. tit. & semel facienda, nisi justa ejus rei-
teranda causa subist. l. 6 §. fin. n. 11. ff. d. & Wel.
in parat ff. eod.

III.

Edere imperfecte & non edere sunt paria. l. u-
bi exigitur 8. ff. de edend. Pacian. 1. de probat.
cap. 66. n. 144. & ideo si instrumentum non sit
editum, plenè non intelligitur editum, & pars
condemnata ex tali omissione potest agere con-
tra Notarium ad interesse, nisi perfecte ediderit,
ut notat Angel. in l. si veluti in prime ff. de edend.
Castr. in l. si quis ex Argentariis. §. fin.
n. 4. vers. nota etiam dum dicit. ff. eod. Bart. in l.
fin. num. 7. vers. quare si propter ff. de tabul. ex-
bib. Dec. in cap. 1. num. 208. vers. 5 ista editio de
probata.

CAP. IV.

De Effectu.

Axioma I.

Effectus colliguntur ex causis, l. 2. §. fin. cum
seq. ff. de donat. Gail. 2. obser. 1. num. 9. Effectus
enim cognosci solent per suas causas. l. verum. 39.
ff. de furt. imo per effectum sepe ipsam causam
significamus, ut cum Jurisconsultus ait contra.
Etum esse obligationem, significat esse rem, ex
qua nascitur obligatio. Sie cum in l. ex hoc jure
5. de Juss. & J. Jurisconsultus dicit contractus
introductos esse Jure gentium. Justin. in tit. de I.
N. G. & C. obligationem etiam dicit Jure gen-
tium introductam. Cujac ad l. 9. de verbis. si-
gnif. p. 64. vid. & l. rem non novam. 14. in fin. C.
de judic. Regn. Sixtin. 1. Conf. Marp. 14. n. 7. unde
magnum mirabile futurum dicit Zafius in l.
finita 75. §. cum autem 18. num. 1. vers. 3. de dann.
infest. si effectus discordaret à sua causa.

II.

Effectus non debet excedere virtutem sua cau-
sa, arg. 9. 4. ibi: quod ex re nostra iust per quas
personas cuius acquir. vid. Otto. in Log. 58. reg.
1. impossibile enim est effectum præstantiorem
esse sua causa. Bald. in l. 4. de just. & jur. cap. 1.
qvib. mod. feud. amitt. Everhard. in loc. Top. loc.
à minore in fin. Wesenb. 1. conf. 2. num. 30. &
conf. 39. num. 6 & conf. 44. n. 45. cum quod ju-
dicatur de causa, idem judicari debeat de effectu
d. l. 4. ubi Dd. de J. sit. & jure. Et nullum agens
agit ultra sphaeram activitatis sua: neque disci-
pulus est supra magistrum suum. Ministerium
Triopolitanum Regiomonti in not. ad Epistol.
Drejeri pag. 47.

III.
Effectus efficacia testatur de potentia sua cau-
sa; ratio, quia exitus acta probat. vid. Infra cap.
Exitus, Eventus. Hinc si vulneratus mox decadat,
absque intervallo longiore præsumitur ex vul-
nere decessisse. l. 16. §. eventus 8. ff. de pœnis.

Limita hoc procedere, nisi effectus procedat à
causis remotis; tunc enim effectus non tribuitur
illi principio remoto, sed causis propinquioribus.
l. 15. §. 1. ff. ad l. Aquil. Valentin. Forster.
lib. 2. obser. 13. unde dicitur in l. 1. in fin. qvod
quisque juris. Quid officit conatus, cum injuria
nullum habuerit effectum.

IV.

Effectus non sequitur dispositionem, nisi post
conditionem adimplatam. Afficit. §. si quis per
30. annos. in 3. notab. num. 7. si de fud. defunct.
Wesenb. 1. conf. 16. num. 9. quia deficiente con-
ditione deficit & actus. Paris. conf. 31. num. 17.
u. l. 4. l. Titio centum 71. §. ante nuptias 3. l. qui-
bus diebus 40. l. in testamento 31. de condit. &
demor. l. necessario 8. de peric. & cimm. rei vend.

V.

Effectus fine restringitur & ampliatur. Socin.
conf. 65. num. 7. & num. 21. vol. 2. & declaratur
qualis res fit Tiravell. de retrat. prox. m. §. 1.
gl. 7. num. 44. Wesenb. 1. conf. 12. n. 69. & conf.
16. n. 5.

VI.

Effectum nullum parit, qvod nullum est. vid.
inf. cap. Nullum. A quo removetur nomen, re-
movetur & effectus. l. à nullo 4. ubi Bart. & O-
dofred. C. de fer. L. diurnos 2. ubi Gloss. C. de frum.
Alex. lib. 11. tit. 27. l. fin. ubi Bald. & Salic. C. de
inoff. refam. Everhard. in loc. ab Etymologia. in
princ. Wesenb. 1. conf. 16. n. 12.

VII.

Cessante causa cessat Effectus, c. cum cessante
60. de app. lat. l. generali lege. C. de SS. Eccles. l. 1.
in fin. ff. de donat. qvod procedere ait, quando
causa cessat ante effectum consummatum, secus
si effectus jam consummatus est. Quo casu cau-
sa cessante effectus remanebit, ait Gail 2. obser.
85. num. 3. vide supr. cap. Causa, Axiom. 12.

VIII.

EFFECTUS regulatur à causa, qvæ
potius attenditur, qvæ factum, ut per
Becc. conf. 94. num. 17. ubi qvodis, qui ra-
pit mulierem libidinis causa, non dici-
tur committere furtum, qvia non fecit
animo furandi, & factum à causa regula-
tur. Socinus jun. conf. 105. num. 5. & 6. lib.
2. ubi qvod sententia, qvæ adjudicat jus
præsentandi ad beneficium, necessariò
adjudicat jus patronatus, qvia præsen-
tatio est effectus, & fructus juris patrona-
tus, ideo non separantur, Castr. conf.
83. Præsens casus. num. 5. vers. nam pse-
titum. lib. 2. ubi dicit, qvod statutum ex-
cludens dotatum à successione, intelligit
à successione dotantis, ut effectus sua
causæ commensuretur; ergo dos, qvæ
est effectus exclusionis, causam supponit,
aqva

à qua regulatur, & à successione dantis dotem, Cephal. consil. 181. num. 3. ubi a gens de colono partiaro, qui fecit expensas gratia fructuum quærendorum, quia illos non repetit, ex quo fuit gratia fructuum colligendorum: si igitur habet partem suam fructuum, expensæ, quæ sunt effectus fructuum, regulantur à sua causa, Iaf. in l. re conjuncti. num. 108. ff. de legat. 3. ubi quod causa non potest esse sine effectu, ne inducatur frustratorie. Corn. in l. admonendi. num. 4. de jurejur. Cravett. conf. 201. n. 25.

IX.

EFFECTUS durat durante causa, l. semper 5. §. negotiatoris 3. ff. de Jure im mun. Tiraquell. in tract. cessante causa p. 1. num. 17. Surdus conf. 302. num. 5.

X.

EFFECTUS principaliter semper attenditur, & in omnibus consideratur, l. cum servus 10. 4. ff. de verbis. obligat. l. i. C. de aliment. pup. prest. Oldrad. consil. 150. num. 5. Cardinalis Tusclus d. tom. 3. lit. E. conclus. 48. Gonadal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 45. § 3. num. 5. & gloss. 55. num. 11. cum seqq. Menoch. conf. 708. num. 15. Surdus conf. 380. num. 34. Joan. Maria Novar. que. forens. lib. 1. que. 9. num. 14. Octav. Glorit. respons. 1. p. 1. num. 18. ubi quod effectus rei spectandus est; ille vero contingens præter intentionem agentis non consideratur, l. qui foreas 28. l. si putator 31. ff. ad Leg. Aquil. l. 2. in fin. ff. de condit. & demonstr. Unde dici solet: Quicquid agunt homines, intentio judicat omnes. l. i. ubi gloss. & Doctores ff. ad Legem Corne liam de sicar.

XI.

EFFECTUS attenditur magis quam verba, cap. in tantum 36. de simon. Aymont. consil. 59. n. 1. vers. nec attenditur, & consil. 214. in princip. Federicus de Senis consil. 198. Casus talis est. vers. item gloss. Romanus consil. 509. in princip. Alexander consil. 107. Perspectis verbis, lib. 3. Hieronymus Gabr. consil. 69. in princip. lib. 1. Socius sen. consil. 56. num. 6. volum. 1. Surdus consil. 3. num. 26. cum seqq. Gonadal. ad reg. 8. Cancellar. gloss. 55. post num. 12. vers. & idem, in ult. impress. Mar. Antoninus vari ar. resolut. lib. 1. resolut. num. 7. Cardinals Tusclus lit. E. conclus. 50. per totam. ubi num. 8. post Rip. in l. 2. in princip. num. 37. ff. si certum petatur. restringit, ut non procedat, quando effectus est dubius, & verba sunt clara, quia tunc attenduntur verba, & concl. 56. firmat effectum magis at-

tendi quam naturam rei, Octav. Glorit. respons. 1. p. 2. num. 181.

XII.

EFFECTUS attenditur, non modus, l. 3. ubi Bald. C. de insit. & subdit. [idem. in l. conventiona. num. 3. arg. ab equipoll. Cod. de Episc. & Cleric. per l. 104. ff. de verbis. oblig. Cardin. Tuscl. d. tom. 3. lit. E. conclus. 51. per totam, ubi num. 2. subdit, quod in tantum attenditur effectus, ut valeat actus celebratus tempore prohibito, si effectus conferetur in tempus permisum, & citat Oldrad. consil. 257. num. 4. vers. Effectus. Federicus de Senis consil. 244. vers. 2. Quia.]

XIII.

EFFECTUS diversi non debent oriiri ex una re, eademque causa, l. meminerint 6. C. unde vi. l. quod Labeo 3. ubi Bartol. ff. de compensat. l. qui hominem 34. §. fin. ff. de solut. l. cum qui aedes 23. ff. de usucap. Tiraquell. in l. si unquam. verb. donatione largitus. num. 284. vers. tercia rati. Cardinalis Tusclus d. tom. 3. lit. E. conclus. 54. num. 1. [Sicut nec inducta ad unum effectum possunt contrarium operari, l. legata inutiliter 14. de alment. legat. Gilmann. 4. 1. vot. 1. n. 104. pag. 65.]

Diversis tamen respectibus una & eadem causa diversos, vel etiam contrarios operatur effectus, l. si finita 15. §. Julianus 16. ff. de damno infecto. Oldrad. consil. 263. num. 6. vers. neque novum. ubi quod probatio eadem potest quoad unum effectum esse sufficiens, quoad alium secus. Tiraquell. de nobilit. cap. 28. num. 11. cum seqq. ubi quod potest quis esse superior, & inferior alio, diversis respectibus, & de retractu lign. §. 1. gloss. 18. num. 23. & 24. ubi quod contraria cumulantur in eadem persona diversis respectibus; & num. 71. & seq. subdit, quod unum verbum secundum diversos effectus habet diversas significations.

XIV.

EFFECTUM contrarium operari non debent ad unum effectum inducere, l. legata inutiliter 19. ff. de leg. 1. l. legata inutiliter 14. ff. de adm. legat. Fusar. de subst. q. 245. num. 93. in pr.

CAP. V. De Electione.

Axioma I.

Eligere se ipsum nemo potest. l. 22. §. 7. & ibi Bart. ff. mandat. Costal. in l. 8. ff. de offici. presidi. cap. cum injure peritus 33. & ibi gloss. de Elect. cap. Cumana 50. ubi gloss. verb. ad maiorem. codem.

T 3

tit.

tit. cap. per nostras 26. de jure patron. cap fin. de insit. Mar. Anton. lib. var. 1. resolut. 51. num. 1. Put. decif. 253. num. 2. p. 3. Lamb. de jure patron. lib. 2. part. 1. quæst. 5. prime. art. 5. num. 2. Johan. Mar. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. tit. de bonis cleric. p. 1. tit. de bonus cleric. §. 1. num. 23. p. 527.

Azeved. ad Cur. Pisan. lib. 2. cap. 11. num. 7. Cardinalis Tusch. tom. 3. lit. E. comel. 72. Cened. ad decret. collect. 99. n. 3.

Amplia in presentatione per textum in c. per nostras 26. de jur. patr. Campan. in div. jur. Can. rubr. 11. cap. 13. n. 398.

Limita, quando electio fit à pluribus, tunc enim potest unus se ipsum eligere cum aliis. Mar. Ant. de resolut. 51. n. 5. v. not. Domini parentis ad Dan. Otton. de jure publ. cap. 10. pag. 187.

I.

Eligenti imputatur, si malum elegit. Socinus in l. filius am. num. 1. de verb. signif. Elgens enim male scienter dicitur decipere semetipsum, l. ea que 43. §. 1. ff. de contrab. empt. add. text. 2. feud. 16. in fin. Unde de se queri debet, non auctem de alio, quasi ab illo laetus seu deceptus sit, cum scienti dolus non inferatur. l. nemo videtur 145. ff. de Reg. Jar. Lud. Rom. 1. conf. 475. n. 3. Sic mala electio ipsi, apud quem deposita est pecunia, semper nocet. l. 1. §. hec actio 1. ff. si mens. fals. mod. l. cum mandato 23. ff. de min. quasi mala electio sit in culpa. can. de cetero 109. caus. 1. q. 1. gl. in l. non ob eam rem. ff. pro soc. Concentrat. quest. jur. sing. lib. 4. quest. 12. gloss. in §. præterea. Inst. quib. mod. re contr. oblig. quenadmodum & in eligente malum focum. §. ult. Inst. de societ. Sic qui eligit minorem in procuratorem, et si laudatur, restitu non potest. l. cum mandato 23. in fin. de minor. idem esse & in eligente imperitum advocatum. Glossa in l. utique. de rei vindic. vel imperitum Medicum, Menoch. l. arb. jud. 65. n. 11. vel Canonicum indignum. Bart. in l. si patronus. de confirm. tut. affirmant, vide & alia his similia apud Bart. l. si cum quo. ff. ut in poss. legat. l. pen. ff. de jur. dot. l. 1. §. questum. de separat. l. Nam Servius 21. §. ult. de negot. gest. l. cum qui 10. §. ult. ff. commod. Jason in §. bone fidei. num. 45. Inst. de att. Cravatt. cons. 97.

II.

Electus ab aliquo, præsumitur electus ab eo, qui eligenti potestatem tribuit. Masicard. volum. 2. conclus. 593. num. 3. Honthiem. 1. de art. Notar. cap. 21. n. 2.

IV.

Qui eliguntur ad officium publicum, debent esse idonei eo tempore, quo eliguntur. Bart. in l. impuberem. & Bald. ibid. ad Leg. Corn. de fals. Mathefian. & D. in & per l. si pater eius g. C. quando provocat. non est neciff. & l. excusat. 2. in princ. ff. de excusat. tut. cap. si eo tempore g. de rescript. in 6. Honthiem. 1. de art. Notar. cap. 18. n. 7. Unde qui tempore electionis fuit idoneus elector, amplius non tenetur, l. i. C. de peric. nomin. lib. 11. Si igitur depositarius idoneum nominaverit, licet postea facultatibus sit lapsus, liberatus est. Bart. in l. cum fundum. §. servum. est. fin. ibi; tertio. & l. cum qui §. sed commoda,

de usu & habit. & plenum 12. §. convitii 4. ff. eod. Jacob. Concennat. quest. jur. sing. lib. 4. quest. quæst. 12. Roman. cors. 338. Jalon. in l. age. num. 3. C. de transact. Angel. in l. i. C. si rector provinc. l. sed addes 19. ff. locat.

V.

Electio ab initio nulla per consensum vel ratificationem supervenientem confirmari non potest. cap. anditis 9. de Elect. Johan. Andreas in quest. Mercur. tit. de Reg. Jur. quest. 75. n. 6. & quest. 45. n. 5. quia in electionibus spectandum initium. d. cap. auditio. &c. dudum 54. de Elect. Joh. Andr. d. loc. num. 10. cap. fin. de renunci. v. d. & cap. inter dilectos. de fide in frum. in fin. l. non dubium 5. Cod. de LL. 1. ex pupillari 44. ff. de vulg. subit. ubi per accessorium alias validum non confirmari principale non validum luculent cluet.

VI.

Electio absoluta non recipit conditionem, Bart. Brixiens. in quest. dominical. quest. 2. num. 2. per cap. ei 2. quest. ult. l. perf. & 1. 4. C. de donat. quest. sub mod. Electio enim unius aliorum est reprobatio, l. cum ita legitam 63. §. 1. ff. de condit. & demonfr. Surdus conf. 228. n. 8. & reprobatio unius ex duobus propositus videntur includere approbationem alterius, cap. nonne 5. de præsumpt. Surdus decif. 195. num. 3. Unde qui semel elegit, non habet licentiam altero electo transire ad alterum text. l. 33. in fin. de leg. i. facit l. Cujus bonis. 9. ibi. sunt integra re potest. de ipso rume 1. utrum velint eligendi; ita cum alterum elegent. altero abstinere debent. de Curat. surfr. & al. conf. G. Antonius disput. feudal. 12. lib. 6. D. nec in electione facta amplius premitere licet. l. 4. §. el. ganter. de L. commissor. ubi vid. Werner. in parat. in fin. cum via, quam quis semel elegit, & facto suo comprobavit, displicere amplius non debeat. cap. quod semel de Reg. Jur. in 6. cap. ut quis duas. de Elect. atque hoc quidem ita se habet, si semel tantum via aliqua placuerit, l. in diem 9. ff. de eq. pluv. arc. Regis Sixtin. 2. consil. Marp. 8. n. 14. vid. infra. l. b. ult. cap. Via. Hinc qui unam certam agendi viam elegit, carteris renunciatis & se se ad electam restrinxisse intelligitur. per text. in l. quod in heredem 9. §. eligere 1. ff. de tribut. act. l. ult. §. 2. C. de furt. cap. ut quis duas. de Elect. in 6. & utroque. Da. fac. & text. in cap. Abbate sum de furt. & re judic. in 6. ubi agens ex una causa si succumbat ac in ea intentionem non probat, nec ad aliam admittetur. vid. l. habebat 13. ff. de insit. action. Herman. Vult. 3. cors 15. num. 17. & cors. 20. num. 15. d. volum. cum actiones electione tollantur. Quod procedit, si scilicet ex una causa, vel pluribus causis contrariis tales actiones descendunt. l. 9. §. eligere 1. ff. de tribut. act. fatus enim est, si ex diversis causis & non contrariis actiones veniant, hoc enim casu electione non tolli, sed unam post aliam recte intentari, per l. item 18. §. vetus 3. ff. de pecun. confitit. probat. Costal. ad l. 9. ff. predict. tit. puta, si ex uno facto plura nascuntur delicta, vel ex diversis etiam factis actiones plures, l. i. §. 2. 3. 4. de public. l. 76. §. i. de furt. add. C. A. de priv. del. thes. 11. n. 2.

VII.

Electione non est nisi inter duos vel plures. Bald. in l. 1. num. 13. cum seq. de furt. Vultoij. 3. consil. Marp. 35. num. 64. Cujac. in Com. C. In quib. cas. zat. vel curat. hab. p. 573. C. ubi ait: non esse electionem nisi nominentur plures, quemadmodum nec mediato, uti Apostolus Paulus inquit ad Galat. 3.

VIII.

Elegisse agentis censetur viam, per quam actus sustinetur. l. 3. ff. de testam. milit. §. idemque iur. 2. Inst. qui & ex quib. caus. Bertrand. consil. 264. in pr. vol. 2. Parif. cons. 72. n. 93. vol. 2. Cravet. cons. 92. n. 5. vol. 1. Welenb. cons. 38. n. 63. Vult. 3. cons. Marp. 35. n. 74.

IX.

Electus ad officium vel dignitatem, non prius suscipere administrationem deber, quam ut consentient electioni, eamque confirmari petat, & confirmationem obtineat. cap. supientes. cap. quam sit. & cap. se electione. de Elect. in 6. Menoch. 2. arb. jud. cas. 477. n. 1. ubi vid.

X.

Electio debitoris est, quando certitudo est habenda per viam electionis l. comprehensum 60. ff. de contr. empt. Dd. ad §. 22. Inst. de legat. Arn. Reiger. in suo thesaur. super hac voce. Welenb. in parat. de opt. vel Elect. legat. num. 1. in fin. Sic non tantum in contractibus regulariter electio datur debitor, l. p. t. 10. in fin. de jur. dor. l. leg. 34. §. 6. de jurejur. l. 5. §. 1. ff. deposit. b. 34. §. 1. ff. de coner. empt. 7. §. 5. ff. de donat. inter vir. & uxor. l. 6. §. 1. de jur. patron. verum etiam in divisione bonorum, decisio l. 2. C. de rescind. vendit. quod electionem, ut ea competat conuento, locum habet adeo, ut liberum ei sit, vel consentire rescissioni divisionis, ut alia fiat, vel supplere, quodjusto pretio deest. Gilman. 4. 1. vot. 4. n. 24.

Aliud tamen in ultimiis voluntatibus obtinet, §. si generaliter 22. Inst. de Legat. Cum enim legataria data fuerit in rematio, opus fuit, ut & concederetur electio ejus rei, in quam actionem dirigetur. l. 2. de opt. vel Elect. leg. Welenb. in parat. de opt. l. n. 1.

Fallit quoque haec regula in casu, ubi actor plura habet remedias; quotiens enim duplice iuramento est, facultatem haber alterutram eligendi. l. 1. §. si proponatur 5. ff. si quis omis. caus. l. 19. §. ult. ff. de jur. dor. Anton. Peregrin. de fiduciomiss. art. 8. num. 45. Menoch. lib. 4. pr. sumpt. 63. n. 6. Et generaliter in actionibus electio est agentis, l. quod 9. §. 1. ff. de tribut. act. §. exterram. 5. vers. sed erit scutissimus. Inst. quod cum eo qui. quotiens enim multa remedia in iure introducuntur alternativè, tunc optio eligendi alterum non judici, sed parti permititur etiam eo casu, quo verba non partem sed judicem concernunt. Panormitan. in cap. prout nobis. 4. n. 19. & 22. per illum text. de dol. & contum. Gail. lib. 1. obseruat. 60. num. 3.

Limita 1. si alterutrum sit adjectum in favorem creditoris. Carpzov. 1. respon. 52. num. 10. 1. 2. Fallit in alternativis, quod verum est in omnibus alternativa in solutionem, arg. l. 2. & 3. de

Leg. commissi. Moller. 1. semebr. 27. in fin. Rei enim hoc in casu est electio, quid solvat ante litis contestationem. l. 2. 3. de eo quod certo loco, post non item, quia cogitur solvere secundum naturam & formulam actionis intentata. Welenb. in comm. Cod. de commod. sub rubr. de act. commod. contraria. num. 8. (3.) In judiciis l. heres 19. §. ult. de judiciis. Addit. & eas limitationes, quas recente Hartm. Pift. 3. quest. 4. per tot. ubi vid.

XI.

Electionis causa celeritatem desiderat, nec re-conventionem expectat. But. in cap. Ex literis de mat. petis. add. ibi Socin. col. 26. vers. sexto fallit. Menoch. 2. arbitr. jud. cas. 184. n. 5.

XII.

Eligendi jus cum persona extinguitur, nec in heredem transit. l. qui heredi 44. in fin. de cond. & demonstr. ratio, quia in facto persone fundatur, vid. Welenb. in Par. ff. de opt. vel elect. legat. num. ult. maximè si ex contrafuit debita, l. 76. ubi Donell. n. 6. §. 1. l. ult. pr. de V. O.

Limitationis loco notari potest, secus esse in legato optionis, ubi jure singulari & benigno contrarium servatur. §. 23. Inst. de legat. Vid. Treutler. 2. diff. 13. tib. 5. lit. a.

XIII.

Electio propriè est inter aequalia similiq; vid. Anton. tit. n. de monat. pr. script. conclus. 69.

XIV.

Electus dicitur non ab eligente, sed à mandante eligi, l. unum ex familia. §. si de Falcidia de legat. 3. Dec. cons. 251. col. 2. cons. 287. n. 2. Cravert. cons. 122. num. 3. Menoch. 2. arb. jud. cas. 200. n. 9.

CAP. VI. Electores Imperii.

Electores Imperii æquiparantur Præfectis praetorio atque sic Regibus. Anton. Surgens. in Neapol. illustr. cap. 24. Bernhard. Muicat. pag. 7. gloss. in verb. sent. n. 6. prax. civil. Peregrin. Janin. l. 1. n. 723. de citatione reali. Joh. Phil. Monspel. cons. 50. num. 33. Ruland. cap. 4. num. 8. lib. 5. p. 2. de Commis. imò ipsi Imperatori. Curt. tr. feud. p. 2. q. 2. Ex quo tamen nec quicquam decedit Majestati supremæ, quando his Septemviri Majestatis particularibus beati salvâ superioritate supremæ Majestatis ohne Thier Majestât Entrag oder Schmälerung/ sed velut radij à sole, cu ne minimum quid lucis inde subtrahitur, eriat si Lumen conferat, etiamsi radios undiq; diffundat, ac totum illustre terræ corpus, lumen accipiunt: unde sicut primæ lucis integritas memoriati Numinis detimenta sentit nulla; ita tanto magis imperiale attollitur sceptrum, quanto tribunal ipsius, ut Regis Regum, digniores in circuitu circumspicit Parasفاتas & facris addictos & facris solutos, veluti dudum Justinianus Imperator dixit in Nov. 15. in princ. §. Nos igitur. Vid. Mindan. consil. Regn. verb. Comitat. n. 48. Gregor. in his. Rom. p. 191. lib. 2. Lup. lib. 1. de Magistrat. Franc. Tilium de Reb. Gallie lib. 2. Natt. consil. 637. num. 35. Scip. Ammirat. 2. discept. 8. Arum. de jurisdict. quest. 1. quorum constitutionem ab

T 4

Oe

Ottone II. institutam communis Dd. calculus comprobat. Abbas Spanheim, in Chron. & Abb. Stadens. Johan. Bapt. Fgnat. in vita Ottonis III. Huld. Mutt. lib. 14. Chron. Germ. Blond. lib. 3. dec. 2. Jacob Bergam. in supplic. ad ipsum Blond. Platina in vita Gregorii V. Johan. Wolff. cent. 8. rer. memorab. Jacob Wimpfeling. cap. 10. epit. rer. Germ. Bæckel. de publ. jud. disquis. IV. p. 35.

III.

Quoties agitur de relinquenda seu deferendâ hereditate, toties inter suos & emancipatos nulla est differentia, quia juxta Novell. n. 5. cap. 3. tam sui quam emancipati heredes in statu aut exheredandi, sicut & æqualiter ab intestato succedunt.

IV.

Quoties agitur de acquirendâ & transmittendâ hereditate, toties adhuc inter suos & emancipatos est differentia.

Ratio: quia sui ipso iure heredes sunt, & hinc etiam hereditatem non aditam ad quosvis heredes transmittunt. §. 2. Inst. de hered. qualit. & differ. Emancipati vero additione opus habent & sic antea hereditatem non transmittunt. l. 8. C. de sua & emancip.

Limita: nisi emancipatus intra tempora deliberationis deceperit, ubi quoque ad quemvis heredem jus suum transmittit. Carpz. P. 3. cap. 14. def. 23. n. 5. seqq.

V.

Emancipatio non contentiose, sed voluntaria est jurisdictionis. l. 2. ff. de offic. presid. Bocer. in comm. ad Inst. quib. mod. ius patr. pot. tellitur. §. 5. & 6. n. 12. Hinc est, quod emancipare, liberos suos nemo cogi possit. §. ult. Inst. quibus modis ius patr. potest. solv. l. non potest. 31. ff. de adopt. adeo ut ne Principis quidem rescripto effici possit, ut pater invitus de sua potestate filium dimittat. l. 4. C. de Emancip.

Limita 1. nisi pater filium durius tractet. l. ult. 31. ff. si à parent. quis manum.

2. Si pater leno filias veli proposituere. l. Si lenones. 12. Cod. de Episcop. aud.

3. Si pater legatum sibi reliquit è condicione, ut filium emancipet, acceperit. l. si cui legat. 31. ff. de cond. & dem.

4. Si quis à prædone adoptatus minor petat se restituiri in integrum. l. 3. §. si quis. 6. ff. de minor.

5. Si impubes arrogatus postea pubes factus respondeat arrogationem fibi esse inutilem. l. ronur quam 32. ubi gloss. & l. seq. ff. de adopt. vide & l. ult. C. de spectacul. lib. 11. Giphian. ad d. §. 6. Inst. quibus modis ius patr. pot. solv.

Addit 6. Schneidew. ad d. §. 6. num. 7. ut etiam pater posit compelli ad filium emancipandum, propter istas causas, ex quibus ei licet partem exheredare, cum correlativorum sit eadem natura, l. fin. C. de indit. videtur. vid. addit. Hubert. de Bono curs. in tract. de Except. rubr. quib. mod. suo nom. agentes. in verb. emancipare.

De Emendatione Textuum vid. sup. Correctio.

CAP.

CAP. VII. Eleemosyna.

Axioma I.

Eleemosyna de aliena facienda non est. cap. sicut dignum. §. eos. de hom. c. id. cap. eam te, de jure. jur. cap. 2. ubi latè. gl. ff. & cap. eleemosynam 14. quæst. 5. Menoch. 2. arb. jud. cap. 182. n. 44. sed de suo & superfluo. Qui enim vult Eleemosynam ordinata dare, incipiat à seipso. cap. qui vult. dist. 3. de fœn. tent. juncta gloss. in verb. se ipso. & gloss. in cap. si non tunc. in verb. semistipfo 23. quæst. 5. per l. si servandarum 14. ff. de præscript. verb. l. si quis sumo 49. ff. ad Leg. Aquil. gloss. in cap. petitio. in verb. specialibus de jure. Arnl. de Majest. cap. 1. n. 13. lib. 1.

II.

Eleemosyna & sacrificium non placent Deo, quæ offeruntur ex scelere. cap. scriptum 14. p. 5. Honthem. 2. de art. Notar. c. 41. n. 10.

Eloquentia v. Infr. Facundia.

CAP. VIII. De Elufione.

Quælibet conventione ita debet interpretari, ne in unius vel alterius contrahentis potestate sit eam reddere elufioram. l. 83. §. 1. de verb. oblig. quod non modò in conventionibus procedit, sed vel maximè locum obtinet in sententiis, decretis, Edictis, Imperio prætoris, cuius auctoritatibus intereat; ne fiant elufioria. l. 75. de judic. l. ult. §. nbi autem. Cod. de bon. quælib. l. fin. ff. Ne quid in toc. publ.

CAP. IX.

De Emancipatione.

Axioma I.

Emancipatio est honor. §. hoc quoque 2. Inst. per quas personas cuique acquiritur. ibi quod & hororis & beneficium. l. 1. in prim. ff. si quis aparent. manumiss. fuer. l. 7. ff. ut legat nom. Harpicht. in comment. ad Inst. d. §. hoc quoque num. 2.

II.

Emancipati liberi non sunt sui heredes. l. 7. de capit. minut. §. Emancipatis. Inst. de Exhered. liberor. Emancipatus enim nomen filii in emancipatione amittit. l. 6. de senatore. & per tales capit. diminutionem definit agnatus esse, cum cognatus remaneat. §. Emancipati g. Inst. de hered. que ab intell. desir. §. fin. ff. de legit. agnatur. l. sed cum patrono b. §. 1. ff. de bon. poss. atque

CAP. X.

Emergere.

EMERGENS novum novo indiget auxilio, & in rebus novis novum est remedium & consilium suggerendum, [l. 10. §. 1. ff. qvō satisdar. cog. l. non est. 12. ff. de transact. l. illē à qvo 13. §. 4. ad Trebell. l. 1. in fin. ff. grand. de pecul. abt. annal.] l. i. in prim. ff. de ventre inspiciend. l. de etate n. §. excausa. 8. ff. de interrog. action. l. si jure 18. ff. de legat. 3. l. mater decedens 19. ff. de inoff. testam. l. oratione 7. ff. de feriis. cap. fin. de in integr. restit. minor. [Vid. Wese. b. 5. conf. 235. num. 31.] Petrus de Anchar. conf. 84. Domina Azolina. n. 5. Roman. in l. si vero. §. de viro. n. 83. ff. solut. marim. Rolandus à Valle conf. 2. num. 159. cum seqq. lib. 2. Cravett. conf. 264. n. 5. & 6. ubi ponit plura exempla, Thomas de Thomasset. in florib. reg. 248. ubi intelligit, quando accidentaliter & inopinato aliquid novum emergit, Surdus conf. 418. num. 9. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 3. lit. E. conclus. 145. per totam. & lit. D. conclus. 502. num. 36. Anton. Monach. Lucc. decis. 21. num. 32. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 4. num. 97. Octav. Glorit. respons. 1. part. 3. num. 221. Nova enim res novum consilium capit, Ancharan. conf. 204. Punctum unius. num. 12. & novis morbis nova convenient antidota preparari, cap. ceterum. de juramento calunnia. Test. saur. Pedem. decis. 239. num. 11. cum seqq.

Amplia axioma in constitutionibus, quae tendunt ad noxam; nam ex superveniente causa ab eis recedere licet, Cravett. d. conf. 264. num. 5. Anchar. d. conf. 84. n. 4. Rolandus à Valle d. conf. 1. n. 159. lib. 2. & in pacitis Anchar. d. n. 4. & in omni promissione, etiam de non offendendo, Cravett. d. conf. 264. num. 4. & 6. ubi etiam in locatione, in legibus & statutis, item & in testamentis. Anchar. d. conf. 84. n. 3. & 4. Roland. à Valle d. conf. 1. n. 159. Cravett. d. conf. 264. n. 5. qui idem dicunt in iuramento.

Amplia secundo in privilegio, ut per Anchar. d. conf. 84. n. 4. & 5. Cravett. d. conf. 264. num. 5. Rolandus à Valle d. conf. 1. num. 10. & seqq. nam si tendit ad ini- quum, vel incipit esse damnosum, non est observandum, Rolandus à Valle d. conf. 1. num. 158. & 160. lib. 2. Menoch. conf. 350. num. 27. Bardel. conf. 22. num. 10. Cæf. Barz. decis. 118. num. 8. Octav. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 191.

Amplia tertio in materia probatio- num. Nam licet post publicatas attestations & didicita testificata non admittatur nova probatio, tamen super emergenti- ti de novo bene admittitur. Clem. 2. de te- stibus. Signorol. conf. 23. num. 6. & 7. Ma- scard. de probation. concl. 118. Joan. Garc. de nobilit. gloss. 46. num. 6. Cardin. Tusch. d. conclus. 145. num. 20. Stephan. Gratian. disceptat. forens. c. 158. Bernhard. Græv. ad pract. Camere Imper. lib. 1. conclus. 128. Mendez. à Castro in praxi Lusit. lib. 1. cap. 19. num. 12. Amat. Roderic. in pract. cap. 8. num. 7.

Amplia quartò in materia recusatio- nis; nam licet exceptio suspicionis alle- gari non possit post litem contestatam, l. apertissimi 16. C. de judic. cap. pastoralis. de except. tamen ex causa de novo emergenti bene potest, secundum Mascardum de probat. conclus. 952. n. 35. Bernhard. Mu- scateli. in praxi aurea civili Neapolit. p. 2. gloss. competens. num. 55. Amat. Roder. in pract. cap. 10. num. 70. Stephan. Gratian. disceptat. forens. cap. 100. num. 32. ubi am- pliat etiam post conclusum in causa dummodo causa recusationis habuerit orum post conclusionem, & num. 31. sub- dit, quod super hoc deferendum est jura- mentum ab ipso recusato.

CAP. XI.

De Emphyteusi conf. tit.

Locatio.

Axioma I.

Quæcumque dispositio ad conservationem fundi ejusque maiorem utilitatem spectat, ea li- citata est emphyteuta.

Ratio: quia finis emphyteuseos constituta est melioratio, & acquirit sibi emphyteuta utile do- minium l. 1. §. 1. ff. si ager velletig.

Exempl. Poterit igitur Emphyteuta servitu- tem fundo acquirere, faciem fundi etiam in me- lius mutare, Wese. ad ff. Tit. si ager velletig. §. 32, non vero potest arbores fructiferas excinde- re, neque domum destruere ut faciat aream. Bald. in l. i. in fin. C. de Juc. emphyt.

II.

Quæcumq; incommoda rei accident tantum, illam vero non omnino destruunt, illa emphy- teutam à Canone solvendo non liberant l. i. C. de Jure Emphyteut. Quamdiu enim res adhuc exi- sit, tamdiu remanet dominium directum, in cu- jus recognitionem Canon solvit.

Exempl. hinc domo combustâ canon propter aream ab emphyteuta præstandus. arg. d. l. i. ne- que sterilitas liberabit emphyteutam à Canone. Carpz. P. 3. C. 38. def. 19. neque inundationes, chasmata, hostiumq; incursionses. Gal. L. e. obf. 23. n. 23.

Limit.

Limit. nisi emphyteuta ob talia incommoda malit rem derelinquare. Zœl, ad ff. Tit. Locatum, 4.

III.

De bonis emphyteuticis venditis debetur domino laudemium, id est quinquevaginta pars pretii, pro cent., l. fin. C. de Jur. emphyt. moribus nostris est decima vel vicesima, das der zehende oder zwanzigste Gulden zur Lehn-Wahr gegeben werde. Schneidew. in §. 3. Inſtit. de locat. conduct. n. 12. Ob moram vero in solvendo laudemio emphyteuta non cadit jure suo. Beſold, theſ. præſt. verb. Hand-Lohn.

IV.

Emphyteutam dominum ob caducitatem non propriâ sed judicis autoritate expellere debet. Clarus. §. Emphyteus qvæſt. II. Mynſing. Cent. 3. obs. 65.

CAP. XII.
Emtio vid. Venditio.

Axioma I.

Emtio venditio contractus est synallagmaticus. §. 1. Inſtit. de Auctoſ. tut. l. naturalis. §. 1. ff. de preſcript. verb. etiamque ob cauſam mutuam requiri obligacionem, d. §. 1. verſ. ex quibus mutua. l. Labeo 59. ff. de verbor. ſignif. adeo ut non conſtitat altera parte non obligata, nec ſe obligeante. l. quid camen 21. §. pen. ff. de recept. arbitr. gloss. etiamque ſecuti Dd. in l. Julianus. §. si qvæ à pupillo. ff. de aet. emt. Vultej. 2. conf. Marp. 24. num. 25.

V.

Emendi & vendendi Facultas est juris naturalis. Crav. conf. 6. n. 121. vol. 1. Menoch. de preſumpt. 3. præſ. 130. in fin. Fabian. de Monte in- traſt. de emt. & vendit. quæſt. l. pr. num. 9. Nicol. Mozz. diſt. traſt. cap. 1. n. 22. ideoque rem suam nemo cogi potest ut vendat. l. invitum n. C. de contrab. empt. l. invitum n. C. de locat. l. non enere 16. C. de jur. delib. l. qvæmvis 8. de pignor. l. nemo exterius 9. C. de Judex. imò liberrium cuique eft rem suam vendere cuicunque volet l. n. C. comm. divid. & ibi Bald. Affili. in rubr. conſlit. Frider. de jur. protimis. num. 8. Marcus Man- tua in l. dudum. n. 4. de contr. empt.

VI.

Emtio absqve pretio intercedente eft nulla. §. 1. & ibi Dd. Inſtit. de empt. vend. Goed. l. conf. Marp. 26. n. 341. an emtio reqvirat ſcripturam, vid. Scriptum.

VII.

Emtio venditio ejus rei, cuius non eft estimatio, habetur pro nulla §. fin. Inſtit. de contract. empt. Goed. d. conf. 26. n. 341.

VIII.

Emtio venditio verbum omnem contractum, per quem deducitur rei alienatio, comprehendit. l. flatu liberis 29. §. 1. ff. de flat. liber. Caballin. de Evid. §. 1. n. 4. Carpz. part. 1. Ju- riſpr. forens. confit. 3. defini. 25. n. 3.

IX.

Emtio venditio contractus dicitur for-

tior ceteris, ideoque ceteros contractus necare. arg. l. ſi te ſolum 27. l. ſi ita ſcriptum 67. ff. de be- red. inſtit. l. emporem 9. C. de locat. Dec. conf. 278. col. 2. in princ. verſ. ſed breviter. Vultej. 3. conf. Marp. 17. n. 117.

X.

Emptionis venditionis contractus in dubio potius quamqvis alijs praesumendus eft. Ripa m. 2. in princ. n. 31. ff. de reb. cred. per text. in l. apud Celsium t. §. ſi cum legitime 28. ff. de dol. excep. l. fin. C. de præd. Curial. lib. 10. Rom. conf. 86. colum. 2. Socius conf. 156. col. fin. vol. 1. Vult. diſt. conf. n. 93. Sic in ſpecie in dubio potius emptionem quam locationem aut oppignoratio- nem preſum, maxime ſi pretium iuſtum rei ven- ditæ ſit appofitum. poſt gloss. in l. 1. §. 1. de ſuperfi- ciis. affirmant Coepoll. in traſt. de ſimulat. con- trah. Iafon. in l. 1. num. 23. C. de jur. Emphyteut. Pantſchm. 1. qvæſt. 17. n. 11. qvæmvis ſi natura contractus aliud fuerit, in dubio emptio non praesumitur. l. reicommod. 8. cum ſi q. de comod. & l. non ſolet 39. ff. locat. Pantſchm. 1. q. 6. n. 37.

XI.

Emptio venditio patet latifimè l. flatu liberis 29. in fin. ff. de flatu lib. l. ſicut 8. §. venditionis 11. ff. quibus mod. pign. ſolv. facit §. præterea Inſtit. quibus modis ius patria pot. ſolv. princ. Inſtit. de refam. ordin. Vult. d. conf. 18. n. 94.

XII.

Qvoties qvæ rem meam aliaſ certò peritum a tertio emit, toties pretii repetitio locum habet: qvæ proprietarius hæc emtione non laeditur, ſed ius ipſius potius conservatur.

Exempli. ita ergo ſi à fure fugitivo aut sociis stipato res emta fuerit animo reſtituendi vero domino, pretium repeteſe licebit. Carpzov. P. 4. Conf. 39. def. 7.

XIII.

Qvoties error in venditione intercedit circa ſubſtantialia, toties integer contractus eft vi- tiosus. l. 9. pr. ff. de contr. emt.

Ratio: qvæ hic plane deficit consensuſ con- trahentiū, qvippe qui nullā ſuī parte concurrit circa rem venditam. Hinc ob nimiam ina- qualitatē materiæ & pretii meritò hic contractus di- cendus eft nullus. Bachov. ad Treutl. Vol. 1. diſp. 18. §. 7. lit. E.

Exempla vid. in leg. 9. §. 2. & l. 14. ff. eod.

Limita: ut aliud ſit in ſtipulatione l. 22. ff. de V. O. In hæc enim utile eft etiam corpus, in quod conſensuſ incurrit, habere obligatum tale, quale- eft. idem in pignore. Zœl. ad ff. b. t. n. 10.

XIV.

Qvoties error committitur circa qualitatē, accidentalem, toties valet contractus, pretium tam minuitur.

Ratio: qvæ talis error non penitus excludit conſensuſ, cum hic revera aliquid ſit quod cre- dietur vendi.

Ita e. g. ſi aurum qvideſ vendatur, ſed deteri- us qvæmputabatur, contractus ſubſiftit l. 10. ff. de emt. vendit. idem eft, ſi corrupta vendatur pro virginē l. 11. §. 4. ff. eod. addit. l. 14. in fin. ff. eod.

XV. Em-

XII.

Emtor non praesertur conductori, qvoties huic in re conducta jus realē quæstum.

Ratio: quia jus realē prius praesertur Juri posteriori emtoris.

Ita e. g. Conductori sint res conducta quodque oppignorata, hic emtore potior erit. Coler. P. 1. d. 8. n. 18. Carpz. P. 2. C. 37. d. 4. & 5. Sande lib. 3. decisi. Frit. tit. 6. def. 1. & 7. idem in praxi obtinere putarem, in eo, qvi ad decennium vel in perpetuum rem aliquam conductus, qvoniā & huc moribus jus in re quæstum. vid. Brunnem. qv. 10. ad Welsch. de Locat. Cond.

Limit. nisi emtor præstare vellet debitum, ob quod res locata erat oppignorata l. 6. §. 1. ff. qvib. mod. pign. solvat. Zœl. ad ff. de locat. conduct. n. 43. Conf. Brunnem. ad l. 25. ff. eod. n. 5.

XIII.

Qvodcunq; vitium incurrit in sensu, ad illud non tenetur venditor. l. 1. §. 5. ff. de adil. edit.

Ratio: quia sibi imputet emtor, qvòd non cautius fuerit mercatus. arg. l. incivilem 2. C. de furt. & accuratiū rem in pexerit, cùm in rebus visibilibus nullā demonstratione aut admonitione opus sit. Carpz. P. 2. C. 34. def. 16. Mev. P. 4. def. 49.

Exempl. ita ergo venditor non tenetur, si ex quys coecus vel cicatricem evidenter habens fuit venditus l. 14. fin. ff. eod. scitū nec si porcus grandinosus venditus, Carpzov. d. def. 16. modo emtor hujus rei peritiam habuerit, vel lanio fuerit. Brunnem. ad d. l. 14. in fin. ff. eod.

Declar. ut procedat, licet Venditor ex crassâ ignorantia contrarium affirmaverit.

XIV.

Qvodcunque venditor de re venditâ in specie affirmat, illud tenetur præstare. l. que commend. 43. ff. de contrab. emt.

Ratio: quia specialis affirmatio sive commendatio habet vim promissionis: ita ergo si bibliopola alicui vendat librum tanquam novissimè editum, idea tenebitur. Idem est si quis servum non esse erronem affirmaverit, vid. l. 17. §. 9. ult. de Adil. Ediſ. Aliud est, si in genere tantum res à venditore fuerit laudata, v.g. eqvum esse bonum &c.

Declar. (i.) nisi res in specie laudata aperte falsò laudata fuerit. d. l. 43. §. 1. (2) ut illa, qvæ affirmata, non amare debeant exigī l. 18. ff. de Adil. Ediſ.

XV.

Emtis ædibus cedit alles was Erd- und Nagelfest ist/ was gemauert und genagelt/ Band und Nagel hat, nisi quid excipiatur. Goedd. in l. 2. ff. de V. S. Wehner. Obser. Præf. verb. Nagelfest. Sicque domo vendita veniunt etiam cisterne, canales cupre, coopercula, nec à venditore tolli possunt. Was Band und Nied besleust und eingemauert ist/ kan der Verkäufer nicht abbrechen lassen. Besold. thes. præf. verb. Cistern.

XVI.

Pecunia in muro ædium venditarum vel vestitu emto repartita non est emtoris, sed venditori restituenda. l. à tatore 67. ff. de R. V. Schneid. in

S. 40. Inf. de R. D. n. 4. Speidel. in Notab. verb. gefundene Güter.

XVII.

In emtione venditione prenitere non licet, si arrhae dantur loco pretii zum Ankauff oder Kaufschilling vel denarii Ottos Pfennig. Besold. thes. Præf. verb. Weinkauff.

XVIII.

Conventio penalis utrinque valet, vulgo Newkauff. Berlich. decisi. 43. Besold. voc. Neukauff.

XIX.

Qui emit contra legis prohibitionem, efficietur male fidei emtor. c. qui contra de R. J. in Sto. itaque perdit fructus, aufertur ei res emta, & premium amittit l. 7. C. de agric. & censit. l. f. C. de fund. rei privat. l. 1. C. de pred. decur. Perez. C. eod. n. 1. praesertim si in fisca aut Reipubl. prejudicium contractum sit l. fin. C. de fund. rei priv. Exceptio tamen est in l. un. C. non licere habitator. microcom. Brunnem. ad d. l. fin. C. n. 1. & Perez. C. eod. n. 5. in fin. ut & in Emtione fundorum Civitatis sine Canone; licet enim non valeat hoc pactum, re tamen non privatur. Perez. Cod. de divers. pred. urban. n. 4. 5. vid. Brunn. ad l. 5. C. eod.

CAP. XIII.
Ens & non-Ens.

Axioma I.

Ens nobilis & dignius est non-Ente. Salices, in l. 1. §. rei uxorie, n. 6. vers. & si nota C. de rei uxorio action. Pacian. i. de probat. c. 6. n. 7. Unde & melius ens comprehenditur ex teste, & imprimis in ejus intellectu, quam non-ens. Arelin. in cap. in nosfra. n. 21. col. penult. extr. de res. Gabr. concl. 4. n. 5. vers. concordia libr. i. de testib. Pacian. i. de probat. c. 50. n. 51.

II.

Non-Entis nullæ sunt partes nec qualitates l. ejus qui 41. vers. quod si stipulatus ff. se cert. per. l. si servum 4. §. 1. ff. de acti. emt. Gail. 2. obser. 14. num. 12. quia nec demonstrationes, ut ait Bald. in l. cum mulier. num. 30. vers. subsequenter. col. 12. ff. solut. matrim. Burtrigar. in l. actior. col. 1. vers. quod C. de probat. non enim potest dici falsum vel verum vel injustum esse id, quod nunquam fuit, nec ullo modo possit deferri, quod nullo modo vere est, & opertore aliquo modo id vere esse, quod aliquo modo vere deseritur. cap. fin. in fin. de penit. distinct. 2. Sic etiam dicimus, rei, qvæ nondum est, privilegium non dari, nec accusari posse matrimonium, quod nunquam fuit, nec concedi rescriptum ad lites, qvæ nondum fuerunt. Pac. cons. i. n. 60. nec videri desisse habere, turbare, quod nunquam habuit, l. non potest 208. l. non videntur 107. de Reg. Jur. Sic in non-Ente non fieri passionem, dixit Aristoteles lib. 2. de anima, qvem refert Baldus in l. si actior. post princip. C. de probat. Vasq. 2. comr. 40. n. 12. quemadmodum nec in non-ente cadere remotio nem, not. Bald. in l. si pater. col. 3. C. de insit. & substit. Vasq. ibid. unde nec rescindi etiam diciatur,

tur, quod non est. *l. decem 16. de verb. obl. Gomez in Comment. ad Inst. de act. §. item si quis. n. 33. per text. in l. i. ff. de donat.* ubi conditionalis donatio non proprii dicitur donatio, quia non est simplex talis, scilicet cum qualitate. Ergo ubiquecumque actus est cum aliqua qualitate, puta sub conditione, non dicitur proprii talis. *l. questionum 78. §. illud fortasse 4. ff. de legat. 3. l. si cui lana 70. de legat 3. Jafon. in l. i. col. 1. in princ. ff. de re judic. & in l. i. si tibi pecuniam. col. 2. num. 6. ff. si cert. pet. & ideo homo mortuus non est homo proprii, sed homo mortuus, & sic cum qualitate illa. Gloss. in princ. Inst. de action. verb. actio. in fin. faciunt ea quae notat Jafon. in §. omnium. n. 5. verf. advertite. Inst. de act. Qualitas enim adveniens enti, ens ipsum qualificare perhibetur. cap. statutum. 22. de Elec. in b.*

III.

Entia præter necessitatem multiplicanda non sunt. Fundatur hæc regula in l. 3. §. 1. ibi: *Sed an sit necessaria. Naut. Cap. stab.* Unde etiam quotiescumque datur remedium ordinarium, cessat extraordinarium. *l. 32. de damn. infect. l. 1. §. 2. de public. l. ii. de Carb. Ed. l. 16. de min. vide plura infra in cap. remedium.*

Limita, nisi utilitas plura & extraordinaria remedia dare suadet, d. l. i. §. 1. *Naut. Cap. stab.* tunc enim si utilius est extraordinarium, & illud locum habet, licet competit ordinarium. *l. 9. l. 23. de min. l. nlt. C. Si tut. vel cur. l. 13. C. de jud. l. 6. ff. de dol.*

CAP. XIV.

Enunciatio, Vid. infr. in cap. Verba, Narratio.

Axioma I.

Enunciativa verba nihil disponunt, *l. ex his verbis 7. C. de testam. milit. l. optimam 14. C. de contrab. stipul. l. ex hac scriptura 16. ff. de donat. l. i. C. de doce promiss. c. Si Papa 10. de privileg. in 6. c. indicante 4. de testam. clm. unic. de probat. Paris. conf. 26. n. 124. vol. 2.* ideoque in instrumentis non narrativa aut enunciativa, sed dispositiva attendi observarique debent. *Vd. in d. l. ex hac scriptura. Menoch. conf. 404. num. 39. vol. 5.* quod axioma non modo in contractibus, sed etiam in ultimis voluntarib⁹ obtinere dicit Honthem. lib. 4. de Arte Notar. c. 15. & 16. Exemplo sit: si in instrumento aliquo caveatur, talis tutor vel procurator aut syndicus hoc fecit, non creditur his verbis narrativis, nisi narrata alias comprobentur. *Bover. in verb. instrumentum 49. num. 9.* maxime quando verba enunciativa tenderent in prajudicium tertii. Bartol. in d. l. ex hac scriptura. num. 7. Bald. in l. ex his verbis 7. C. de test. milit. l. generali 42. in princ. ff. de usfr. legat. vel quando constaret de veritate in contrarium, cum simplex enunciatio & simplex confessio veritati non possit prajudicare. *l. cum falsa 5. & ibi Castri. in princ. C. de jur. & fact. ignor. Cravett. conf. 29. Pro clariori. num. 2.*

vers. sed ultra responses. col. 2. Pacian. conf. 66. num. 57. Unde verba enunciativa negotia actum præteritum nihil disponere, in prajudicium veritatis in contrarium existens colligi licet ex l. verba 6. C. de testam. ubi dicitur, quod si in testamento negaret quidquam mater se donasse, cuiquam donataris prajudicium non faceret. Sic nec per verba enunciativa institutio disponitur nec probatur, Petrus Costal. in adversar. pantez. l. epistola 52. de paetis. quod etiam procedit in institutione tacita corum, qui necessarij institui vel exhereditare debent; verbi gratia, si quis habens filium in testamento dicat, non nominato eo, si ille, qui ab intestato mihi successurus est, nolit esse heres, substituo Cajum, hæc institutio non valebit, cum nominatum esse debeat, videantur Clarus in §. instrumentum. quest. 35. num. 2. & Petr. Gregor. libr. 42. syntagma. jur. cap. 9. num. 6. Hinc verba enunciativa principaliter propter se & pro ipsa dispositione principali, quam testator intendit, prolati non aliter inducent dispositionem, nisi in quantum natura verborum prolatorum patiatur. Exemplo sit l. Titia cum testamento 34. §. Gaius Sejus 3. ff. de legat. 3. ubi maritus extra domum suam in prædium uxoris, cum transmisserit quasdam res & ibidem discedens, uxorem & alios testamenti heredes scripsisset, addidit hæc verba: Imprimis sciant heredes mei, nullam pecuniam esse penes uxorem meam, sed nec aliud quicquam, id oque hoc nomine eam inquietari nolo. Ex his verbis quæstio erat exorta, utrum translata ex domo viri in prædium uxoris eidem donata censeantur, sed verborum materia non admittit; dicit enim nullam pecuniam esse penes uxorem, nec quicquam aliud, unde, quia quædam reperta sunt, ea ex hereditate defuncti præsumuntur. Ea propter, quod ad ultimas voluntates, quando ipsa verba enunciativa ad valorem & substantiam actus qui geruntur requiruntur, distinctione regula declarari solet: Num illud, quod enunciatur, dependeat à potestate ejus qui disponit, & tunc aut institutio sine eo non valebit; quare ut actus valeat, inducitur illud quod enunciatur, & institutio corroboratur, verbi gratia, si diceret testator, Mævium, libertum meum, (qui tam non esset libertus) hredem instituto. Hac ratione servus consequetur libertatem & hereditatem. *l. cum servi constituti 2. Cod. de neccff. serv. hered. institut. quia, etiam sine libertati mentione institutum sicut servum, liber efficeretur. per l. 5. Cod. eod.* Aut verba illa enunciativa concernunt validitatem legati, & tunc in pagani testamento dispositio non inducetur, quamvis in testamento militis secus sit. *vid. d. l. ex his verbis 7. C. de testam. milit.* Aut illud, quod enunciatur, non potest disponi ab enunciante, & tunc etiam nihil operabitur. Nam dicendo: Ego heres Sempronii, quantum concernit meum arbitrium, probatur, inde me hereditatem adire. *Jafon. in d. l. ex his verbis. limit. 8.* sed quantum veritatem institutionis aut successionis attinet, hæc mea assertio non inducit in hoc dispositionem. Propterea

prece verba enunciativa solum inducere duobus casibus dispositionem, nempe ad probandum, & quidem potius ex benignitate quadam, quam iustis in ipso civili inspecto, patet ex l. *Publia* 26. §. ult. ff. depon. & quoad liberandum. l. tale 40. ff. de pace, ait Menoch. 21. *arbitr. judic. cas.* 261. n. 16. Sic enunciativa verba dispositionem inducere, ex d. l. ex hac scripta 16. ff. de donat. probant *Jason*, in d. l. ex his verbis. C. de restam. milit. n. 1. & Emanuel Sverz. lit. V. n. 50. Unde & probare dicuntur secundum Bart. in l. cum scimus. n. 1. Cod. de Agricol. & Censit. quod idem censit & Romana. in l. gerit. n. 9. ff. de acquir. hered. Joh. Annibal. in repet. l. nemo p̄b̄st. n. 62. ff. de legat. i. Vult. 3. confil. 21. n. 191. quod procedere, si proferantur inter easdem personas, inter quas sunt facta illa enunciatio, atque etiam inter ipsorum successores, testantur Bart. & Bald. in Autb. se quis in aliquo C. de edend. Bart. in l. ex hac scripta, n. 7. ff. de donat. & in l. si fortia. n. 4. ff. de pecul. Crot. in repet. l. re conjuncti. n. 186. ff. de legat. 3. Alex. confil. 184. n. 13. vol. 6. Socin. sen. confil. 68. n. 6. vol. 4. Afflita. decif. 83. n. 4. Molin. in consult. Paris. §. 5. num. 10. Vult. 3. Confil. Marburg. 21. n. 191.

Limita I. non procedere in antiquis & multo magis in immemoribus instrumentis, in quibus enunciativa verba plena fidem facere dicuntur, Dd. communiter per gloss. in cap. cum. olim. de censib. & in l. cum aliquis. C. de jar. delib. Gail. 2. obseru. 71. n. 10. Stephan. Auster. in emonat. post. decif. Capella. Tholosan. n. 3. Alex. confil. 12. n. 8. & confil. 74. n. 32. vol. 4. Molin. in Consult. Paris. §. n. 10. Vult. confil. 9. & 11. vol. 6. atque hanc opinionem communem esse testantur Socin. jan. confil. 65. n. 7. vol. 1. Decius confil. 12. n. 2. quam tum etiam obtinere, quando de verbis contingat disputari principaliter, affirmat Bart. in d. l. gerit. num. 4. cum tantæ sint efficacia, ut non contrahentes tantum, sed & adversus tertios quoque fidem faciant. *Jas.* confil. 65. n. 1. vers. confirmatur. vol. 3. Bald. in l. pen. vol. 2. vers. item, quod dixit gloss. C. de jar. delib. Ant. Burr. in cap. fin. n. 30. de success. ab interfl. Cott. in memorabilib. in verb. antiquitas. Bertrand. confil. 107. n. 12. p. 2. vol. 3. Alexand. confil. 90. n. 11. vol. 6. Corn. confil. 247. n. 22. vol. 2. Bero. confil. 21. n. 2. vol. 3. Natt. confil. 283. n. 8. Riminald. confil. 76. num. 1. vol. 1. & confil. 339. n. 48. vol. 3. præsertim si enunciata sine à Principe vel quo alio statu S. Romani Imperii. arg. eorum, que consultus respondit Goedd. in confil. n. n. 12. vide & Mascard. de prob. conclus. 106. num. 4. & n. 9. & conclus. 394. n. 8.

Limita II. non obtinere, si verba essent geminata. Bart. in l. cum scimus. n. 1. & ibid. Angel. C. de Agricol. & censit. Castr. in d. l. ex hac scripta. n. 2. Roman. in d. l. gerit. n. 9. Joh. Annibal. d. l. nemo. n. 62. de leg. i. Jas. in d. l. ex his. n. 2. C. de acq. hered.

Limita III. regulam nec in dote obtinere; favore enim doris enunciativa probare & disponere probant ex d. l. 2. C. de doris promiss. Marfil. sing. 442. Roman. sing. 540. Mascard. de probat. conclus. 1267. n. 12. & conclus. 388. & conclus. 565. num. 1.

Limita IV. in casibus pictum causarum tam in contractibus, quam ultimis voluntatibus. Masc. conclus. 1171. n. 58.

Limita V. quando verba enunciativa emissæ principaliter propter se inducerent dispositionem, etiam in contractibus, & ideo si creditor dicat debitori, indige pecunia, quam mihi debes, vel similia verba, constituit debitorem in mora. Jason. in l. si quis mibi bona. §. sed quod se mandavit. n. 10. & 11. ff. de acquir. hered. secus enim est, si incidenter sunt prolatæ, ut si in compromiso incidenter narravero societatem inter te & me contractam; deinde principaliter inter nos moveatur quæstio, de societate per illa verba non probatur contracta societas. Gabr. Sarayn. ad dict. sing. 23. n. 1. nisi illud, quod enunciatur, incidenter dependeat a nudo & mero animo proferentis. Mathes. in sing. 34.

Limita VI. si probarent contra scribentem. Mascard. conclus. 1256. n. 10. vel contra eum, qui peccat illa inseri instrumento. Henr. Bover. in verb. probatio 46. n. 10. & in verb. Instrumentum 48. num. 11.

II.

Enunciati non creditur in testamento, nisi probentur. Hyppol. de Marfil. confil. 342. postquam rursus ad scribendum impellor. num. 106. & n. 59. vol. 3. per c. 2. cum ibi notatis de reb. Eccles. non alien. Pantchmann. 2. q. 21. n. 97.

CAP. XV. De Episcopo.

Axioma I.

Episcopus visitans ecclesiæ debet inquirere de moribus clericorum non ad effectum eos puniendi, sed corrigandi & ad pénitentiam ducendi. cap. 1. §. sancte de Cenfibus in sexto. Abbas in c. 1. gloss. 1. de offic. ordin. cum proprium ejus munus sit vitia redarguere. Seff. 14. Concil. Trident. de reform. cap. 1. Quid autem debeat inquirere visitando, circa qua attendere? Paul. de visitat. Episc.

III.

Episcopus potest pro crimine imponere poenam pecuniariam, si ea magis timetur. Didac. Covart. l. 2. var. resol. cap. 9. n. 3. Quod Ravelli bis in facto ab Episcopo in causâ cuiusdam presbyteri magis timens unum nummum, quam quilibet suspensionem se observasse dicit Paul. Fusc. in singular. lit. E. n. 25.

III.

Episcopus scienter ordinans alienum clericum sine literis dimissoris, suspenditur ipso jure per annum cap. eos, qui de tempor. ord. in b. cap. nullus. eod. ubi de ordinante illiteratum & infante.

CAP. XVI. Epistola.

Axioma I.

Epistola semper loquitur Bald. in l. 3. de pacific. ideoque censetur consensisse, cujus ad manum.

U mon

non contradicentis litera pacti pervenit. Socin. consil. 64. in fin. lib. 3. Bald. de dot. p. 6 pr. n. 78. Cravett. de indemnitate mulier. n. 31. Parisi. conf. 127. n. 29. & 30. vol. 1. Welsemb. 1. consil. 68. n. 4. literis enim non minus, quam viva voce, animi sensa declarari possunt. Hænon. ad l. 124. ff. de avers. Reg. Jur. Unde tacitus animi nuncius dicitur, ut Epictetus Philosophus Hadriano Imp. se scit, quid esset epistola, respondit in altercatione, quam Hadrianus cum Epicteto habuit, pacta & per literas conficiuntur. l. 2. de part.

Limitationis loco nota, hoc verum in actibus, ubi verba pro substantia non requiruntur, d. l. 2. ff. de part. aliud enim esse in stipulationibus, ut in quibus leges verba desiderant, aijunt Donellus ad l. 1. in princ. n. 4. & 10. ff. de verb. obligat. Gomez. lib. 2. var. resolut. c. 9. n. 3. vers. ex quo primo. Vacun. à Vacun. declar. 68. n. 12. Goedd. in tract. de contr. sfp. cap. 3. concl. 18. cum proprie per epistolam non loquamus. l. 75. ff. de leg. 2.

II.

Epistole contra scribentes plenè probare dicuntur. l. Publia 26. §. fin. ubi dicit: licet O. non inducat, probare tamen inductam. ff. deposit. l. cum de indebito 25. §. fin. ff. de probat. Lanfr. de Orian. in l. admonendi. 31. n. 50. ff. de jurejur. & in cap. quoniam. extr. de probat. tit. de instrum. prod. num. 5. Joh. Coroll. miscell. lib. 3. c. 4. n. 5. Regn. Sixtin. Consil. Marp. 13. n. 11. Mascard. de probat. concl. 1256. n. 10. ubi ampliat, etiamsi verba epistole sint narrativa, vel sint sine die, & consule l. cum tabernam 34. §. 1. ff. de pignor. vel etiamsi esset donatio. Mascard. 2. de prob. concl. 556. n. 3. cum ea non ex defectu veritatis impugnetur. Mascard. dict. conclus. n. 4. maximè si ea recognita fuerit. Michaël. Graffl. quest. 24. c. 18. Honthem. p. 4. de art. Notar. c. 4. n. 32. Add. Umm. disput. 17. ad process. judic. lib. 3. num. 24. Schrader. ad l. admonendi. n. 270. ff. de jurejur. & habeat sigillum authenticum. Bart. in l. nuda ratio. 26. ff. de donat.

III.

Epistola approbata à recipiente inducit obligationem L. si filiosam. 16. ff. de Jcto Maced.

IV.

Epistola non habet vim Codicillorum. l. 17. ff. de jur. Codicillor. sed eos aliquo modo imitatur, neque etiam ea hereditas datur vel admittitur. l. bereditas 4. C. de his quib. ut indign. Gothofr. ad l. Imperatores 29. ff. de probat. ubi intelligit nimirum directe; indirecte enim per fideicommissum dari posse ex l. in Epistola 22. Cod. de fideicom. probat Petr. Gregor. lib. 41. c. 18. n. fin. In dispositione tamen patris per epistolam inter liberos fecus esse, ex l. inter omnes 26. C. famil. ercise. Autb. quod sine. C. de testam. & Autb. si modo. famil. ercise. ostendit Mascard. consil. 1352. n. 60. quam sententiam communem esse dicit Graffl. §. testamentum q. 16. n. 2. 3. & 4. vid. Honth. 2. de art. Notar. cap. 32. n. 7. Propterea si alia persona extranea sit immixta, quoad illam personam voluntas defuncti pro nulla haberi ac libertas accrescere dicitur. l. hac consultissima 21.

§. ex imperfeto 1. ubi Dd. C. de test. vid. Covar. in c. Relatum ii. n. 2. de testam.

CAP. XVII.
De Epithetis.

Quamvis de hac materia varia possent tractati; quia vero Kubachius in regulis sub tit. Verba multa elegancia hac de re edidierit, eò sedulum lectorum brevitas studio remittimus, locum tantum notasse contenti.

CAP. XIX.
De Equo.

Axioma I.

Vendor equi tenetur de vitiis internis, si equus sit calcitrans vel retrogradus, stolidus innoticus aut phreneticus, f. brennd/pavidus scheuer coecus staarblint/scabiosus haarschlechtig si habeat superflua vel gallas. l. 1. §. 9. l. 43. ff. de adila edit. Adde, si sit bauchbläsig oder versteckt mit dem Wurm behaftt lahm oder contract, fern schwendig/ gebrochen/ milchsichtig. Rovestrunk de Judic. equestr. cap. 4. Col. deif. 228. Speckh. 1. quest. 18. Besold. thb. f. m. f. verb. Noßkauff. In statuti plerumque quatuor sunt virtus equi, vulgo die vier Wandel (1.) si equus sit retrogradus, (2.) lunaticus aut phreneticus, (3.) scabiosus & (4.) furtivus, aut secundum alias pituirosus loßig. Reform. Nor. L. 4. Tit. 16. §. 1. Reform. Francof. P. 2. Tit. 9. §. 5. 6. Wechner. obs. præt. verb. Wandel.

II.

Equo vendito sella & capistrum debetur & famulo venditoris, das Haifster oder Baum Geld. Schneid. in §. 28. Inß. de adl. n. 50.

III.

Conductor equi non tenetur, si is morbo naturali vel casu fortuito in itinere decesserit. Besold. 3. Consil. 120. Equum vero in itinere decessisse probatur per scripturam cum juramento. Bald. in Rubr. C. de fid. instrum.

IV.

Equus venditus si intra triduum moriatur, præsumitur ex viuo præcedenti mortuus, adeoq; perit venditori. Rovestrunk. de judic. equestr. redhibebit. Lib. 1. cap. 6. n. 27. Bonacoss. tract. de mater. equor. quest. 85.

V.

Equi conductor de jure & ex natura contratus expensas pro soleis ferreis, vel in ejus curationem factas repeteri potest. Lugo de Just. & Jur. dis. 29. scilicet 4. n. 67. Molin. de J. & J. tract. 2. D. 496. n. 7. in fin. vid. tamen Bonacoss. tract. de equis q. 61. vid. omnino Garf. de Expens. c. 14. n. 10. seqq. Caroc. de locat. P. 4. q. 40. seqq.

VI.

Si equus sit locatus eo pecto, ut non nisi quinque millaria in die perageret, & peractis septem eâ de causâ mortuus sit, tenetur Conductor de damno. Lugo d. dis. 29. scilicet 4. n. 65. vid. Molin. d. tract. 2. dis. 494. n. 4.

VII.

Equi conductor, si probat equum mortuum esse, de casu illo non tenetur, nisi Locator ipsius culpam proberet. Lugo d. disp. 29. sect. 4. n. 66. in fin.

CAP. XIX. De Errore vid. supra Emtio.

Axioma I.

Error non presumitur, l. si post divisionem 4. C. de jur. & fact. ignor. sed probandus est. Mascar. de probat. conclus. 636. & quidem liquidid. Dec. ad l. librariorum. n. 4. de Regulis Jur. maxime si error praetendatur in facto illius, qui errasse dicitur proprio, utpote qui error iustus esse censetur. Mascar. d. conclus. 636. n. 5. iuvatione adversarii carens, l. si existimans 48. de usucap. unde ubi in actu genuinato vel triplicato, & ubi ex eo lapsuque temporis alios similibus certa & enixa voluntas perspicitur seu elicetur, error non solum prorsus excluditur, sed nec allegari potest. Gloss. in Nov. 134. §. hoc verò jubemus. verb. ius. & gloss. fin. ad cap. Si quis inatus 3. quest. 3. & ad cap. rescripta 25. quest. 2. Baldus in consil. incip. Schisma possit. sub rubr. C. si quis aliquem testif. probib. per l. 22. C. ad SC. Vellejan. Aug. Baro consil. 49. n. 23. Tiber. Decian. resp. 91. n. 13. vol. 8. Goedd. consil. 27. vol. 3. n. 38. Hinc nunquam presumitur quis per errorem quid esse confessus vel asservuisse, praesertim in iudicio, nisi probet simul rem etiam alter se habere; tunc enim denuo, ex quo hoc probabit, error presumi potest, ante non potest. l. errore 7. C. de testament. rer. 7. ubi Jaf. d. l. si post divisionem 4. C. de jur. & fact. ignor. Bart. in l. non fatetur, de confess. n. 10.

Limita l. nisi in uno erret: nam in uno errans probabiliter errat & in altero ei connexo, cum de appendicibus & connexis idem sit iudicium, quod de principali. Cravett. consil. 275. nec possit fieri de uno, quin fiat & de reliquo, e. si quis præbendas. 1. 9. 3. quando. ubi Dec. not. 3. extr. de judic. Goedd. 3. Consil. Marp. 32. n. 148.

2. In donatione. Error enim in dubio magis presumitur quam donatio. Bald. Angel. in l. generaliter. C. de non num. pecun. Bald. consil. 189. in fin. lib. 2. Angel. consil. 13. col. 2. volum. 1. Dec. consil. 350. n. 3. Cravett. consil. 76. n. 14. consil. 142. num. 26. & consil. 149. n. 9. tom. 1. Vult. 1. Consil. Marpurg. 17. n. 34. Decian. consil. 20. n. 75. vol. 2. praesertim in muliere. Alciat. de presump. reg. 3. pref. 21. n. 57. Riccius decis. Lirvan. 3. 538.

3. Limitatur in repudiatione aut renuntiacione. Ruin. consil. 127. n. 19. vol. 3. Decian. refut. 29. n. 25. vol. 2. Regner. Sixtin. 2. consil. 14. n. 191. ad L. Jul. de adulti.

II.

Error, in qualitate admissus, gravior est, quam si, qui in ipso objecto consistit, l. 18. §. si injuria 3. ff. de injur. Phil. Matth. ad 1. 50. de R. I. n. 36.

III.

Error facti errore juris est prior, quia factum iure prius est, & ex facto jus oritur. l. 52. §. in cit-

vo 2. ff. ad Legem Aquil. Obrecht. ad tit. C. de jur. & fact. ignor.

IV.

Erratum non censeretur, ubi præcessit deliberatio. Gloss. in cap. ex literis. de divorcio. Rom. consil. 346. Gilman. 2. 2. vol. 4. n. 4. Unde si per scripturam, vel alium actum non ter, vel quater, sed bis tantum fiat, vel declaretur, erroris presumptio tolli dicitur. l. si mulier 22. C. ad SC. Vellejan. Felin. in cap. si cauio. n. 31. de fid. instr. Cephal. consil. 261. num. 11. Dec. consil. 599. n. 5. majorque & plenior quadam deliberatio accessisse censeretur, cap. Et si CHRISTUS. de jurejur. Rol. à Valle consil. 60. n. 22. lib. 1. Nicol. Everhard. in loc. top. à geminat. n. 1. Geminatio enim plurimum actuum, quibus voluntatis suæ perfectionem haud obscurè quis potest testari, vim specialis clausula ex certa scientia habet, & animum ejus destinatum atque deliberatum arguit. Hinc & nemo errare presumitur, qui longo tempore deliberare potuit. Simon de Prat. consil. 52. n. 6. cent. 3. sepiusque hoc factum discussit, Jos. Mascar. de probat. conclus. 637. n. 16. Et licet quandoque error in testamento causa presumatur, hoc tamen ita est, si illa presumptio tendat ad testamenti conservationem, ut haud nocat. l. errore 7. ubi Dd. C. de testam. August. Bero. consil. 80. n. 17. vol. 2.

V.

Error & ignorantia sunt diversa. Hermann. Vult. 3. Consil. Marpurg. 35. n. 200. Ignorantia enim est, cum de facto nihil prorsus scitur, nec quis inde quicquam suspicatur. Error vero, cum res se habeat alter, quam creditur, quomodo primum omnium inter ignorantiam & errorem distinxisse Azonem in summa. C. de jur. & fact. ignor. observavit Menochius lib. 6. presump. 23.

n. 4. quem fecuti sunt Archidiac. in cap. in quibus 22. quest. 3. & Alberic. in l. error. n. 1. C. de jur. & fact. ignor. quibus accedit D. Thom. lib. 4. sent. distinct. 30. art. 1. ubi dixit, ignorantiam eò differre ab errore, quod illa sui natura & ratione non ponat aliquem cognitionis actum, error vero ponat judicium pervertum de aliquo, atque ita error, ut apertius in d. distinct. 30. dicebat, Albertus Magnus supponit aliquam notitiam ejus, circa quod erratur, eamque ob causam D. Augustinus in Enchirid. c. 17. ad Laurent. quod est relatum in cap. quamvis. distinct. 31. rectè dixit, errorem esse vera pro falsis approbare, ignorare vero esse nihil approbare, cum sit simplex scientiae privatio, quod ibidem apertius declaratur. Prepositus & Turrecrem. vidi. & Angel. de Clavas, in sua summ. in verb. errare. n. 1. & in verb. ignorantia. n. 6. Similiter & multum interest, an qui errore, an contumacia delinquat. l. 38. §. 1. ad L. Jul. de adulti.

VI.

Error est medium inter bonam & malam fidem. Panorm. in cap. gravis. n. 17. de refut. ff. poliat. per l. fin. C. unde vi. Wcl. 1. consil. 6. n. 10. Propterea errorem facti alieni malam fidem non inducere, praesertim quoad possessorem hereditatis, dicitur l. sed et si lege 25. §. scire 6. ff. petit.

U 2 bere-

bered. Wef. 1. consil. 13. n. 39. maximè si tectus & secretus fuerit, cum sic sapissimè etiam prude-
tissimos fallere possit. l. 2. & 3. de jur. & fact.
ignor. Covarr. 2. part. relit. § 7. p. 206. Propte-
rea si quis in facto erret, eum potius pro bona
fidei possessore agnoscit. Wefemb. in §. si quis
& non domino. n. 1. Inst. de Rer. divisi.

Declara: si nimis error sit facti alieni, non
verò facti proprii, cum hic vulgo irreprehensibi-
lis & tolerabilis habeatur. arg. l. 7. & ibi Gotho-
fred. ad SC. Vellejan. Gilken. 2. de uscap. m. 1.
c. 2. n. 1. quod de eo, qui in jure erraverit, dici
non poterit; ipsum enim facere malæ fidei posse-
forem, ait Wefembec. dict. loc. quod quoad fru-
ctuum acquisitionem, hoc est, quia fructus tan-
quam bona fidei possessor lucrari nequeat, ad-
mittit. Umm. in disp. 21. ad process. jud. thes. 3.
n. 18. indistinctè verò negat Joh. Gedd. ad l. 109.
de V. S. num. 5. Petr. Fab. in l. 126. in princ. ff. de
R. I.

VII.

Error communis non facit jus. arg. l. 15. ff. de
jurisdict. Hottmann. in illuſtr. quest. 9. 17. Go-
vean. 1. var. lect. cap. 6. Harprecht. ad §. 9. Inst.
de jur. nat. gent. & civil. Hillig. 1. Don. Enucl. 1.
c. 6. lit. A. Bronchorst. l. 1. v. 12. Atum. in disp.
Pand. 1. th. 22. Kubach. cent. 1. D. 7. q. 2. Dn. Pa-
rens in quest. Wefemb. disp. 1. quest. 11. pro verita-
te tamen nonnunquam habetur, ut actum susti-
neat, l. 3. de offic. pref. § 17. l. de test. ord. iustus
enim error venia dignus est. l. 11. c. 8. ad SC. Ium.
Macedon. l. 3. in fin. de supell. leg. nec hoc tan-
tum in damno vitando, sed etiam in lucro acqui-
rendo locum habet. l. quod vulgo u. pro Empatore
utilitas enim ratio exigit, ne cui iustus error da-
mnun adferat. Cujacius in Pauli. ad l. 2. §. 13.
pro empore.

IIX.

Error Scripturæ non oblitare debet rei verita-
ti. l. Imperator 8. ff. de stat. hom. l. si liberarim 72.
ubi latè Dec. ff. de R. I. gloss. in l. fin. de fidei iustus.
Bald. in l. si cum ante. C. de donat. ante nupt. ve-
ritas enim rerum erroribus non vitiatur. l. illi-
tas 6. §. 1. ff. de offic. prefid. Exempl. vid. in l. 1. C.
de contr. stipul. Carpov. p. 1. consit. 2. defin. 14.
n. 4. Unde & testamenta salva manere dicuntur,
etiam si scribentis errore quid omissum sit. l. am-
biguitates 24. C. de test. intellige, si librarii error
sit manifestus, reique veritas commode posse
ostendi. arg. l. 4. ff. de fid. instrum. cum in dubio
verbis scripturæ stetur, neque error presumatur,
nisi probetur, ut patet ex d. l. 3. C. de jur. & fact.
ign. cui add. & Alciat. in reg. 3. presumpt. 21. n. 1.
& Jac. Menoch. lib. 6. de presumpt. pref. 22. n. 2.
Propter error in scriptura probari debere
text. sunt in l. de estate ii. §. fin. ff. de interrog.
act. l. cum de indebito 25. §. 1. ff. de probat. l. si
post divisionem 4. C. de jur. & fact. ignor. Vult. 2.
consil. Marp. 29. n. 27.

IX.

Non videntur, qui errant, consentire: fundatur
hæc regula in l. 116. §. 2. de R. I. unde nec contra-
ctus, quos error copulavit, valent. l. 22. de V. O.
quod tamen variè declaratur: aut enim error est
in tantum, vel totum. Priori casu iterum versa-

tur vel circa formam, vel circa materiam. Circa
materiam si error est, non viriat contractum si-
pulationis. l. 22. de V. O. pignoris l. 1. §. 2. de
pign. aut alios, secus in contractu Emptoris-Ven-
ditionis, l. 14. de C. E. Idem in stipulatione obti-
net, si error sit circa rotum, hoc est, & materiam
& formam. l. continuus 137. §. 1. de V. O. ad Pec. 1.
Enant. 59.

X.

Actus per errorē gestus erranti non nocet.
l. 15. ff. de jurisdict. intellige de actu licito & ho-
nesto, secus si quid per se illicite geratur, tunc
enim per errorē supervenientem haud sustine-
ti potest. Unde error in persona hominis occisi
commissus non juvabit occisorum, quo minus
ordinaria pena homicidiū teneatur. Carpovius
part. 4. const. 6. defin. 1. quia & propositum occi-
dendi in genere ad imponendam penam morris
sufficere docent Ant. Fab. in C. lib. 9. tit. 10. def. 6.
& Reinhardus Bachov. in not. ad Treutl. 2. di-
put. 31. thes. 6. lit. a.

XI.

ERROR excludit consensum, l. 4.
§. ult. si quis caut. l. si per errorē is. ff. de
jurisdict. omnium judic. l. si procurator 35.
ff. de acquir. rer. dom. l. non idcirco 9. C. de
jur. & fact. ignor. Paris. consil. 150. num. 22.
vol. 4. Thom. de Thomaset. in floribus le-
gum. reg. 198. Bertazol. de clausul. instrum.
claus. in gloss. 3. num. 2. Rot. decis. 524. n. 4.
apud Farinac. p. 1. recent. Cardinalis Sera-
phin. decis. 119. n. 2. Surdus consil. 28. n. 122.
Anton. Monach. Lucens. decis. 59. num. 10.
Marian. Antonin. var. resolut. lib. 1. re-
sol. 2. num. 6. Cels. Bargal. de dolo lib. 2. c.
de dolo vero & dolo presumpcio. divis. 1. n. 47.
Sigismund. Scaccia. de commerc. & camb.
§. 1. quasi. 7. p. 2. ampl. 19. num. 77. Caro-
lus de Graff. de except. ad stat. excludens
omnes exceptions, except. 8. num. 2. Ste-
phan. Gratian. discept. forens. tom. 5. o. 98.
num. 6. Duran. Rot. & decis. 50. num. 19.
Er-
rantis nullus est consensus & voluntas.
Alex. in l. quadam consiliebant, num. 41. ff.
de re judic. Paris. consil. 72. num. 60. & con-
sil. 131. n. 36. vol. 1. & consil. 12. num. 98. vo-
lum. 2. Socinus jun. consil. 3. num. 28. vol. 2.
Roland. consil. 32. num. 70. vol. 4. Menoch.
consil. 270. n. 20. & consil. 296. n. 56. & con-
sil. 387. n. 13. & de presumpt. l. 2. pref. 19.
n. 9. Surdus consil. 202. num. 10. & decis. 14.
num. 10. Bald. consil. 2. num. 55. ita enim er-
ror consensum abesse facit ab actu, in-
quo nihil juramentum operatur. Ruin.
consil. 127. num. 13. & 20. & consil. 137. n. 12.
volum. 3. Roland. consil. 13. num. 22. vo-
lum. 1. Unde qui errat, non dicitur fate-
ri. l. non fatetur 2. ff. de confess. [Nec
quicquam errantis voluntas disponere,
l. 1. Cod. de falsa causa adjecta. l. fin. in-
princip. ff. de legat. 2. & in l. 2. Cod. de]

necess. serv. hered. instit. Christ. Hardefian. consil. 35. num. 177. vol. 1. Goedd. 3. Consil. Marp. 28. n. 29. imo errantem potius haberi pro contradicente ex Bald. in l. error. in fin. C. ad Leg. Falcid. Hypolit. de Marfil. consil. 218. n. 22. allegat Autor Consil. Argent. consil. 24. vol. 1. n. 90. Sic erronea causa vitiaria dicitur privilegium, gl. in c. quia 6. de consang. Dec. consil. 373. n. 13. Panorm. consil. 101. vol. 1. dicit, unionem Ecclesiarum reddi nullam ex erronea causa, quod etiam probat Cravett. consil. 258. n. 12. idem de dispositione ex erronea causa respondit Dec. consil. 602. n. 16. Et consil. 613. n. 9. & de rescripto, Paris. consil. 51. n. 27. sic vitiaria & juramentum ex causa erronea præstirum. Paris. consil. 95. n. 24. vol. 1. vitiata idem in solutum datum. Paris. consil. 81. n. 24. vol. 2. & hereditis institutionem. Barbat. consil. 27. col. 7. vol. 1. idemque vitiata & laudum latum ab arbitris. Paris. consil. 24. n. 146. vol. 2. Dec. consil. 475. num. 14. imo & judicis decreatum vel sententiam. Barb. consil. 6. vol. 4. col. 10. Paris. consil. 81. num. 59. vol. 1. Vult. 1. Consil. Marpurg. 20. num. 55. idem concessionem factam à Principe etiam motu proprio. Socinus sen. consil. 226. vol. fin. vol. 2.] & errante non amittere rem suam probat d. l. si procurator 35. ff. de acquir. rer. dom. Tiraq. de retr. lig. §. 1. gloss. 2. n. 20. Menoch. consil. 162. n. 28. cum seqq.

XII.

[In lata culpa esse presumitur, qui in facto proprio errat, Romanus consil. 392. Ferrer. in serm. action. real. verb. compellans. Unde ad revocandum errorem, actus proprii non sufficit probare, rem aliter se habere, nisi probentur aliae quoque circumstantiae, ex quibus verisimiliter potuit cadere in errorem, veluti si probat se calliditate adversarii inductum ad se respondendum. Ferrar. dict. loc. n. 13. l. bominem 3. ff. pro suo l. 1. ff. quand. actio. de pecul. Gilman. 2. 2. vot. 4. n. 4.] Hinc Error in facto proprio non potest allegari, & non relevat ad lucrum captandum, secus ad damnum evitandum, ut per Dyn. consil. 13. Quæstio talis est. num. 3. vers. Praterea, Alex. consil. 69. In causa. num. 4. cum seqq. lib. 3. Brunor. à Sole in locis communib. verb. error. n. 5. Cardos. in praxi judicum. eodem verb. num. 2. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 316. num. 5. & conclus. 317. à princip. Josephus Sesse Arragon. decis. 138. n. 16. Mar. Antonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 21. num. 4. Quorum aliqui, præcipue Brunor. à Sole & Jose-

phus Sesse, errorem in facto proprio excusare scriperunt, sive tractetur de danno vitando, sive de lucro captando. Limita, quando error in latam culpam non cadit, quia tunc etiam in facto proprio excusat. Bartol. in l. non fatetur 3. num. 7. ff. de confess. Stephanus Gratian. discept. forens. tom. 5. cap. 946. num. 37. [Propterea, quod dici solet, errorem juris à dolo excusare. l. sed et si 25. §. scire 6. ff. de pet. hered. hoc intelligi debere de errore probabili, non de supino vel affectato, ait Zal. ad tit. de petit. hered. num. 26.

XIII.

ERROR juris neminem excusat, Lap. alleg. 13. in princip. Federic. de Sen. consil. 112. Amice. n. 2. vers. Quero secundo. ubi quod Clerici non exculnantur ignorantia Juris, quia peritores consulere debent. Cravett. consil. 348. n. 9. & consil. 699. num. 25. Alex. consil. 100. Super primo. n. 7. vers. Nec dicitur. lib. 7. Roman. consil. 330. Circa primum, in fin. Cardinal. Tusch. d. tom. 3. lit. E. concl. 320. à princip. D. Barbos. in prelud. l. si mora. à num. 16. ff. sol. matr. ubi quod error Juris non excusat, nisi constet consuluisse peritores. [Unde non probabilis esse dicitur, l. 7. l. pen. ff. de jur. & fact. ign. cum certum sit & finitum ac in medio positum, ut ab omnibus cognoscatur. l. 2. ff. d. tit. Hinc errorem juris conditionem indebiti impedire, ex l. cum quis 10. Cod. de jur. & fact. ignor. l. si per ignorantiam 6. l. fideicommiss. 7. C. de conduct. indebit. tueretur Joh. Hartrecht. in §. 1. n. 54. Institut. quib. mod. re contr. obl. quod tamen cum mica salis accipiendum esse ait Carpzovius part. 2. constitut. 28. definit. 20. num. 6. Ea propter p. 4. consil. 15. defin. 42. num. 11. non aliter accipiendum existimat, quam de errore juris naturalis, aut queratus agitur de compendio querendo vel lucro faciendo. Tum enim errorem juris omnino nocere ex l. 4. l. juris 7. cum legib. seqq. ff. de jur. & fact. ignor. probat Jacobus Cuijac. lib. 5. observat. 39. & in l. num. quam 51. ff. de usucap. pertinentibus vero suum non nocet. dict. l. juris. cum in damnis amittenda rei talem nemini in causa civili obesse traditum sit in l. error. 8. & in l. juris 4. ff. de jur. & facti ignor. Felinus in cap. quoniam. num. 8. de simon. Andr. Gail. lib. 2. observ. 48. num. 22. Wensem. in parat. ff. de jur. & fact. ignor. num. 4.] vel quando erratur in articulo Juris dubio & perplexo, tunc error Juris excusat; Anchæ. consil. 324. Pulchrum. in-

U 3 princ.

princ. Joh. de Imola consil. 98. num. 15. Socin. consil. 47. num. 10. vers. tamen quando esset error. Mazol. consil. 109. à num. 32. Curtius jun. consil. 28. In causa vertente. num. 8. & consil. 6. n. 22. Rot. in Paduana Prioratus 5. Decembris 1614. coram Reverendo Domino meo Pirovano, impressa per Farinacum decis. 608. num. 14. p. 2. recent. ac proinde potest bonam fidem producere. Covar. de sponsalib. p. 2. cap. 8. §. 1. num. 9. Pinell. in l. 2. Cod. de rescind. vend. p. 2. cap. 4. n. 40. Joh. Garc. de nobilit. in initio. n. 17. Flam. Paris. de resignat. benefic. lib. 11. quest. 3. n. 64. [Sic errorem juris perplexum ita excusari & justam causam præstare erranti ut errorem facti, respondit Socinus sen. consil. 92. n. 13. lib. 4. quare & in acquisitionibus fructuum ita prodeesse juris dubii ignorantiam, ut ignorantiam facti. Exemplo dederunt Capiz. decis. 10. num. 20. Felinus in cap. de quarta. num. 34. de prescript. Menoch. I. arbitr. quest. 53. num. 9. Propterea erroris allegationem ob ignorata & incogitata tam favorablem dixerunt Dd. ut si quis per assertionem ab adversario factam in eum sit inductus, post sententiam etiam definitivam talis error allegari & corrigi possit. Menoch. consil. 54. num. 45. post Socin. sen. consil. 92. num. 13. lib. 4. Bart. in l. 1. §. ult. ff. quando act. de pecul. est annual. Regn. Sixtin. 3. Consil. Marpurgens. 12. num. 49.

XIV.

ERROREM corrigen non dicitur quicquam de novo facere, sed jam factum declarasse, ut per l. heredes palam 21. ff. de testam. tradunt Felinus in cap. qualiter & quando, lib. 1. n. 27. vers. facit, de accusat. & in cap. 2. num. 16. vers. pulobre. de libelli oblat. Brunor. à Sole in locis communib. verb. error. n. 7. Rot. in Tuderina dotium 27. Januarii 1606. coram Patriarcha Manzanedo impressa per Farin. decis. 158. n. 2. p. 2. recent.

XV.

ERROR nominis non vitiat dispositionem, si constat de intentione, seu corpore, §. sicutidem 29. Institut. de Legat. l. si quis in fundi vocabulo 4. ff. de legat. l. l. si me in vacuan 34. in princip. ff. de acquir. posseff. [l. si in nomine 32. l. que extrinsecus 65. ff. de Verb. obligat. Mantic. de tacit. convent. tom. 2. lib. 14. tit. 10. num. 21. Carpzov. part. 4. consil. 14. defin. 13. n. 5.] Bartol. consil. 179. Martinus. num. 2. lib. 1. Gemin. consil. 52. n. 3. vers. secundo sū. quod duplicatur consil. up. ubi ampliat, etiam si

eretur in qualitate extrinseca, seu demonstratione, Alexand. consil. 18. Visacop. lib. 7. ubi extendit, licet eretur in pronomine seu cognomine. Rebuff. in praxi, p. 3. signature, verb. denominatum. Aloyi. Ricc. in collect. decis. p. 5. collect. 1496. Duen. reg. 256. Azeved. l. 13. n. 10. cum seqq. tit. 25. lib. 4. novæ Recop. Cardos. in praxi Judicium & Advocat. verb. error. n. 4. Cardin. Tusch. d. tom. 3. lit. E. concl. 324. Rot. in Salamantina Archipresbyteratus, i. Julii 1615. coram Martino Andrea, impressa per Farinac. decis. 687. n. 5. p. 1. recent. & apud Mantic. decis. 138. n. 4. ubi quod error in invocatione Sancti non officit veritati.

CAP. XX.

Erubescere.

ERUBESCIMUS, cū sine lege loquimur, l. illam 19. C. decollation. [vid. Infra alib. 10. cap. 13. axiom. 24.] autb. de trien. & semiss. §. consideremus. collat. 3. Nov. 18. Extravag. execrabilis, Joan. 22. col. 13. de prebend. Everhard. in topicis legalib. loco 64. Bald. consil. 337. Et premiso, circa fin. vers. in contrarium. lib. 3. ubi intelligit, cū loquimur sine lege communi, vel municipali, quia sufficit alteram allegare, & consil. 97. Super primo quarto. num. 2. vers. si liceret. lib. 4. ubi quod non est licitum ex proprio capite & uitatem ad distinctiones producere, sed procedendum est per viam silicatam, videlicet per textus legum, & consil. 338. Secundum ea, vers. Quia erubescimus. lib. 3. & consil. 433. in princ. vers. idem non possum. lib. 5. ubi quod procedit, quando loquimur sine lege, sine statuto, & sine consuetudine, Abb. consil. 20. col. 2. vers. & primò primito, lib. 2. ubi quod sufficit allegare rationem naturalem, quando non extat lex certa, vel similis, qua decidat causam, Wesembecius consil. 2. n. 1. & sequentib. Thomas de Thomasset. in floribus legum, reg. 109. Surd. consil. 158. n. 13. & consil. 308. n. 3. & consil. 374. n. 12. Monet. in tract. de option. canon. cap. 3. n. 2. Francisc. Molin. de ritu nupt. libr. 3. quest. 39. n. 2. Cardin. Tuschus tom. 3. lit. E. conclus. 331. per totam. ubi num. 7. post Abb. consil. 21. in princ. lib. 2. subdit, quod Doctor scribens in jure ad instantiam partis, debet allegare leges & jura: sed quando scribit, vel consultor datur judicibus, non tenetur allegare leges, neque jura.

CAP.

CAP. XXI.
De Essentia & Esse.

Axioma I.

Essentia rei dare debet, ut qualitati sit locus.
Cardinalis Tuschi, tom. 3. lit. E. concl. 33.4.

II.

Esse vel esse debere sunt paria, l. qui cum alio 19.
ubi Decius in fin. de Regulis Juri.

III.

Esse quis ibi creditur, ubi habet animum revertendi. l. nibil 26. ubi Bartolus ff. de capt. & postlim. revers. Wefemb. lib. 1. consil. 17. n. 16. & n. 40. & consil. 38. n. 62.

Etymologia. vid. infra Nomen & partit. Element. Dni. Parentus, part. 3. scilicet. 4. th. 2. ebd.

CAP. XXII.

Eventus.

Axioma I.

Non tantum Eventus & veritas rei, sed animus & opinio delinquentis attenditur in delictis. l. Divus Adrianus 14. ff. ad L. Cornel. de sciar. Luc. de Pen. in l. quiores n. 6. C. de exact. tribut. lib. 10. Igne. in l. 1. §. impubes. n. 35. ff. ad SC. Syl. lan. Anchiar. consil. 216. Nos Bartholomeus. 4. & consil. 165. Permitendum est. n. 2. Tiraquell. de pen. temp. caus. 51. n. 7. & 9. ubi facit conclusio- nem generalem, quod actus hominum non even- tu, sed consilio metiendi & astimandi sint, ad text. in l. verum 11. §. sciendum 3. ff. de minor. & in l. sed an ultimo 10. §. 1. ff. de negot. gest. & l. fraudis interpretatione 10. ff. de reg. jar. ubi dicitur, fraudis interpretationem semper in jure civili non ex eventu duntaxat, sed ex consilio quoque considerari. Bart. Thag. in suis tract. crimin. part. 19. n. 13. & n. 17. Oldrad. consil. 53. n. 4. vers. ex delictis. & n. 5.

Limata l. ut praecedat in eo, qui omnino habuit animum non delinquendi [conf. infra loc. de Exitu] tunc enim non tenetur de omni eventu, quia contra eum voluntatem contigit, & isto casu non veritas actus, sed agentis intentio inspicitur, secus autem in eo, qui habuit animum delinquendi, sed non tantum quantum postea securum fuit, quia tunc tenetur de omni exitu & eventu, & sic non voluntas, sed veritas attenditur. Ita limitat Bart. in d. Divus ante. n. 1. in primo & tertio exemplo. ff. ad Legem Corneliam de fiduci. quem refert & sequitur Tiraquell. de revocat. donat. in verb. re- vertatur n. 383. ubi & hanc limitationem decla- rat, non procedere in poenis impositis ipso jure, in quibus etiam isto casu non magis inspicitur opinio delinquentis, quam veritas. Bart. ex Are- tin. in l. qui se pupillum. in fin. de acq. hered. vide de hujus limitationis materia l. quoniam multa 6. C. ad L. Jul. de vi publ.

Limata II. quod non procedat, quando veri- tas rei tendit in utilitatem accusati, & sic quando accusatus habuit animum delinquendi, & crede-

De Eventu.

batisse delinquere, sed revera non deliquit, urpu- ta, quia actus ab eo gestus non erat delictum; tunc enim non attenditur ipsius opinio & credulitas, sed veritas rei. Bart. in l. inter omnes. & recte in fin. ff. de furt. Menoch. de arbitri. jud. quest. 1. quiesc. 90. n. 20. Alberic. in l. non solum. §. Proculus. num. 3. ff. de injuriis. vide Aymon. Cravett. consil. 2. n. 2. Francisc. Becc. consil. 60. num. 15.

II.

Eventus diversi diversa gignunt consilia & suggestur remedia, l. i. in princip. ff. de ventr. inspic. unde & ipse DEUS ex his, quae in veteri Testamento statuerat, nonnulla mutavit in novo. cap. non debet. 8. exrr. de consanguinit. & affini. Henr. Bocer. ad §. sed naturalia 12. Inst. de J. N. G. & C. n. 9.

III.

Eventus dubius potest estimari. l. si factum re- retis 12. de action. empt. l. propter spem 23. ff. fa- mil. ericund. ibi: nisi tantum affirmatus sit du- bius eventus. l. fin. ff. eodem. ubi estimatur ser- vus, qui est apud hostes. l. nam hoc modo 11. de he- red. vel action. vend. in illis verb. quasi ipes. & ibi: ipsum incertum add. & Bald. consil. 13. & quod dictus. n. 3. vol. 3. Aym. Cravett. consil. 151. neminem existimare velint. num. 26. & consil. 294. verb. transactionis. num. 6. vers. decimo quinto. & n. 8. vers. quia etiam respondeo. & consil. 194. in- casu proposito. num. 7. circ. fin. Tiber. Decian. consil. 39. num. 113. vol. 2. Panschm. 1. quest. 17. num. 145.

IV.

Quae in eam causam deveniunt, unde incipere non possunt, extinguntur, & pro non scriptis ha- bentur. §. 14. Inst. de L. Falcid. §. 2. Inst. de inutil. ff. & contra liquidem absurdum est, ex eventu actionem confirmari, quae ab initio inutilis fuit. l. 2. §. ult. ff. quod juss. §. 6. Inst. de noxal. act.

Ratio est, quia prudentes oratione assimilant ex initio potissimum, non ex eventu. Cuiac. in lib. 15. q. 99. Pap. ad. l. 3. de reg. Caton. p. 377. B. f. l. 41. §. 2. & seqq. de legat. 1. ubi exemplum habetur, quod legatum, quod ab initio inutile est, ex post facto convalescere dicitur. Unde hoc axioma non est universale patet ex l. 146. §. ult. de V. O. vid. C. A. thes. 28. n. 6. ibid. quod approbat & Cuiac. in l. 2. §. 2. de V. O. p. 843. B. fallere enim ait i. in legatis: quanquam enim inutile sit legatum, si debitor, qui pure vendit creditori, pure le- gaverit, utile tamen est, cum, quod in diem debet, pure legaverit. l. debitor §. 2. de legat. 2. l. si a servo 20. ff. ad L. Falcid. 2. in stipulationibus l. ult. de att. empt. Hinc eventum etiam seu id quod evenire potuit aliquando spectari patet ex l. qui bon. 13. §. causa igitur 2. ibi: quia fieri potest. de damp. infest. l. eo tempore 10. de pecul. l. 15. in fin. de reb. dub. l. 9. §. 1. locat. l. cum tale 72. pr. ff. de cond. & demonstr. dummodo spectari, possit, circa ini- giuriam aut malum omen. Ant. Fab. in C. de reb. cred. defin. 14. num. 3. vid. Hoenon. ad l. 29. ff. de R. I. disput. 6. & Phil. Matth. ad d. l. 29. & l. 210. d. tit.

V.

Eventus & exitus non semper responder in-

U. 4. situ-

stituto destinationi, cap. statutum ii. de Rescript. in 6.

VI.

Eventus dubii ratione aliqua habentur inter licita, quae si certa essent, haberentur inter illicita, Siquidem, & Dd. communiter in l. pater puer. 13. C. de inoffic. sefam. n. 3, quod intellige de eventu planè casuali & fortuito, non procurato & ex culpa orto. vid. expl. apud Welsch, in tit. de contr. tui. action. n. 4.

VII.

Eventuum futuorum non est determinata veritas. Welsch, consil. 26. n. 29. & ideo ea omnia, que in eventu incerto sunt posita, non considerantur. l. de fideicommiss. ii. C. de transact. Cravett. consil. 142. n. 8. nec ex his ulli actus confirmantur antequam fiant. l. sed an ultro §. i. de negot. gest.

VIII.

In actionibus (forensibus) [v. infra litis eventus] in utramque partem fortuna dominatur, multum commendationis & detrahit & adfert memoria, vox, gestus, corpus ipsum, postremo vel amor, vel odium rei. Plin. lib. 41. Epist. 20. num. 1.

IX.

EVENTUS posterior formatur à titulo primordiali, seu à primordio tituli in posterum formatus eventus. l. i. Cod. de liberis præterit. l. unic. vers. nulla. & ibi gloss. verb. primordium. C. de impon. lucrat. descript. lib. 10. Petri de Anchart. consil. 4. in princ. num. 3. & consil. 137. in princip. Surd. consil. 32. num. 12. & consil. 459. n. 14. Ferrer. in consil. 1. Catalonie gloss. i. n. 121. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 346. & tom. 7. lit. S. conclus. 716. n. 3. Rota decis. 456. num. 9. apud Farin. p. 1. recent. Pyrilli. Maur. de solut. c. 8. n. 3. [Bald. consil. 377. Oddo num. 1. vol. 5. Welsch. i. consil. 18. num. 37. & consil. 20. num. 2. & consil. 34. num. 33.]

X.

EVENTUS mali & sinistri non sunt habendi in consideratione. l. inter stipulantem. 83. §. 5. de V.O. l. si quis ab alio 13. ff. dñe judic. [nec artifici potest quicquam imputari. l. 6. §. 7. de offic. præs. l. 10. §. 1. de neg. gest. ubi C. I. A. tbes. 40.] ubi Rip. n. 7. limitans ad præcavendum. Jason. in l. inter stipulantem. §. sacram. in notab. 9. n. 14. ff. de verb. oblig. ubi quod ad odium, & damnum non considerantur, & ibi Bart. num. 7. in fine. limitat axiomam favore libertatis, dotis, pia cause, fisci. Bald. consil. 182. Locata fuit. n. 4. vers. non enim debet considerari. lib. 1. ubi quod eventus etiam mali & sinistri sunt habendi in consideratione ad exclusionem lucri, quando lucrum ipsum super futuro bono eventu & prospero fundatur. Steph. Grat. discept. foren. tom. 5. c. 937. n. 10. ubi axioma pro-

cedere præcipue notat, quando præter naturam occurunt, ex Calder. consil. 24. num. 12. ad med. & Osach. decis. 95. n. 41. [hoc est, quando planè casuales sunt ac fortuiti, non procurati vel ex culpa orti.] hinc si prosperior fatus evitet, & natura sine causâ in portu permaneat, tenetur de sequiore eventu subsecuto. Brunnem. ad l. fin. C. de Navicula.

XI.

EVENTUS aliquius rei frustra spectatur, cujus effectus nihil operatur. l. ali. quando 13. §. fin. ff. ad Vellejan. l. si quis ita scriperit 36. ff. de hered. instit. l. cum. bares 53. §. 1. ff. de acquir. hered. l. non videtur 33. ff. de judic. l. fin. C. qui admitti. l. ad probationem. C. de probat. c. cum contingat. de officio aleg. Surd. decis. 184. n. 8. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. compar. 10. n. 57. Marsil. consil. 51. Licet ne dum. n. 17. Cardin. Tuschi. tom. 4. lit. F. conclus. 520. num. 1.

CAP. XXIII.
De Evictione.

Axioma I.

Quoties quis titulo oneroso rem accepit, tamen alter teneat ad evictionem & redhibitionem.

Ratio: quia aliquin alter damno afficeretur, utpote qui & re & preio defraudaretur. Exempli. ita Evictio præstanta in emtione venditione, in permutatione & reliquis contrahitis innominatis, quibus res in alium transferuntur. l. i. C. de rer. perm. l. 29. C. de evict. in donatione in solutu. l. 4. C. de Evict. in divisione rerum communium vel hereditatis l. 66. §. ult. de Evict. in transactiōne l. 30. C. de transact. locatione conductione l. 9. l. 33. loc. in Contractu Emphyteutico arg. §. 3. inst. de locat. cond. Non vero præstanta in re certa seu specie legata, cuius se dominum creditur testator. l. 40. l. 59. de Evict. l. 58. eod. in donatione simplici. vid. l. 2. Cod. de evict. secus in donatione remuneratoriam, ubi evictio præstanta, quia talis donatio se habet ad instar Tituli onerosi. Brunnem. ad l. 2. C. de evict. Carpzov. P. 2. C. 34. def. 24.

II.

Quamdui res non evicta, tamdui non est præstanta evictio. l. 3. C. de Evict. quia sic nondum habet emtor, de quo queratur, cum adhuc quicquid possideat.

Limita, ut procedat, nisi (1.) vendor sciens rem alienam vendiderit. l. 30. §. 1. ff. de alt. emt. (2.) nisi aliud fuerit ab initio conventum. l. 12. C. de Evict. (3.) nisi in limine Contractus evictio immineat. l. 24. C. eod. ubi ad cautionem cogi potest. Carpz. P. 2. c. 34. def. 31. Alias duas Limitationes vid. apud Brunnem. ad d. l. 3. C. de Evict.

III.

Quoties per injuriam tertii sive privati, sive juri dicis

ilicis vel per culpam, vel per contumaciam res emta amittitur, toties de evictione agi nequit, quia facta illegitima non debent tertio innocentem nocere.

Exempl. ita ergo si emtor ultrò restituit & justas exceptiones neglexerit l. 17. ff. de evict. si à judge incompetent sit condemnatus, contra venditorem de evictione agi nequit. Brunnum. ad l. 56. n. 3. ff. eod. Idem est, si facta principis minus juridice seu justè res fuerit evicta. L. Lucius 11. ff. eod. aut per qualcumque violentiam ablata. Vor Gewalt ist man zu wehren nicht schuldig. D.D. in l. fin. C. de act. emti.

Amplia: ut procedat, etiam si conventum, ut, quo cummodo res eviceretur, evictio tamen præstetur; nam semper subintelligendum, si res juridice fuerit evicta. Brunnum. ad d. l. Lucius 11. num. 4.

IV.

Venditores unius rei in solidum & pro indiviso de evictione tenentur. Gail. L. 2. obf. 14.

V.

Cohæredes sibi invicem tenentur de evictione, nisi alter convenerit. l. si familiæ 14. C. de evict. Schneidew. in §. 20. Instit. de action. in act. fam. ex cito. n. 17.

VI.

Actio pro evictione tollitur spatio tringinta annorum. Hartm. Pistor. obf. 1. tit. 29. n. 5.

CAP. XXIV.
De Evidentia, Manife-
sto, Notorio.

Axioma I.

Evidentia est loco probationis, cap. Evidentia 9. de accusat. Hippolyt. in rubr. de probat. ubi n. 157. dicit hanc probationem esse muleum privilegiam, & alii omnibus præferri ex Rom. conf. 104. pater reverende. in fin. per §. ult. Instit. de grad. l. testium 3. de testib. l. inde Nenatius 23. §. fin. ad L. Aquil. cum aliis que cumulat n. 158. 159. usque ad num. 166. probatio enim, quæ fit per evidentiæ facti, multum rem declarat, adeo ut dicebat Bald. confil. 379. num. 6. vol. 1. quod oculus videt, nemo fideliter negat, & quod patet expressus, non est probare necesse. Curt. confil. 70. n. 18. Bertazol. lib. 1. consule. decif. 1. n. 25. cum testis sit, quæ corrumpi vel subornari non potest. Idem confil. 41. n. 74. fortiorque de mundo, gloss. in c. ad nostram. in verb. restitutio. de jurejur. imo evidentiæ & inde nata præsumptio adeo fortis est præsumptio, ut ob eam omnes aliae præsumptiones rejiciantur, cap. fin. de prescript. cap. super hoc de renunc. Cacher. decif. 30. n. 5. & decif. 154. n. 13. Regn. Sixtin. 2. Confil. Marpurg. 8. n. 29. unde nunquam prohibita est hac probatio; nec ulli denegatam fuisse putandum est. Alciat. intrat. de presump. Per evidentiæ enim res notoria & manifesta redditur. cap. manife-
sta. 2. quæst. 1. atque ideo præferenda. l. Magi-
stros. 7. Cod. de profess. Zaf. confil. 15. n. 24. lib. 1. Port. confil. 209. num. 110. cum ea omnes supererit probationes. Jaf. in l. fin. col. fin. ff. de in itemjur.

Boss. in suis var. tract. crim. in 1. tit. de dilect. num. 24. Johan. Bapt. Plot. in repet. l. si quando. num. 777. Cod. unde vi. Farin. l. consult. decif. 1. num. 9.

II.

Evidens & notoriū dici non potest, quando dubitationem & disceptationem recipere potest. Franc. in cap. dilect. o. n. 153. ad fin. vers. intellige. & num. 168. in fin. extr. de appellat. Dec. in cap. ex parte. n. 2. vers. quinto fallit. de officio dielegat. quos refert & sequitur Cephal. confil. 201. vol. 1. Farin. l. consult. crim. 85. n. 140.

III.

Evidentia facti est testis, qui subornari non potest, & admittitur etiam post publicationem testium. Ruin. confil. 149. n. 5. in 4. Plot. in repet. l. si quando. C. unde vi. num. 777. & 808. Bertazol. l. consult. decif. conf. 79. n. 34. imo convincit testes de falso. Bald. in l. si quis testibus. in fin. & ibi Salicet. n. 22. C. de testib. Marfil. in rubr. de probat. n. 61. Boss. in suis var. tract. crim. in 1. tit. de dilectis. n. 24. & 25. ubi ait: quod ex ea cognoscatur, an testes verum dicant. idem late tradit de Evidentia facti. Johan. Bapt. Plot. in repet. l. si quando. n. 777. C. unde vi. vid. & Hier. de Mont. in tract. fin. reg. cap. 30. n. 2.

CAP. XXV.
De Exactione.

Axioma I.

Contra bonam fidem est bis idem debitum exigere. l. bona fides 54. de Reg. Jur. l. Titia 34. §. qui invit. 5. de legat. 2. Carpzov. 3. Jurisprud. Confit. 10. defin. 14. n. 6.

Limitatur haec regula, nisi eadem res debeatur ex diversis causis, quæ non sunt incompatibilis. l. si 18. qui Sticbum 18. de Oblig. & 4th. Carpzov. P. 3. Confit. 18. defin. 26. n. 9.

II.

Qui non potest exigere, nec potest à sponte solvente recipere. cap. exigit 2. de cens. in 6. cap. statutum 11. 5. si quid autem de cens. in 6. Dec. in l. invit. 156. §. quod cuique 4. n. 2. de Reg. Jur. Itaque miles à provincialibus nullas Cœnas, i.e. Discretiones exigere, nec à sponte offerentibus accipere potest. N. 130. cap. 4. l. 3. C. de erogat. milit. axona. Perez. ibid. n. 10. 11. 12. nec balneum ab hospite petri. l. 6. C. de meritat. nec quicquam à sponte offerentibus accipere possunt l. 5. C. eod. Perez. C. ibid. n. 5. seq. si vero quid extorquēant, gravissimè sunt puniendi. Perez. ib. n. 13. seq. quando autem salario non præstantur, victus militi præstandus est. Perez. Cod. de salgamo n. 1. seqq. Brunnum. Cod. eod. quantum vero milites miseros provincialis terrere soleant, experientia satis notum est hōc exulceratō seculo, quo omnis disciplina prorsus collapsa est, & istud hominum genus ferè omnia pro lubitu agere solet. Franzk. L. 1. Resol. 10. n. 21.

Limita: Nuncii lætitiae publicæ nihil exigere, modicum tamen accipere possunt rot. tit. Cod. publ. latit.

III.

Exactio tam privatorum Créditorum, quam publi-

publicorum tributorum absque violentia & injuria subditorum per officiales fieri debet, Perez. C. de Exalt. Trib. num. 16. præsertim circa usuras præses provincie non acerbum se exactorem, nec contumeliosum præbeat, sed moderatum & cum efficacia benignum & cum instantia humanum, nam inter insolentiam incuriosam & diligentiam non ambitiosam multum interest, l. 33. ff. de usur. Perez. Cod. de debitor. Civit. n. 2. Exactores vero immodesti severè puniuntur, Perez. C. de Collat. fundor. n. 3. si autem debitores contumaces sint sequi impudenter opponant, ad solutionem cogendi sunt missione in possessionem, lequestratione fructuum, subhastatione, Perez. C. de Exalt. Tribut. n. 17. seq.

IV.

Officialis, qui debitum non exigit, ipse ad solutionem tenetur, Brunnen. ad l. 7. C. de Exalt. Trib. §. 3.

CAP. XXVI. De Examine. Approbatione.

Axioma I.

Semel examinatus & approbatus, non est iterum examinandus, l. licet. 12. C. de Affessor. vid. Barbos. intrat. Clauſularum clauſula. Si idoneus reperiatur, ubi late.

Limita in professore, qui semel affumitus, si postea minus idoneus reperiatur, potest reprobari & removeri, Brunnen. ad l. 2. C. de Profess. & med.

V.

Miles & Athleta den. um, si tertio victoriæ reportavit, præfeci militiae nomen meretur & immunis à munieribus est. Studiosus, qui ter se ritè defendit, præmium meretur; in uno enim eruditioñis specimine potest quis casu magis, quam peritius, respondere, Perez. Cod. de athletis n. 6. 8. 9. imo potest quis alio tempore promittit respondere, cum sapientia ex præsenti dispositione humorum alteretur animus, Brunnen. ad l. un. Cod. cod.

CAP. XXVII. De Exceptione.

Axioma I.

Exceptio actionis est exclusio, l. 2. de except. intellige nimurum de mera & simplici, non vero de exceptione in se actionem vel accusationem continente. Casus in l. quoniam Alexandrum 26. Et ibi omnes notant C. de adult. Ias. in l. libertus, col. fin. ff. de in jus voc. Hinc videmus, quod excommunicato & bannito permittatur excipere, & si se pure & simpliciter defendere cap. cum. iner. de except. agere vero vel reconvenire, vel excipere eo modo, ut reconvention ex exceptione resulteret, non licet, juxta Innocent, in cap. si vero de sentent. excomm.

Ut ut tamen hac se habeant, ratione tamen forma probandi reus dicitur actor, quoniam is non minus exceptionem quam actor intentionem.

probare debet, l. 1. de except. unde prosequi causam dicitur in cap. 11. extra de except.

Declarata, Axioma verum esse, si actio strictè & propriè accipiatur, secus si largè: cum appellatio persecutionis omne remedium ordinarium & extraordinarium comprehendat, l. pecunias 70. §. actiones 2. ff. de V.S. l. dolus 44 ff. mandat, vid. Lud. Gomez. ad S. supereft. Instit. de action. num. 49.

VI.

Exceptiones nil aliud sunt quam defensiones, defensiones autem sunt juris naturalis. Roland. à Valle confil. 3. n. 2. & confil. 12. n. 44. vol. 3. De cian. confil. 35. n. 47. vol. 1. & confil. 14. n. 84. vol. 3. Menoch. confil. 383. n. 4. vol. 4. nec ipsi diabolo deneganda. Welsemb. confil. 47. n. 177. atque inde exceptiones dicuntur aequitatem nisi, Cravett. confil. 900. n. 29. quæ mater exceptionum appellari solet, Menoch. confil. 332. n. 4. vol. 4. Roland. à Valle confil. 35. n. 54. vol. 2. Hermann. Vultej. 3. Confil. Marpurg. 20. n. 68.

VII.

Exceptione generica nullius est momenti, Bart. & Dd. per il. text. in l. textores Titia 36. ff. de legat. i. ubi & Alex. n. 2. quanquam si à parte non opponatur, ea admittatur. Alex. d. l. n. 3. vide Vasq. lib. 2. contr. jur. cap. 32. n. 14.

VIII.

Exceptione regulæ una posita ceteræ exceptiones exclusæ arguantur, l. 12. §. idem 43. ff. de instrum. leg. quod & Cicero in orat. pro Balb. confirmat; at enim, si exceptio fecit, ne licet, ibi necesse est licere, ubi non est exceptum. Boicer. de investit. feud. cap. 4. n. 1.

IX.

Exceptiones dilatoria ante item contestatam sunt opponenda, l. 19. C. de prob. l. ita demum 13. C. de procurat. Gail. l. obser. 38. Mynt. cent. 4. obser. 39. Donell. lib. 22. comm. 9 circ. fin. Cu-jac. lib. 18. obser. 34. Borcholt. conf. 4. aff. rt. 29. Arum. disput. 19. exere. 7. Matth. Steph. cent. 4. quæst. illustr. 6t. tit. c. Hænon. in quest. contro-versi. disput. 22. n. 19. post eam enim contestatam aut post statutum à Judice terminum ex non amplius recipiuntur. cap. paſtomis. C. de except. Intellige nimurum de dilatoria judicii, non de dilatoria actionis & cause, de qua agitur, veluti est exceptio de non perendo intra certum tempus; hanc enim proponi posse, lite demum contestata, sicut & reliquias peremptoriorum exceptiones, patet ex l. exceptionem 19. ubi Dd. C. de probat. vid. Mynt. cent. 1. obseruat. 24. Welsemb. in part. ff. de exception. n. 10.

X.

Exceptionem in scriptis proponi necessum, non est. Bart. in l. scire oportet. ff. de excusat. tut. Cuman. in l. 1. de except. Vasq. 2. contr. jur. c. 32. n. 3. nec requiritur in ea conclusio. Socin. in add. col. 2.

XI.

Ad excipendum quæ profundit, eadem proficiunt & ad replicandum, l. 2. C. de jud. l. ult. C. de edend. Welsemb. 1. confil. 3. n. 15.

XII.

Quod non est exceptum, secundum regulam iudicatur.

dicatur. Decius & Dd. in l. n. 20. ff. de R. I. Bartol. in l. quoties m. i. Si quis cau. Jason. post Bart. n. 33. si quis injur. vid. infra axiom. 24. secundum regulam enim pronunciandum, donec causis, de quo tractatur, exceptus esse demonstratur. Jason. in l. cetera n. 5. ff. de legat. 1. Baldus in l. si tuor in fin. Cod. de serv. pign. dat. Schurff. consil. 15. Quod in praesenti. n. 6. cent. 3. Wels. 1. consil. 30. n. 3.

IX.

Exceptiones omnes suā naturā sunt perpetuae. I. parē s. §. fin. ff. de dol. mali except. Welsemb. in par. de Except. num. 12. quæ enim annua sunt ad agendum, perpetua manent ad excipendum, cap. si autem. ubi Panorm. & Felin. de rescript. l. licet s. ubi Glossa & Dd. in fin. l. si pastum. C. de Except. ad Cujac. ad l. s. §. ult. ubi exemplis, rationibus, & limitationibus illustratur, adeò ut ne 30. aut 40. annis exceptions præscribantur, sed perpetuæ & semper etiam ad mille annos possint opponi. Gloss. in l. 3. verb. persecutione. C. de prescript. 30. annor. Fin. in l. si paſtū. C. de Except. Panorm. & Felin. in c. si autem. de rescript. Franc. Balb. in m. 7. præscript. 4. part. 4. pr. q. 37. Welsemb. 1. consil. 42. n. 26.

X.

Quæunque exceptio opponi potest per modum actionis, illa non est perpetua, quia sibi impetrat excipiens, quod non anteā exceptionem in judicium deduxerit. Exemplum est in exceptione non numerata pecuniae, idem est in exceptione non numerata doto & in querela in officio.

Limita: nisi semel fuerit in judicium deducta, sic enim, ut aliae actiones temporales, sit perpetua, tot. tit. C. quando libellus.

XI.

Exceptione perpetua tutus definit esse debitor. l. Marcellus 67. de Reg. Jur. l. nihil interest n. ff. eod. l. debitor. 108. de verb. signific. add. Bachov. 1. disp. 22. thes. 4. lit. H. in fin. Cagnol. in l. non videatur capisse n. 5. de Reg. Jur. l. qui Exceptiōnem 40. de condit. indeb. sicut creditor esse definit, qui exceptione potest repelli. l. creditor. 35. de V. S. l. t̄ cui 42. §. creditores 1. o. & A. etiam prescriptio 1. si quis posquam 37. de fiducijs. Bald. in l. cam quis. n. 8. & 26. C. de jur. & fact. ignor. l. eos 26. C. de usur. cum loco solutionis sit. l. si pupilli 66. §. ult. de solut. Bald. in l. cum mandatori. C. de non num. pecun. Balb. in l. cum prescript. 1. part. princ. quest. 7. n. 4. Bald. in l. item quod adjicitur. de const. pecun. ut à tali nihil peti possit instrumenti debitor, qui ipso tempore sit liberatus actione instrumento præscripta, l. cum notissimi 7. cum l. seq. Cod. de prescript. 30. annor. cum præscriptio plenissimam liberacionem inducat. Paris. consil. 13. n. 19. & consil. 101. n. 81. vol. 8.

XII.

Exceptionibus malitiosis non est indulgendum. l. in fundo 38. ff. de rei vind. l. 1. ff. de Reg. Caton. Oldendorp. cl. 1. act. 8. p. 69. tales enim, ut iniuriae & frustatoriae, non admittuntur. l. non cogendum 45. ff. de procur. l. hec stipulatio 14. §. fin. si. ut legat. nom. caveatur. Gail. 2. observ. 27. num. 19. ac ejusmodi frivola exceptiones non fa-

ciant vacillare fidem instrumenti. Gl. in l. plures apochis verb. vacillare. C. de fid. instrum. Panorm. in c. super eo. de refib. cog. Felin. Socin. & Dd. in cap. si Clericus. de for. compet. Molin. ac Dec. consil. 102. In causa. n. 2. ad verb. probata. cum a judece non recipiantur. Jac. de Nigr. in l. omne. n. 12. de offic. aff. per doctrinam Bald. in l. præscriptione. C. si conuera jus vel util. publ. Zaf. in l. 1. §. editione n. 80. de edendo. ubi addit eum calumniari, qui excipit aduersus ea, quæ ex propriis instrumentis vel ligillis constant. Wels. 1. consil. 31. n. 35. Unde fit, quod opponens exceptionem injuriam tenetur etiam actione injuriatum. Socin. consil. 118. Visa. n. 4. per l. 3. l. si quidem io. C. de injur. l. si tibi 23. C. de liberal. caus. Ang. consil. 76. Super. Oldrad. consil. 53. consuevit. in fin. cum non juris sui tuendi gratia, sed injurandi potius animo fecisse presumatur. Angel. in præct. in verb. verba injuriosa. n. 16. C. de injur. Roman. consil. 96. Super n. 4. Salic. in l. si non convitii. n. 6. C. de injur. Wels. 1. consil. 22. n. 30. Sic generalis exceptionum ademptio vel renunciatio frivolas tantum excludere dicitur. Cyn. & Dd. in l. ita pudor. Cod. de adulst. Specul. cum addit. de oblig. sol. & Exempt. §. 2. gl. c. licet. verb. absque illa exceptione. de Elect. Rebuff. in cap. sine Exceptione 12. g. 12. Hypapolit. in præct. crimin. q. ult. n. 1. non justas. Cyn. in d. l. ita pudor. gloss. & Dd. in d. cap. licet. de Elect. multo verò minus ignoratas. Speculat. de Except. §. 2. n. 2. Roman. consil. 211. n. 3. aut nascentes ex natura contractus. l. quaro 36. §. inter. ubi Bart. & Dd. locat. Wels. consil. 10. num. 5.

XIII.

Exceptiones à judece non supplentur, l. unic. ubi Caſtr. n. 3. & 4. C. ut que defunt Advocat. judec. suppl. sunt enim opponenda Dec. Cagnol. in l. Marcellus. in fin. de R. I. licet ex actis appearat, ut quidam volunt. Balb. de præscr. p. 1. q. 8. n. 1. 2. Guid. Pap. decif. 221. Boér. decif. 344. n. 1. 2. & 3. Welsemb. 1. consil. 14. n. 68.

XIV.

Exceptio de judicis persona omnium debet esse prima. l. sed et si suscepit 52. ff. de judic. l. quidam 57. ubi Bart. n. 9. de re judec. Bald. in l. ult. n. 5. C. de judic. Marant. in Specul. aur. p. 6. de appellat. n. 25. Felin. cap. exceptionem. n. 16. & 17. Lanfranc. cap. quoniam. verb. recusationes. in princ. de probat. cum judece sit judicij dux & imperator. Bald. in rubr. C. si à non comp. jud. n. 4. per gl. si procumtorem. de proucnat. & potissima pars. Bald. d. loc. n. 4. cuius à defectu judicium redditur nullum. c. si à non compet. judec. Felin. in cap. Exceptionem. de Except. Marant. dict. loc. vel querela implorato judicis officio proponatur. Cyn. Bald. Salicet. & communiter Dd. in l. licet s. cum l. seq. C. de Except. per text. in l. quæsum 30. §. fin. de pecul. idem Bald. latius in l. sicut. n. 12. & 13. C. de prescript. 30. annor. Wels. d. consil. 42. n. 33.

XV.

Exceptio quando est probata, replicatio autem Actoris dubia, non proptereā Exceptio est altioris indaginis, sed omnino contra instrumentum obligationis liquidum admittenda. Hartm.

Pist

Pist. part. 4. q. 10. n. 22. vid. Brunnen. ad l. 3. ff. de ed. nd. n. 20. M. v. P. 3. decif. 226. ubi docent, quod exceptio litis finitae aliquo modo dubia ob replicam non rejiciatur post litis contestationem, sed litis ingressum impedit.

XVI.

Exceptio pro rejecta habetur, que non est compatibilis cum sententiâ, adeoque non amplius admittitur. Salgado. de Reg. Prosecl. part. 4. c. 7. n. 86.

XVII.

Exceptio opposita rejecta esse censetur judge ad ulteriora procedente. Felin. in cap. ex parte. n. 13. de testibus. Jafon. in l. ex quacunque. n. 45. ff. si quis in jus vocat. non iter. sac. text. in l. ait. Praetor 7. §. 1. ff. de minor. idemque tenent Bart. in l. a procedente. C. de dilat. Bald. in l. n. 9. C. de ord. jud. Ruin. confil. 61. n. 36. vol. 5. Aretin. confil. 107. n. 2. vers. secundus casus. Alex. confil. 192. n. 4. vers. confirmat hoc.

Limita 1. non procedere in Exceptionibus juris & actionem annullativis; tales enim per processum ad ulteriora non censentur esse rejectæ & sublate, prout declarat Felin. in cap. suborta. col. 4. vers. limita tamen predicta. n. 9. de re judic. & post ipsum Jafon. confil. 100. in fin. & confil. 105. n. 5. vol. 1. Decius confil. 326. n. 4. vide & Vulte. 3. Confil. Marpurg. 21. n. 287.

Limita 2. hanc regulam rejectionis exceptionum per transitum ad ulteriora, ut vera sit, tum demum veram esse, si judec super Exceptionibus illis cognoverit, & tum ad ulteriora processerit. Baldus in l. a procedente. C. de dilat. Felin. in d. cap. suborta. de re judic. Barbat. confil. 45. col. penult. vol. 2. Unde etiam Exceptio nunquam intelligitur tacite rejecta, quando sententia potest stare absque eo, quod exceptione reprobatur. Panorm. in cap. ex parte. de appellat. ubi casum proprium esse dicit. in l. quod in diem 7. de compensat. & in argumentum adducit l. sanctius 27. Cod. de testam. codemque faciunt relata ab eodem. Panorm. in cap. cum inter. n. 23. de re judicat. ubi expressè tradit, quod si judec propositis pluribus articulis diversis super aliquibus tantum pronunciavit, in his remanet tantum sententia, super quibus est pronunciatum, in reliquo autem nec absolvisse, nec condemnasse intelligitur.

XXIX.

Exceptio in iure tertii fundata nemini proficit. Vult. 3. Confil. Marp. 35. n. 242. nulli enim econcedit, ut se ex iure tertii defendat & tueatur. Text. in l. loci corpus 4. §. 1. competit. 7. ff. si serv. vindic. l. si quis emptionis 8. §. 1. verf. si vero nullum. C. de prescript. 30. annor. gloss. in l. indebiti. §. sed esti numni. ff. de conduct. indeb. Tiraquell. in l. si unquam. verb. revertatur. n. 356. C. de revoc. donat. Rip. in rubric. ff. solut. matrim. n. 29. vers. non obstat. quod dos Socin. jun. confil. 71. n. 6. vol. 2. Cravett. confil. 774. n. 7. vers. aquæ. Eoque iure eatenus utimur, ut etiam si hoc iure tertii ius agentis penitus excluderet, frustra tam adhuc ius allegaretur, nisi illum excluderet, cui opponitur ipso iure per doctrinam. Bart. in l. 2. ff. de except. rei judic. quam communiter esse

approbatam testatur Roland. à Valle confil. 57. n. 10. vol. 3. præsertim si justale sit, ut ab ejus voluntate proflus dependeat, sicut atque cadat; quibus add. & Cravett. confil. 748. n. 21. Jol. in l. 2. not. 5. C. de jur. Empyctut. Pruckm. confil. 7. n. 160. Exceptio tamen de jure tertii opponi potest, quando est exclusiva intentionis adversarii. Tiraq. in l. si unquam in verb. revertatur. n. 356. C. de revoc. donat. Decius confil. 246. in fin. Socin. jun. confil. 101. n. 29. vol. 1. Joseph. Lüdov. decif. Perus. 64. n. 35. Vincent. Franch. decif. Neapolit. 14. n. 10. atque hoc omnes dicere. in l. 2. ff. de Except. rei judic. respondit Menoch. confil. 80. n. 8. vol. in o. quotiescumque jus tertii foret exclusivum, agentis, tertio etiam recusante posset opponi, probat Ant. Giuff. confil. 28. n. 32. vol. 2. quod maximè procedit, si exceptio illa de jure tertii profecta est opponenti per doctrinam. Panorm. in cap. cum non licet. n. 15. de prescript. & Mandell. confil. 64. n. 2. & seq. Sic etiam excipere licet de jure tertii, quando quis in damnum incidet, & indebita jaçturam patetur, nisi iure tertii utetur. tradunt Battoli. in d. l. 2. & ibid. Socin. n. 13. & Jaf. n. 10. Claud. de Scifell. in oper. l. Celsus. n. 29. ff. de usucap. idem est ubiquecumque. Clus est ipso iure nullus. Confirmant Alex. confil. 38. in fin. vol. 2. Roland. à Valle confil. 15. n. 22. vol. 1. Menoch. confil. 1. num. 120. & confil. 79. n. 28. & confil. 90. n. 10. vol. 1.

XXX.

Exceptionibus pluribus uti nemo prohibetur, cap. nullus pluribus, de Reg. Jur. in b. l. nemo ex his 43 ff. evd. l. 15. qui dicit 5. l. nemo 8. ff. de Except. etiam si silent contraire. Dec. confil. 100. n. 30. vol. 3. Vult. 3. Confil. Marp. 35. n. 126. & una omessa vel non probata ad aliam redire. l. 8. & l. 5. ff. de Except. modo non uno codemque tempore proponantur, vid. Wel. in parat. ff. de Except. n. 10.

XXXI.

Exceptiones juris statim debent determinari per ea, quae scriptit Menoch. de arb. tr. jud. quæst. lib. 1. q. 53. n. 4. ratio, quia ius est certum, nec aliquam probabilem dubitationem recipit. Lancilla 12. & ibi Bald. n. 2. C. de furti. quo faciunt scripta à Menochio confil. 57. n. 3. & seq. vol. 4. vide Vult. 3. Confil. Marp. 20. n. 74.

XXXII.

Exceptio non opponitur, nisi coram eo, qui jurisdictionem habet. Mandell. confil. 62. n. 8. & confil. 64. num. 8. Cravett. confil. 209. n. 9. vol. 2. Vult. 3. Confil. Marpurg. 15. n. 168.

XXXIII.

Exceptio non potest dici notoria, quando in eius cognitione vertitur juris subtilitas. Socin. sen. confil. 59. num. 2. vers. ex quibus patet. vol. 3. Vult. lib. 3. confil. 22. n. 87.

XXXIV.

Exceptio nisi proberetur, refolvitur in confessio- nem. Felinus in cap. cum venerabilis. n. 13. de Except. per gl. in N. 53. cap. 3. §. 1. suscep. 2. vers. con- testatio. de exhib. reis. Wel. 2. confil. 72. n. 21. quin immo excepti non censetur confiteri intentionem actoris, & quæ in exceptione includuntur. Acac. Antonin. de Ripell. var. Resol. c. 4. n. 18. vid. Franzk. lib. 2. Resol. 18.

XXXV.

XXIV.

Exceptio dividi non potest, sed tota est acceptanda, Gloss. in l. non unque, ad verb. qui ff. de Except. ubi licer Bartolus reprobet glossam, tamen Socinus num. 1. dicit communem Legitimationem & Canonum, opinionem esse contra Bartolum, in l. decem, ubi latissime Alex. de verb. oblig. & in cap. cum venerabilitate, ubi Innocent. in princ. Panorm. num. 26. Felini. n. 12. de Except. idemque tenet Dyn. post gloss. in cap. Exceptionem in fin. de Reg. Jur. in 6. Specul. de Except. §. viii. num. 2. 4. 6. Cyn. Bald. Salicet. & Dd. in l. si pedem per illum text. Cod. de Except. Lanfranc. in cap. quoniam. verb. Exceptiones. de probat. num. 4.

XXV.

EXCEPTIO facilior est, quam factio, & ideo regulariter qui potest agere, multo magis potest excipere, l. 1. ff. de superficiebus. l. 7. §. 4. vers. igitur. ff. de pact. cap. cum inter. de except. cap. qui ad agendum. de Regulis Juris, in 6. Federic. de Sen. consil. 90. n. 3. vers. dixi. Alex. consil. 62. in causa. n. 6. & 7. lib. 7. Palat. in repet. cap. per vestras, de donar. inter virum & uxor. §. 8. n. 2. Surdus consil. 377. n. 45. Card. Tuschi. pract. conclus. tom. 3. lit. E. concl. 374. p. 7. Sigism. Scacc. de judic. lib. 2. cap. 2. n. 121. de commerc. & camb. §. 7. gloss. 5. n. 98. Unde qui habet actionem, ut aliquid consequatur, multo magis habet exceptionem, ut liberetur. Fulgos. consil. 186. Pro determinatione. col. pen. vers. Postremo. Alex. consil. 47. Visis instrumentis. in fin. lib. 3. Et cui damus actionem, multo fortius exceptionem. l. invitus 156. §. cui damus 1. ff. de Reg. Jur. Roman. consil. 474. In causa proposito, & quem de evictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio, l. vindicantem 17. ff. de evict. Cafrensi. consil. 32. Pro fundamento. col. fin. lib. 1. quia multa conceduntur agenti. Angel. Aretin. consil. 31. Viso supradicto. in fin. vers. quia multa. [Sic ei exceptio datur, cui alias denegatur actio. l. 4. in fin. ff. de dolis except. cum multis similib. allegatis à Curt. jun. in l. petens. n. 14. C. de pact. Vid. Vult. 3. Consil. Marpurg. 34. n. 169. Socin. consil. 99. col. 1. in fin. vol. 1. & consil. 90. n. 3. in fin. vol. 4. cum exceptio majorae equitate nitatur quam actio. l. qui aquitate 12. ff. de dolis except. Vult. 3. Consil. Marp. 29. n. 220.] ideoque prohibitus petere, non prohibetur retinere & excipere. Decius consil. 331. n. 3. Ruin. consil. 163. in fin. lib. 2. Decian. consil. 64. n. 51. lib. 3. & consil. 94. in fin. lib. 2.

XXVI.

EXCEPTIO repellit eundem, quem de jure tenet actio, l. fundi quem 18. cum

cum l. seq. ff. de except. l. Exceptione doli 11. C. de evict. Angel. Aretin. consil. 20. Visis actis. n. 39. & seq. & n. 45. Cafrensi. consil. 166. Visis actis n. 3. lib. 2. & consil. 275. Ad pri- mum. num. 3. vers. ad secundum. eod. l. b. 2. Decius consil. 86. Viso puncto. col. 2. vers. quartu quia. Rom. consil. 457. Circa propo- sitam. col. penult. in princip. vers. secun- do quia. Alex. consil. 3. Viso processu. in prin- cip. lib. 3. Tiraquell. de retract. §. 1. gloss. 9. n. 33. Boér. decis. 23. n. 13. Neguzant. de pi- guorib. part. 5. membr. 1. n. 53. Molin. de primogenit. lib. 4. cap. 1. n. 20. & 28. Anton. Gomez. l. 50. Taur. n. 73. Gam. Lusitan. de- cis. 67. Portol. de consortib. & fidicommiss. cap. 22. n. 18. Cardin. Tuschi. d. tom. lit. E. conclus. 75. Dn. Barbosa in l. 1. p. 5. n. 20. solut. matrimon. Surdus consil. 517. n. 24. & consil. 577. n. 12. & decis. 177. n. 8. Vincent. Caroc. singul. 73. ubi limitat in casu l. fin. C. de evict.

XXVII.

EXCEPTIO firmat regulam in con- trarium. l. quasitum 12. §. 43. vers. denique. ff. de fundo instruct. l. ex eo. 18. de testibus. Robert. 2. animad. 28. gloss. in rubr. de regu- lis juris. in 6. ubi Dyn. Bart. in l. 1. in fin. ubi Decius num. 20. & Cagnol. n. 31. & 34. ff. eod. tit. Everh. in topicis legal. loc. 3. Decius in cap. cum dilecta. n. 6. & 7. de confirm. utili. ubi ait, quod exceptio, licet sit de regula, non tamen ampliat regulam. Roman. consil. 82. n. 3. & consil. 100. num. 2. & consil. 105. in princ. & consil. 337. n. 8. ubi Apo- stol. in verb. exceptuatis. & consil. 461. vers. refragatur, ubi ait hoc non procedere, quando non est verisimile. Joan. de Anan. consil. 69. in fin. Baldus consil. 131. Casus est talis. vers. super secundolib. 1. & consil. 119. Verba dicunt, in princip. vers. secundu quia. eod. lib. 1. ubi quod conductor excipiens nolle teneri pro uno casu fortuito, videtur se obligare ad alios casus fortuitos sub eodem exceptuatis, & consil. 331. Quidam. lib. 5. ubi intelligit Axioma, quando alias non esset facta inclusio, vel exclusio tacita, vel expressa circa non exceptuatos, Alexand. consil. 107. In causa & lit. num. 2. lib. 1. & consil. 125. Viso titulo. num. 4. & 5. lib. 2. ubi ampliat in concessione legati facta, quia exceptio declarat, & firmat regulam in non exceptis, & consil. 7. In consultatione. num. 8. vers. quinto probatur. l. 5. ubi ampliat in legibus feudalibus, & materia. feudal. & consil. 186. Zacharias in fine lib. 6. ubi quod firmat regulam in contrarium, sed non ampliat, Afflict. decis. 45. num. 2. Menoch. consil. 141. num. 17. & consil. 609. num. 9. Flamin. de resignat. benefic. lib. 5. que. 6.

quest. 6. n. 186. Card. Tuschi d. tom. 3. lit. E. conclus. 422. per totam. Octav. Glorit. respons. 12. n. iii. Cardin. Seraphin. decis. 980. num. 7. Rot. decis. 144. num. 6. apud Farinac. p. i. recent. Robles de Salvedo de repres. lib. 2. cap. 26. num. 21. me citato in hoc loco Joseph. Vela dissertat. forens. dissert. 2. num. 40. [Eleganter Cicero in orat. pro Balbo, si exceptio facit, ne licet, ibi necesse est licere, ubi non est exceptio, exemplum est in l. 18. de testib. l. 28. §. 6. qui test. fac. poss. Ratio hujus regulæ est, quod qui quædam eximit, de ceteris accuratis cogitasse videatur l. nam quod liquida 4. §. ult. de pen. leg. l. cum. Pretor. 12. ff. de jud. Hartm. Pistor. 2. q. 27. num. 7.]

Limita Axioma, ubi alia interpretatio dari potest, quia tunc casus exceptus non firmat regulam in contrarium, Feder. de Senis consil. 233. col. pen. n. 3. vers. non obstat, ubi quod Papa volens omnes teneri solvere decimas, si excipit certum ordinem, non propterea videtur velle omnes alios exemptos teneri, nisi expressè dixerit, quia talis exceptio potest operari concessionem exceptionis ordini exceptuato. Sic etiam non prodit Axioma, quando aliquid excipitur considerato effectu ejus, quod excipitur, quia tunc omnia sunt exceptuata, quæ habent eundem effectum, Castrensi. consil. 91. In causa appellationis. num. 9. & 10. lib. 1. ubi quod statutum, quod fiat compromissum exceptis instrumentis quarentigatis, non includit instrumenta non quarentigata, quando habent executionem paratam, prout quarentigia, quia statutum consideravit effectum quarentigia, non ipsa quarentigiam; nam casus similes exceptuatis censentur excepti, etiamsi exceptioni sit adjuncta. d. Alex. consil. 30. In causa. n. 4. & 6. lib. 4. ubi quod non continentur casus similes per extensionem sub exceptione, sed comprehensi dicantur. [vid. cap. cum delicta. ubi Panorm. de confirm. util. gloss. in l. 1. verb. judicati. C. de condit. indeb. & in l. fin. verb. voluerit. C. de revocand. donat.]

Limita II. Regulam procedere in casibus non exceptis, sub regula tamen comprehensis, alias fecus; quia licet ea firmet regulam in casibus non exceptis sub regula comprehensis, non tamen dilatat, nec ampliat regulam, ut faciat sub ea comprehendendi, quæ de sui natura non comprehendenteruntur, exceptione non facta. l. generaliter 32. §. 112. ff. de usufr. legat.

Limita III. Si casus speciales alibi expressi in contrarium extent §. in b. f. I. de act. collata. l. ult de compens. l. 38. de re judic. coll. cap. pen. extr. eod. vid. Gilken. ad l. 13. in princip. n. 29. Cod. de judic. Fallentiam vide apud Hartm. d. loc. n. 28. nempe nisi propter exceptionem sint & aliae rationes, quæ regulam restringunt, l. 32. §. 2. de usu & usufr. leg.]

XXIX.

EXCEPTIO deberesse de regulâ. l. nam quod liquida 4. §. f. de pen. leg. [id est, de ipso genere regulæ, vid. l. ult. Cod. Quand. ex fact. tut. Ex qualitate enim exceptionis regulariter quævis dispositio declarari solet. l. Proculas 19. cum ibi notat. per Bald. de usufr. Alexand. in l. senium. C. quitestam. fac. poss. Roman. consil. 187. cum similib. adductis per Decium in l. 1. n. 26. de Reg. Jur. & per Riminald. instit. de donat. in pr. n. 357. Hartm. Pistor. l. quest. 32. n. 5.] Castrensi. consil. 70. Pro pleniore. n. 3. lib. 1. ubi ait, quod si exceptio non esset de regula, diceretur derisoria. Gemin. consil. 65. num. 8. vers. nam ex quo bic excipiunt; ubi quod casus exceptus à dispositione generali, declarat dispositionem loqui de illa materia, Baldus consil. 401. Super facto. n. 2. vers. secundo queritur. lib. 5. ubi quod restringit, seu declarat regulam, debere intelligi de materia exceptionis. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 13. n. 77. & gloss. 14. num. 35. & gloss. 51. num. 2. Surdus consil. 152. num. 49. & consil. 262. n. 47. & consil. 402. num. 21. & consil. 527. n. 6. & 7. decis. 124. num. 13. [Confirmat hanc regulam Donnell. ad l. 1. C. de condition. indeb. num. 16. ineptissimam exceptionem esse contendens, quæ verbis regula non comprehendatur. Ratio est, (1.) quia exceptio est oratio, quæ regulæ detrahit; non potest autem de regula detrahere, quod regula non continetur, (2.) ideò aliquid de regula excipitur, ne, si exceptum non sit, sententiâ regulæ contineretur, (3.) quod si verbis regulæ aliquid satis excluditur, valde stultum est alia ratione amplius excludi velle. Verbi gratia: Omnes sciunt Exceptions ista esse ineptissimas: omnes agri T. Lucii repeti possunt, exceptis pecoribus: atque pecora non sunt de agris, & quamvis de pecoribus nihil exceptum esset, tamen valde ineptus esset, qui putaret pecora agrorum verbo contineri. Similis est & hæc exceptio: Lego omnes libros, qui sunt in bibliotheca, exceptis lapidibus. Nec obstat l. 1. Cod. de condit. indeb. Nam in his verbis non ex causa judicati selu-

soluta, non continetur exceptio, sed ad-
versaria oratio.] Unde si procurator ge-
neraliter constituantur ad omnes causas,
excepta causa restitutionis in integrum
dicitur constitutus in omnibus aliis causis
requirentibus speciale mandatum, ex
quo exceptio est de iis, quae requirunt
speciale mandatum; Imol. in l. fin. col. 22.
ff. quis & a quo appellatur. Alexand. & Ja-
son. in l. fin. ff. quod quisque Juris. Gemin.
in cap. qui ad agendum. ff. 1. de procur. lib. 6.
quos refert Card. Tuschi. tom. 3. lit. E. concl.
423. n. 6. Röbl. de Salzed. d. lib. 2. c. 14. n. 38

[Declaratio I. procedere saltem
comprehensivè, licet non dispositivè.
Everhard. in Loc. legal. loc. ab Except. n. 9.
Cagnol. ad l. 1. de Reg. Jur. num. 28. & 50.
ibid. Decius n. 19. & 20. & Dyn. ad rubr.
num. 17. cod. in 6. alioquin non esset exce-
ptio, sed ineptiæ ineptiarum, ac prorsus
inutilis. Aym. Cravett. consil. 965. num. 7.
per d. l. nam quod liquide 4. §. fin. ff. de
pen. legat. l. fin. quæstum 12. §. idem 43.
vers. denique. ff. de fund. instruct. Hieron.
Cagnol. ad d. l. 1. n. 28. vers. & Archiepisco-
pus. essecq; perinde ac si diceretur: Omnis
homo currit excepto equo Titii: hæc
enim non est exceptio, quia equus Titii
non comprehenditur sub propositione
illa, omnis homo currit. Cagnol. dict.
num. 28. & 29. d. l. pari modo si dicam:
illam pecuniæ summam, quæ mille est
aureorum, totam tibi dono, exceptis bis
mille aureis; hæc exceptio non est de illa
regula; quia licet minor summa majori
insit, non tamen inesse potest major mi-
nor, ut ab ea excipiatur. l. 1. §. si stipulan-
ti. ubi gloss. Bart. Alexand. Castren. Dua-
ren. Egin. Bar. Coras. Donell. Cujac. ff.
de verb. oblig. §. præterea. ubi Dd. Instit. de
inutil. stipul. Gajus 2. Inslit. tit. 9. §. item si
pure. Hoc argumento ab exceptione, vel-
uti fortissimo, teste Nic. Everhard. d. loc.
nititur & Tiber. Decian. resp. 22. n. 9. & 10.
vol. 1. ad demonstrandum, utrum exce-
ptio decimandi extendat se etiam ad lo-
cum Terentia: quia exceptio erit de re-
gula & de ipsius genere: & vice versa ob-
id, quod pars est ejusdem naturæ &
qualitatis, cuius est totum: Rursum idem
Tiber. Decianus respons. 55. num. 16. vol. 1.
Exceptio (inquit) non potest extendi ad
ea, quæ alias sub regula non comprehen-
derentur, per doctrinam Bartoli in l. ge-
neraliter. §. uxori. ff. de usufr. legat. 10.
tata per Abb. in cap. in nostra extr. de se-
pult. quod idem Tiberius Decianus repe-
tit, & ad transactionem super fideicom-
misso, interpositam accommodat in re-

ffpons. 3. n. 130. vol. 1. itemque Cravett. consil.
519. n. 14. vers. tertio de fideicommiss. ubi
inquit: Exceptionem planè ad ea restrin-
gi oportet, quæ in regula sunt compre-
hensa, alioquin est, ut spurca & inepta,
rejicienda. Idem Cravett. consil. 965. n. 7.
Hinc non esse exceptionem veram, sed
omnino falsam, quæ sub regula compre-
hensa non est, dixit Bartolus ad l. in bis. ff.
de LL. & ad l. 1. ubi Decius n. 26. ff. de Reg.
Jur. Aym. Cravett. consil. 808. n. 2. vers.
tertio & validius. per l. fin. C. de litig. gloss.
ad cap. 1. de appellat. in 6.

Post
Gouis

XXIX.

EXCEPTIO declarat regulam, sed
tamén non ampliat, ut comprehendat
ea, quæ non sunt de genere regulæ, Ro-
man. consil. 498. in fin. & consil. 107. col. 2.
vers. quod autem cessant. ubi quod exce-
ptio deducit ad certum, & declarat regu-
lam generalem, & consil. 379. num. 13. vers.
veritas tamén. Bald. consil. 131. Casus talis est.
vers. super secundo, lib. 1. Cum. consil. 98.
n. 3. vers. non obstat. secundum. Alex. consil.
28. viss. n. 11. n. non obstat. lib. 1. & consil. 59.
n. 9. vers. nec ad hoc obstat. cod. lib. 1. & consil.
186. Zacharias in fine lib. 6. Surd. consil. 352.
n. 12. & decif. 100. n. 9. ubi limitat, quan-
do exceptio esset inutilis, quia tunc am-
pliat regulam. Socin. consil. 47. n. 2. & 3.
vers. sed contra. lib. 1. ubi quod in vendi-
tione certorum bonorum propriorum,

X 2 exce-

excepto palatio, non includuntur bona-communia, quia licet exceptio firmet regulam in contrarium, tamen non ampliat, Aretin. *consil. 8.* Abundè, per totum, & præcipuè n. 3. & 4, ubi declarat, dicens, quod exceptio expressa, quæ tacitè inerat, non extendit ullo modo regulam ad ea, quæ non sunt de regula; quia expressio eorum, quæ tacitè insunt, nihil operatur: si vero est expressio, quæ tacitè non inerat, exceptio licet firmet regulam in non exceptis, nunquam firmat extendendo ad ea, de quibus disponens erat incapax, vel inhabilis; & rationem adducit n. 7. *versus obstat.* quia exceptione non ampliat regulam, ut comprehendat ea, quæ sine exceptione non comprehenderet ex proprietate sermonis, sive ex mente, refert Cardin. Tusch. *tom. 3.* *lit. E. concl. 424.* n. 4. Sanch. *præcept. Decal. lib. 2. c. 27.* n. 17. *col. 3.* in *solut. ad 5. Mieres de major. in l. edit. part. 1. q. 22.* n. 22. Surdus *decif. 124.* num. 17.

[Declara axioma procedere in dubio, & quando verisimiliter aliud non fuit de mente disponentis. Ubi enim ex tali restrictione sequeretur aliqua absurditas, vel constaret aliud fuisse de mente disponentis, ut quia verba regulæ sint multum ampla, & exceptio seu qualitas exceptioni adjecta, & regula ita non habet inter se conformitatem, tunc regula per exceptionem non restringitur. *l. scire oportet 13. §. aliud 2.* ff. de *Excusat. tutor. Cornel. consil. 275. vol. 13.*

XXX.

EXCEPTIO ubi non repertitur posita, non est à regula recedendum. *l. prævaricationis. 3. §. ult.* ff. de *prævaricat. l. discentibus. 5. de repud.* l. *illam 19. C. de collationib.* Flamin. Paris. *de resignat. benefic.* lib. 3. q. 7. n. 45.

XXXI.

EXCIPIENS non videtur fateri ea, quæ in exceptione includuntur, *cap. cum venerabilis. de Except.* Alex. *consil. 83.* In causa & lite, in princ. vers. nec ad hoc obstat. *lib. 1.* ubi quod exceptio hujusmodi non est confessio, nec negatio, sed est medium inter negare & confiteri, prout intentante, & *consil. 49.* n. 9. cum seq. lib. 7. ubi quod libellans, excipiens vel repugnans illud, quod pars adversa asserit illud impugnando, non dicitur fateri, additque, quod is, qui dicit sententiam non rectè latam esse impugnando, non fatetur esse latam per *l. Gallus 20.* §. *forstian. 8.* ubi glossi in verb. rectè. ff. de *libens & postulum.* quæ exponit: rectè, id est, nullo modo.

Surdus *decif. 24.* n. 5. Card. Tusch. *tom. 3.* *lit. E. concl. 427.* Mar. Anton. *var. resolut.* lib. 2. *resolut.* 50. n. 31. Alex. Trentacinq. *var. resolut.* lib. 2. tit. de *except.* n. 5.

Intellige Axioma procedere quoad fundandam intentionem actoris, *l. non utique 9. ff. de Except. cap. exceptionem.* de Reg. Jur. lib. 6. Covarr. *var. lib. 1. c. 1. n. 2.* *vers. eodem jure.* Ant. Gomez. *var. tom. 3.* *cap. 12.* n. 16. Cacheran. *Pedem. decif. 178.* n. 9. Francisc. Milanen. *Sicil. decif. 3.* n. 46. lib. 2. Bellon. *Genuens. decif. 38.* n. 8. & *decif. 91.* num. 1. Petr. Gregor. *Syntagma. Juris lib. 21.* *cap. 17.* n. 3. Cardos. *in praxi Judic.* & *Advocat.* *verb. exceptio.* n. 26. Stephan. Grat. *Marchie. decif. 19.* n. 19.

[Limita: nisi contra rei exceptionem aliqua juris præsumptio militaret, ut ostendit Ulric. Zal. in *l. non utiq.* n. 3. *vers. tertio fallit.* ff. de *Except.* Regner. Sixtin. part. 3. *Consil. Marpurg.* n. 30. vid. & Bald. in *l. Exceptionem.* C. de probat. ubi ait, quod reus excipiendo non fateatur, intentionem esse veram, præfertim quando ad effectum contradicendi excipit, non vero ad effectum confitendi. Vid. Wefemb. 2. *consil. 72.* n. 24.

CAP. XXIX.
De Exceptione Dominii.

Quicunque causam ab altero habet, ille nequit opponere exceptionem dominii.

Ratio: quia hic simpliciter tenetur ad restituendum; restitutio autem haec non poterit hoc solum prætextu, quod sit res aliena, impediri.

Exemplum: ita ergo commodatarius non poterit commodanti questionem dominii referre *l. 16. ff. Commod.* idem in depositario *l. 31.* §. 1. ff. de *pos. locato.* l. si quis *Cond. 25. C. de locat. cond.* & in actione pignoratitudine *l. 22.* §. 2. ff. de *pign. att.*

Limita: nisi (1.) in continenti possit probari dominium, Brunnenm. ad *d. l. 31.* n. 3. (2.) nisi ignoranter alicui res sua commodata, deposita aut pignorata sit. *l. 20. C. locat.* Plures Limitationes vide apud Brunnenm. ad *d. l. 25. C. loc.*

De exceptione rei judicatae vide RES JUDICATA.

CAP. XXIX.
De Excessu, (vide infra.)
Inobedientia & supra Contumacia)
Excessivis, Nimio, Immodico.

Axioma I.

Excessus modicus non est attendendus. *cap. cum te. & ibi gloss. in verb. minima. extr. de rejudic.* Bald. in *l. 1. n. 5.* in *fin. vers. & qui parum transgreditur.* ff. de *LL.* & in *l. 2. n. 6. vers. item & illud. C. de rescind. vendit.* Farinac. *l. consil. crimin. 78.* n. 5. vide & *Tiraquell. de judic.* in *reb. exig. vers. sexto.*

II. Ex

II.

Ex nimis & excessivis suspicio sinisterrima-
oritur, post Burfat. & Molin. Cothmann. 5. re-
pons. 33. num. 22. Vitiosum enim quod nimium,
l. cum plures 12. §. nimium 2. ff. de admin. tut.
Cujac. lib. 49. Paul. ad edit. l. 2. de ag. & ag. pluv.
arcend.

III.

Excedens in aliquâ re tenetur de damno sub-
seculo, hinc cum equi cursus publici non lignis
& fustibus, sed flagellis & calcaribus incitandi
sunt l. C. de Curs. publ. si equus illis casus factus
fuerit deterior vel extintus, de damno tenetur.
Perez. C. de Curs. publ. n. 8. 13. hinc agens in re-
bus, qui supra numerum Evectionis verendum
usurpaverat, in quadruplum animalis pretium
condemnabatur. l. 15. C. eod. Brunnenm. C. ibid.
col. 4.

Exclamatio vid. infra vociferatio.

CAP. XXX. Excludere, Exclusio.

Axioma I.

Excludere verbum est propriè privatum,
præsupponens habitum sive jus, quod excluditur,
l. 2. ff. de Except. l. si ponas 23. §. hereditatem. t.
ff. de inoffic. testam. l. 1. §. 1. ff. fam. hercif. l. 19.
vers. si enim ipse, ibi: beneficio excludatur. C. de
jur. delib. Bocer. de invest. feud. c. 5. n. 66.

II.

Exclusio unius alterius est inclusio. l. 12. in
princ. ff. sol. matrim. l. 21. C. de procum. l. 18. §. 11.
de infir. legat. l. 2. ubi Cujac. quod fals. tut. Me-
noch. consil. 153. n. 19. lib. 2. & consil. 216. n. 22.
lib. 3. Bocer. de investit. feud. cap. 4. n. 34. vide
Wesemb. 2. consil. 94. n. 34. qui enim ulteriores
in ordine successionis tantum exclusit, proximio-
res in jus successionis inclusi se videtur. Wesemb.
d. consil. n. 34.

Declara hanc regulam procedere de speciali.
Ubi enim aliquid proponitur tanquam speciale
& singulare, ibi colligitur regula esse in con-
trarium, post Everhard. & alios, Wesembec. in
Comment. C. ad SCt. Vellejan. n. 27. quod non
procedit, cum ille casus, qui exclusio videtur, alia
dispositione vel ratione includetur. Dec. int. 1.
in princ. in 3. lectura. n. 84. ff. si cert. pet. &
consil. 11. n. 18. & in specie Paris. consil. 11. n. 39. lib. 1.
Menoch. 2. arb. jud. cas. 65. n. 18. cum per in-
clusionem unius non excludatur id, quod alia
ratione vel via comprehendit potest. Riminald. in
pr. inst. de donat. n. 313. Rauchbar. p. 1. quæst.
jur. Civil. & Saxon. q. 48. n. 22. Sic etiam in-
clusio unius non est exclusio alterius in iis, que sunt
de genere permisorum, vel si casus inclusi non
jure speciali, sed communii determinentur, Bal-
dus in l. 2. in fin. C. ad Leg. Jul. de adult. Ruin.
consil. 157. n. 19. vol. 1. quos refert Riminald. in
princip. Inst. de donat. n. 310. Schrader. in tract.
feud. p. 2. cap. 9. in princip. sect. 2. n. 68. Rauch-
bar. d. p. 1. quæst. jur. civil. & Saxon. q. 48. n. 20.
vid. infir. lib. 1. c. Inclusio.

III.

Exclusio in dubio intelligitur esse perpetua.
Anchar. consil. 220. Hæc quæstio. sub n. 1. vers.
nam omnis exclusio. col. 1. Socinus jun. consil. 10.
in præf. n. 7. vol. 2. Pacian. consil. 49. n. 56.

IV.

Exclusionis causa cessante cessat & ipsa exclu-
sio. cap. cum cessante bo. de appellat. l. fin. §. ait
l. ff. de divor. Tiraquell. in er. cessante causa. per
tot. cum infinitis aliis allegat. Phil. Matth. 2. Con-
sil. Marp. 26. num. 85. unde quæ temporalitatem
habent, ad exclusionem perpetuam trahere non
est permisum. l. Epistola 52. §. fin. ff. de paet.
Gilman. 4. 1. vot. 7. n. 35. quando persona una-
est exculata, omnes ex ea descendentes exclusive
intelliguntur. Angel. in §. religium. vers. ex diver-
so. Autb. de hered. ab intest. Baldus in l. ult. col. 1.
C. de lib. preter. & in l. ult. in fin. C. de V. S. Alex.
consil. 174. vol. 5. Cuman. consil. 117. in pr. Tib.
Decian. resp. 3. n. 30. vol. 2. & resp. 13. n. 9. vol. 3.
Phil. Matth. 1. Consil. Marpurg. 31. n. 37.

V.

Exclusio statutaria est quedam exhereditatio
legalis. Bartolus in l. 1. §. sciendum. ff. de suis &
legitim. Surdus consil. 237. n. 4. Baldus in l. 1. C.
de revoc. his, que in fraud. cred. Corn. 1. consil. 89.
num. 6. consil. 2. n. 90. vol. 3. consil. 82. n. 9. vol. 4.
Gail. 2. obseruat. 140. num. 13. Mynd. respons. 20.
n. 60. & resp. 50. n. 20. Goedd. 1. consil. 26. n. 132.
Brun. in tract. statut. art. 4. n. 2. Natta ibidem.
q. 4. n. 126. 142. & 150. & idem stricte intelligenda
& interpretanda. Glossa in cap. statutum. 3. de
præbend. in 6. in verb. numerandum.

VI.

Exclusio liberorum à successione legitimâ, ju-
re & naturâ debitâ, solo consilio non inducitur,
nec perficitur, sed præceptum & diserta exclusio
est necessaria. Nov. 115. cap. 5. §. 1. & 2. Inßit. de
exhered. lib. Coras. Caſtr. Baldus, & alii in l. non
dubium. 5. C. de Legib. Glosſ. & Zaf. ad l. 7. ff. eod.
Goedd. 1. Consil. Marp. 26. n. 140.

VII.

Excludere à jure qui vult aliquem, quod sibi
de jure naturæ vel civili competit, debet id pro-
bare, per quod excludatur. Bald. in consil. 19. Fa-
ctum tale est vol. 5. Alciatus præsumpt. 14. num. 3.
vers. & proper. reg. 2. Menoch. lib. 2. de præ-
sumpt. præf. 30. n. 50. vers. potest etiam adferri.
Pacian. 2. de probat. cap. 24. n. 27.

CAP. XXXI.

De Excommunicatione.

Axioma I.

Excommunicatione est ultimum & subsidiarium
remedium, sicutque post tres admonitionis gradus.
Speckh. 2. cl. 3. q. 16.

II.

Excommunicatione similis est banno, non ta-
men eosdem effectus habet, quia non privat re-
rum dominio, nec contractus cum excommunicatis
factos annihilat. Mager. de Advocat. arm.
cap. 8. n. 138. & seqq. Ayter in process. i. cap. 3.
O. 3.

X 3

CAP. *

CAP. XXXII.
De Excusatione.

Axioma I.

Excusationis causa cessante cessat & ipsa excusatio. cap. cum cessante 60. de appell. l. 6. §. 2. de jur. pair. Cravett. consil. 656. n. 10.

II.

Excusandus est, per quem non stat, quo minus aliquid fiat. l. i. C. de his, que sub conditione. Wel. in parat. ff. de condit. & demonstr. n. 9. f. Unde & quisquis sequitur priores malè iter ingressos, excusationem habet, cum publica via eraverit. Joh. Dauth. in tract. de testam. num. 28. p. 59.

III.

Quicunque suis negotiis vel ob publicum, vel privatum impedimentum superesse nequit, illa tutele se excusare potest, quia ita multo minus aliis negotiis praecelest poterit.

Exempla sunt in Tit. Instit. de Excus. Tut. & Curat.

Limita: modò impedimentum non fuerit affectatum, hoc enim non excusat. l. 4. ff. eod.

IV.

Quæcunque excusationis causa concernit favorem pupilli vel Reipubl. illa est necessaria, ut ne quidem tutor voleat admittatur; quæcunque vero concernit favorem tutoris, ea est voluntaria, quia suo quilibet juri renunciare potest.

V.

Is, qui habet excusationem, non excusat ab actu, qui facilè potest expediri. Brunnen. ad l. 3. C. de Legatione.

CAP. XXXIII.
De Executione, &
Executor.

Axioma I.

Executioni juris non habet injuriam, text. in l. quod Republica 33. l. injuriarum 13. §. 15. ff. de injuria. Gail. 2. obs. 110. num. 40. Wefemb. 1. consil. 43. n. 23. Surd. decif. 21. n. 14. Gam. Lusitan. decif. 35. n. 1.

II.

Executionem frustra exigimus, ubi nulla cognitio cause est necessaria. l. executorum 8. l. si ut proponis 6. C. de Execut. rei judic. Concenn. in quaest. sing. 3. n. 17.

III.

Executor nihil novi facere dicitur, & ideo actus illi non attribuitur. l. ab executoro 4. ff. de appell. l. ab Executoro. 5. C. quor. appell. non recip. cap. novis de appellat. que enim veniant ad executionem, non immutant dispositionem. gloss. in elem. 1. de prebend. Fischin. 13. contr. 36. Unde executor de causa cognoscere nequit, cum is pro Executori habeatur, qui post sententiam, auditam omnique discussâ lite prolatam, rei judicatae vi-gorem ad effectum producit. l. pen. C. de Except. rei jud. Concenn. d. loc. n. 9.

IV.

Frustra sententias feruntur, & non executioni

mandentur. Gall. 1. obs. 123. in prim. Robert. Marrant. specul. aur. p. 6. f. de Execut. sent. num. 1. in princ. Mynf. 3. obs. 37. in pr. Matth. Coler. de process. executiv. in pref. n. 4. similes enim dicuntur campanis, quæ pistillis carent. Matth. Coler. de process. Execut. in prefat. n. 4. vid. Strassburg. Nath. Ordin. sub. tit. Sachen/ so vob grossen Rath gehoren. §. 43. & 44. cum Magistratus non parum autoritatis detrahatur. Jacob. Thoming. vol. 1. consil. 27. n. 6. Carpz. P. 1. Conf. 32. Definit. 1. n. 2. & 3. ubi judices sic compellati: viant judices, ne ipsimet injuriam sibi & contempnum contrahant, si requisiuti executionem diligenter, ad quam jure obligantur, sive per executorsiales à superiori, sive ex literis mutui comp. affu. à pari vel aequali demandata sit executio. vide. Cravett. 1. concl. 13. n. 1. & seqq. inq. miserabile est, post multa variaque certamina, cum res fuerit approbata, tunc ex altera parte, que jam convicta est, moratoriis ambagiis spem condemnationis excludi. l. ult. C. de compens. nec aures talibus frivilis exceptionibus accommodanda, ut interim jus alterius & executio differatur. cap. ex parte 11. de fid. instr. Unde in processu executivo exceptions illiquide, & quæ ulteriorē indaginem desiderant, nequaquam sunt attendende. l. fin. ibi: si causa sit liquida, nec multis ambagiis innodata. Cod. de compens. l. 1. ibi: ad liquidum deducta ratione. Cod. Si secund. nups. mnd. Coler. de process. Execut. p. 4. c. 2. num. 27. Zanger. de except. part. 1. cap. 26. n. 15. [Hinc nullius momenti esse dixit Aischines civitatem, quæ non habet nervos executionis in contumacis. vid. Wefembec. in parat. ff. ut in poss. legat. num. 1.]

V.

Execution non est facienda juris ordine praetermissio. l. si cum nulla 58. ff. de re judic. l. i. C. de Execut. rei jud. Unde ab Executione non est incipiendum. d. l. i. C. de Execut. rei jud. l. nec quicquam 9. §. ubi decretum 1. ff. de offic. procons. & l. si cum nulla 58. ff. de re judic. Angel. in §. curare. n. 30. usque ad finem Instit. de Action. Dd. in l. de pupillo. §. meminisse. ff. de oper. nov. nunc. Wefemb. 1. consil. 7. n. 7. & consil. 10. n. 10. consil. 30. num. 22. consil. 33. n. 40. & consil. 41. n. 19. Carpzov. P. 1. Consil. 20. Definit. 1. n. 3. Gail. 1. obser. 13. num. 1. & 1. obser. 148. n. 1. Berlich. t. conclus. 33. num. 13. ratio, quia executiones sunt odiosæ, & saepè cum peccato conjunctæ l. 53. in princ. C. de Epistop. & Cleric. quod axiomà non procedit in quibusdam casibus notatis per Dd. in locis allegatis, quorum etiam aliquot recententur in ordin. Camer. lib. 2. tit. 21. quibus mandata sine clausula decerni possunt. Gail. dict. loc. ubi vid.

VI.

Executor juris dicitur executori justitia. Lucas de Penn. in l. neminem col. i. in princ. ante num. 1. ibi & justitia executivum. Cod. de suscep. Præpos. & Anchær. lib. 10. Bald. in l. 1. n. 15. vers. querens. an talis. C. si à non competent. judic. Ruin. consil. 4. n. 13. vers. & quilibet secundum eum. & n. 12. vers. si id faciat & minister justitia. vol. 5. Farinac. 1. consil. crim. 65. num. 36. Jus enim est obje-

objectum iustitiae, ut ex Aristotele lib. 5. Ethic. probat idem Lucas de Penn. in d. neminem. post princip. vers. cum scierer. & col. 2. post n. 6. vers. Ju. verò. & à iustitia appellatum est jus. Ideoque qui juris auctoritate homines capit, percutit & occidit, non solum iustitiae, sed DEI minister dicitur cap. qui malos & cap. quicunque percutit. 23. q. 1. quia DEUS est iustitia can. existimant. 1. q. 3. Lucas de Penn. in l. neminem. col. 2. num. 5. vers. DEUS enim. Col. 3. n. 7. vers. CHRISTUS enim. Ergo & minister iustitiae dicitur. Baldus in l. 1. n. 15. vers. quero, an talis occisor dicatur executor iustitiae. C. si à non competit, judic. Ruin. dict. consil. 4. n. 13. vers. & quilibet secundum cum intelligitur electus & deputatus executor & minister iustitiae. & n. 8. vers. si id faciat, ut minister iustitiae. vol. 5.

VII.

Executio sententia nondum late est contra regulam juris communis. l. 1. C. de Exec. rei jud. Farin. 1. consil. cr. 85. n. 176.

IX.

Electio unius remedii executivi non pracludit viam aliis, quando per primum non est satisfactum; neque in causis executivis paratamque executionem habentibus obstat Exceptio litispendientiae, proindeque variatio licita est de uno remedio ad aliud, item de persona in personam. Perez. C. de Exec. Tribut. n. 20.

X.

Apparitores in alterius territorio extra fines sui officii nihil agere possunt vel exequi. Limita (1.) Apparitores supremarum Curiarum mandata in toto regno exequi possunt, (2.) in causa annone & tributorum, etiam non petitâ venia ubi liquidum est debitum, executio fieri potest ubique & per quemcunque Apparitorem. Perez. C. de Apparit. Pres. annon. n. 5.

X.

In negotiis privatorum nunquam tuitor vel execuicio militibus tribuenda l. 1. C. de offic. mil. Jud. sed apparitoribus, qui militaris executio plerumque violenta est & ferè hostilis; debent autem executores aqui esse in suo munere, ac dum exequuntur, humani. Nov. 8. c. 8. nihilque debent apparitores exigere, nisi quod exigi consuevit, aut jure debetur l. fin. Cod. de apparitor. Procons. Perez. C. cod. n. 4. seq. neque pro libidine suâ & arbitrio rei aliquius extorquendæ causa terrorem incutere & concussions facere, sed suo munere probè & decenter fungi debent. vid. Perez. C. de Cobortal. & Princip. n. 6.

XI.

Judex in executionibus sequi debet consuetudinem loci & antiquam observantiam. Brunnem. ad l. 7. C. de Exec. Trib. §. 4.

CAP. XXXIV.

De Executori Testamenti.

Ad quocunque tenetur Curator, ad id astringitur Executor Testamenti, quia Executor nihil aliud est, quam Curator honorum defuncti,

hinc debent curare, ut inventarium conficiatur, ut heredes, quod ipsis debetur, accipiant, ut legata, maxime ad pias causas destinata juxta tenorem testamenti præstentur, hinc quoque bona hereditaria exigente necessitate non nisi consensu Magistratus & eorum, quorum interest, alienare, & de administratione rationem reddere, debent. vid. Oldendorp. de executor. ultim. volunt. Jacob. à Canibus tract. de executor. ultim. volunt.

CAP. XXXV.
Exempla.

Axioma I.

Exempla non sunt præponenda regulæ, sed postponenda. Hottmann. ad princip. In his, si quadr. pauper. feciss. dic. vers. Lex XII. Tabb. quod licet reprobat Cujac. lib. 12. obser. 11. ubi ait, parum esse, an ab exemplis, an regula incipiatur, quem tuetur Bachov. discur. 8. thes. 19. pag. 138. Hottmannus tamen vicissim l. obser. 13. recripsit, vix sanæ mentis (inquiens) cum futurum, qui ita ad Legem Aquiliam commentatur: utpuna, si quis eqvum, mulum, asinum occiderit, hac autem in iis demum quadrupedibus locum habet, qua pecudum numero sunt. Numquid hunc ordinem servari oporter, ut à regula incipiatur, ac deinde exempla subjiciantur.

II.

Exemplis utimur etiam in causis arduis ad executionem factorum propriorum. Arnis. tit. 1. de Majest. cap. 7. num. 6. Exemplo sit Pontifex Leo, qui usus exemplo Adriani in can. insynod. 23. dist. 63.

III.

Exempla mala imitari vel sequi pat non est. l. 1. ubi gloss. in verb. pessimo. ff. ad SC. Macedon. sed potius reprobanda, Rofred. Benevent. in quest. Sabbath. q. 38. n. 5. ac exemplorum proclitas coercenda. arg. laut 16. in fin. l. si quis 38. §. qui abortionis 5. ff. de pan. Pileus in quest. aur. quest. 10.

IV.

Exempla præsentia nos cavere præmonentia futurum. cap. plurimos. dist. 82. gl. in c. 1. de serv. non ordinatis.

V.

Illud, quod constitutur exempli gratia, trahitur ad omne simile. Bart. in l. fin. 13. §. oportet 10. de Excusat. circa fin. per l. actionum 25. §. 1. vers. in factum, ff. de O. & A.

VI.

Exempla non faciunt consuetudinem. l. nemo 13. C. de sent. & re jud. l. sed licet 12. ff. de offic. presid. Vel. l. consil. 40. n. 68. sicut nec regulam, præfertim quando certis circumstantiis distincta & circumscripta sunt, d. l. nemo 13. C. de sent. & interloc. cum factum tantum in suis qualitatibus declarant, quibus in easibus regula debat locum habere, non verò ad casus dissimiles extenduntur, Parif. consil. 153. n. 15. lib. 4. Tiraquell. in l. si unquam. verb. liberta. n. 39. C. de respo.

revocand. donat. per gl. in cap. quod DEI timorem. de stat. Monachor. Wsel. 1. consil. 44. n. 72.

VII.

EXEMPLA declarant regulam & apriunt, l. prator. 3. §. quoties 2. ff. de collat. bon. ibi, quod dico exemplo, ut manifestius fiat. Oldrad. consil. 244. n. 14. vers. quinto & ultimo. Baldus consil. 358. Nulla mulier. num. 4. vers. sed quid est. lib. 1. ubi quod exempla sicut digitus rem ostendunt, & tactui quodammodo subjiciunt. Cardinal. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 148. per totam. [Exemplis enim rem ostendere non modo utile & necessarium est, §. 1. Instit. de action. l. 1. ff. de prescript. verb. vid. & l. si in diem 46. de condit. & demonstr. l. 33. §. ult. de excusat. sed etiam optimum dicendi genus est, exemplis rem declarare, ut ait Matth. de Afflict. in prelud. Conflit. Neapolit. q. 12. n. 12.]

IX.

EXEMPLA non restringunt regulam. l. damni infecti stipulatio 18. ff. de damn. infect. l. pen. §. ult. ff. de juris & facti ignor. l. 1. §. quod vulgo 25. ff. de vi & vi arm. l. scire oportet 13. §. oportet 10. ff. de excusat. tutor. Rom. consil. 295. Donatio patris. n. 6. vers. Est enim notissima. Tiraquell. in l. si unquam. verb. liberis n. 37. C. de revocand. donat. Molin. de primog. lib. 2. cap. 8. n. 4. Surdus consil. 308. n. 10. Cardin. Tusch. d. tom. lit. E. conclus. 547. per totam. Flamin. Paris. de confident. quest. 9. n. 75. & 9. 27. num. 68. & quest. 32. num. 28. Stephanus Gratian. disceptat. forens. tom. 3. cap. 563. num. 73. hinc, quod de uno loco exempli causa dicitur, id ad alia similia extendi potest. Brunnem. Cod. de quib. mun. Unde dici solet, quod exempla non excludunt similia. §. bacchanus. Institut. de grabibus. Cravett. consil. 544. num. 25. Azeved. l. 4. num. 24. tit. 29. lib. 8. nova recop. [Exempla enim ponimus, non ut ita sint, sed ut sentiant & intelligent rem faciliter addiscentes, text. junct. gloss. in l. obligatio num substantia 3. in fin. ff. de oblig. & act. siquidem per subauditiones & conjecturas textus nec glossa debent impugnari, ut dicit glossa in cap. cupientes. §. quod si per 20. in vers. petere. de Elect. in 6. quam ait singularem Alexand. in Autben. ex causa in princip. C. de lib. preter. vid. & Jason. in l. fin. col. 4. C. de SS. Eccles. & Hippolyt. de Marfil. in l. furem. col. 1. ff. de sicar. Qued intellige verum, nisi sepius repetantur, quia tunc bene regulam restringunt ad casum propositum, Glossa in Clem. 1. in verb. Diacon. n. 15. de jur. patr. quam ad hoc multum commendant

Mod. Bonon. in tract. permitt. col. 5. Exemplo §. sed iste. Instit. de actionib. ubi Ludovic. Gomez n. 27. & Jason. in l. si constante col. 14. ff. solut. matrim. Bart. in l. nemo. C. de sent.]

IX.

EXEMPLIS non est judicandum, sed legibus. l. sed licet 12. ff. de offic. Presid. l. nemo 13. C. de sent. & interlocut. cap. 1. de postulat. Prelat. Socin. reg. 8. Thomas de Thomasset. in floribus legum, reg. 110. ait procedere malis exemplis, & in practica erronea judiciorum. Cepol. consil. 8. 19. 17. vol. 3. ubi dicit habere locum, quando res in contrarium est certa, non vero in casu dubio. Alex. consil. 150. In causa n. 7. lib. 6. ubi intelligit, quando legibus constat, quod veritas est contra exemplum. Melnoch. consil. 996. num. 27. vol. 10. Surdus consil. num. 21. Anton. Merend. Florent. decis. 1. num. 93. & 94. Lud. Rodolph. conclus. 20. pag. 153. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 549. per tot. [Unde non modo leges aliquando non dedignantur exemplis judicare. l. nam Imperator 38. & ibi gloss. ff. de legib. gl. in cap. fin. distinct. 20. Joh. Andr. in cap. in causis. num. 4. vers. judicium esto. de sent. & re jud. Abb. in cap. afferte. n. 1. vers. nota, quod exemplis. extr. de presumpt. & plenissimè Dominicus d. S. Geminian. in d. cap. fin. col. 2. distinct. 20. ibique Præposit. num. 6. vers. tacite per contrarium. verum etiam frequenter nos admonent, ut de similibus ad similia procedamus. l. non possunt 12. & ibi gloss. ff. de Legib. cap. 1. §. sed quia natura, quo fuit prima. caus. benef. amitt. & ibi Bald. & Afflict. num. 29. col. 2. Decius in l. quod te. vers. 2. limitatur. col. pen. ff. si cert. pet. & Jas. in l. 1. num. 13. vers. ego nunc fortiter dubito. C. de transact. quo circa in materia generali necessaria sunt exempla, per quae mens legislatoris aperitur. text. in §. item si in iudicio s. Instit. de except. & ibi Aretin. in l. ut responsum Cod. de transact. Et licet alias sint de bene esse, quando materia potest propriâ cognitione percipi, tamen necessaria sint ad declarandam regulam, ut tradit Jason. in l. in actionibus. col. 2. de in lit. jurand. fac. text. in l. Prator. 3. §. Julianus. 2. ibi & exemplo res manifestior. ff. de collat. bon. vid. Everhardum à Mittelb. in locis Top. loc. ab auctoritate. n. 5. ubi restringendo ait, quod exemplis supremi Principis bene sit judicandum, & ejus sententia faciat prajudicium inter omnes, & in omnibus causis similibus, l. fin. junct. gloss. Cod. de Legibus. & cap. in causis. ibique Felinus & Doctores, de re

re judic. tamen exemplis inferiorum iudicandum non est, nec eorum sententiae faciunt prajudicium. *dict.* *l.* *nemo 13.* *C. de sentent.* & *interloc.* Propterea haud male Natta exclamavit: O timidum (inquietus) iudicem, qui, respiciens exempla, secundum iura decernere reformat! *conf.* *24.* *n. 3.* & ab exemplis quem peteret, cum rationes non suppetant, adocationis semper indecte putatum fuisse testatur Knipchen, *de vestit.* *part.* *cap. 1.* *n. 102.* Pruckm. *2.* *conf.* *12.* *n. 24.* & seqq. Berlich, *part.* *3.* *concl.* *35.* *n. 8.* ratio est, quia etiam in iudicis saepe aliter processus per imperitiam celebratur, quam oportet. *text.* *in §. ult.* *instit.* *de satisd.*

CAP. XXXVI. De Exemplo five copia aut transumto.

Exempla non probant nisi originale exhibetur. *cap. 1.* *de fid.* *instrum.* *l. 2.* *ff. eod.* *l.* *exempla 7.* *C. de probat.* *l.* *procurator 7.* *C. de edend.* *Auth.* si quis in aliquo. *C. eod.* & ibi *Bart.* *in 1. lect.* *circa* *princ.* & post alias *Jaf.* *n. 2.* *Dec.* *n. 6.* *Curt.* *jun.* *n. 7.* *Speculat.* *in 1. de fid.* *extr.* *de probat.* *n. 7.* *Mart.* *Coler.* *de process.* *executiv.* *p. 3.* *ca. 1.* *num. 53.* & seq. *Joh.* *Karp.* *pen.* *decif.* *n. 11.* & seq. *Carpz.* *part.* *1.* *jurisprud.* *forens.* *confit.* *17.* *num. 38.*

Limita 5. si consensu partium approbatum. *Bart.* *in l.* *ult.* *ff. de Prator.* *stipul.* *Petr.* *Heig.* *p. 2.* *q. 3.* *n. 15.* non quidem, ut privata illa scripturam habeat publici instrumenti, (quod in potestate partium non est). *l.* *si forte 8.* *ff. de Castr.* *pecul.* sed ut plenam fidem inter pacientes obtineat, saltem ex conventione, qua facultatem probandi alterare & minuere potest. *Ful.* *Pacian.* *l.* *de probat.* *cap. 5.* *n. 15.* *Joseph.* *Mascard.* *de probat.* *vol. 3.* *concl.* *1294.* *n. 13.* & *14.* quod procedit inter ipsos, non vero contra tertium. *Mascard.* *concl.* *71.* *n. 53.* & *55.*

Limita 6. si contra exemplum non opposuerit adversarius *concl.* *71.* *n. 79.* *Turzan.* *lit.* *E.* *§. fin.* Plures limitationes accumulavit Honthiem. *lib. 3.* *de art.* *Notar.* *cap. 23.* *per tot.* ubi ex *Mascard.* *concl.* *71.* *quidem ibidem collegit.* *add.* & *Ulm.* *in disput.* *ad process.* *27.* *Myns.* *ad cap. fin.* *extr.* *de fid.* *instrum.* *n. 2.* *Lanfranc.* *ad cap. quoniam 9.* *n. 11.* *Molin.* *in confil.* *Franc.* *§. 8.* *gloss.* *1.* *per tot.*

CAP. XXXVII. Exemtio, Exemptus, vide Immunitas.

Axioma I.

Exemtus & equiparatur extraneo *cap. 1.* *junct.* *gl.* *de privilegi.* *in 6.* *Laur.* *Tennin.* *Rodolph.* *m.* *tmct.* *cauel.* *156.* *n. 7.* *Illufr.* *exam.* *Brunsw.* *q. 8.* ideoque pro non subjecto haberi debet. *Jason.* *in cap. ult.* *n. 5.* *ff. de juri ad.* ubi parificat non esse subjectum vel exemptum. *cap. cum Episcopus.* *ubb gloss.* *de offici.* *ordinar.* *lib. 6.* *cum aliis per eum allegatis.* *Wesemb.* *lib. 1.* *confil.* *9.* *n. 5.*

II.

Exemtio extra suam causam non est extenda. *Innocent.* *in cap. dudum.* *de privilegi.* *Ferrari.* *rit.* *ij.* *gloss.* *18.* *num. 5.* *unde & odiosa & strieti juris dicitur.* *Bidembach.* *qq. nobis.* *19.* *num. 2.* *Modit.* *§. plebiscitum.* *dub.* *72.* *num. 4.* *Panorm.* *confil.* *101.* *lib. 1.* *Beroius confil.* *24.* *n. 9.* *lib. 1.* *Cavett.* *confil.* *811.* *n. 14.* & *confil.* *811.* *n. 9.* nec ultra id (quia contra jus commune est) quod circa eam est

est comprehensum cap. ex onere. & ibi Panorm. de privileg. Boff. in tract. de princ. n. 136. Gilman. 4. i. vol. 30. n. 141. Propterea exemptus ratione loci certi non censemur ratione alterius loci exemptus. c. ex ore 17. cap. cum capella 16. de privileg. Vietor. in diff. de caus. exempti. imp. conclus. 30. Gilm. 1. 2. vol. 3. tit. 11. n. 29. sunt enim Executiones stricti juris, l. cum capella. 16. de privileg. Wesemb. consil. 78. n. 8. ubi v. prolix.

III.

Exemptio presupponit obligationem. l. de cem. ub. & ibi Bart. de V.O. cap. quod vero non s. caus. 32. q. 2. Gilm. 4. i. vol. 30. n. 241.

IV.

Exemptus non potest in se jurisdictionem protegare, quia in exemptione non saltem favor exenti, sed & superioris versatur. Ansaldius consil. 42. n. 10. 11. 12.

V.

Super exemptionis privilegio non ordinarius, sed superior cognoscit. Anton. de Marin. lib. 1. Resolut. cap. 203. n. 14.

VI.

Exemptio à vecigali non excludit professionem rerumque uestitionem; omnes enim res ostendenda sunt, ut appareat, quæ sint licite vel veritate. Quare eti Clerici immunes res suas profesi non fuerint, in commissum cadunt. Limitationi conficit, navem ab omni vecigali esse exentam, tunc enim Nauclerus non tenetur publicanis ostendere merces. vid. Perez. C. de Navicul. n. 8. seqq.

VII.

Exemptio unius est aggravatio alterius, quando scil. collecta imponit simpliciter universitatim, non singulis; & sic Ius Principi non est in perniciem subditorum quempiam oneribus eximere, ut alii onus habeant. Brunnen. ad. l. 4. Cod. de exalt. tribus adeoque si princeps eximat aliquem de Cenf. vel Collectis, ejus portio non debet alii accedere, vel aliorum portionem gravare, sed debet princeps sibi detrahere. Brunnen. adl. un. C. ut nullus ex Vicari.

VIII.

Dignitas superveniens non statim eximit aliquem à Jurisdictione ordinariâ l. 47. C. de decur. Brunnen. C. eod. col. 17.

IX.

Exemptio per prescriptionem perditur. cap. 8. de Privil. in 6. sed non nisi data scientia & patientia superioris. Ansaldius consil. 34. n. 84.

Quando quis ab ordinario judice eximitur, & sub novâ Jurisdictione constituitur, necesse est, ut rationem exemptionis sua reddat, & nominet Judicem, coram quo in posterum conveniri debet. Perez. C. de decan. n. 4. nam rescriptum presumitur subreptitium, quo quis ab ordinariâ Jurisdictione eximitur, nec simul additur ratio exemptionis & cui subesse debeat. Brunnen. Cod. de decan.

X.

Qui se dicit exemptum à Jurisdictione ordinarii, probare suam exemptionem tenetur, nec relevat cum possessio, cum ordinarius fundatum habeat intentionem. Perez. C. de Veteran. n. 9.

XI.

Exemptio non minus, quam heredis institutio est caput & fundamentum testamenti l. inter cetera 30. ff. de liber. & postib. hered. Valsq. de success. lib. 2. §. 14. n. 142. cum sit hereditatis primitio. Bart. ad l. quidam cum filium. ff. de Arbor. Obligat. Mysl. ad princ. Inst. de exher. liber. n. 2. Valq. de success. creat. §. 20. n. 33. adeo ut nisi illa quoque sit ritè recteque facta, testamen- tum quoad institutionem reddatur nullum. l. inter cetera 30. l. si postib. 14. §. fin. l. fin. ff. de liber. & postib. autb. ex causa. ubi Interpp. C. de lib. prater. Novell. 15. cap. 3. & 4. Johan. Petr. Surdus consil. 373. n. 20. Schniedew. Institut. de Exheredit. liberor. num. 1. & 2. & ibid. Mysling. & Wesembec. Gœdd. 3. Consil. Marp. 28. num. 90.

XII.

Exemptio persona non se extendit ad eas h. res, quæ ratione rei sita alibi orientur, haec enim manent sub judge ordinario. Wames. consil. 66. num. 6.

XIII.

Ordinarius in locis exercitis nihil statueret, mandare vel interdicere potest: nam statuta condere & mandata affigere sunt actus jurisdictionis. Cephal. consil. 38. n. 1. Gorazd. consil. 49. n. 9. neque Episcopi Jurisdiction extendor ad monasteria & loca exenta; licet enim sint de territorio, non tamen sunt de jurisdictione illius territorii. P. de Ilbald. in tract. de Can. Episc. & Pa- rocb. c. 4. q. 6. n. 11.

XIV.

Exemptus ratione certe rei vel loci non est talis ratione rei vel loci alterius. Hinc exempti in loco non exēto Ecclesiam construiri consensum Episcopi requirere tenentur c. 14. X. de pri- vil.

XV.

Jus Episcopale non laeditur, si jus patronatus veniat ad exemptos cap. 9. de privil. in 6. vid. Be- fold. Thef. Praef. verb. exeme Closter.

XVI.

Exemptio concessa à superiori non potest in- fringi ab inferiore. Decian. consil. 31. n. 41. vol. 3.

XVII.

Per exemptionem loca non desinunt esse de- territorialia quoad favorabilia. Castr. consil. 132.

XVIII.

Exemptus ab aliquo jurisdictione non censemur exemptus quoad delictum. cap. 1. de privil. in 6. Bart. in l. beneficium ff. de consil. Princip. Unde subjectus immediatè imperio, si sub alio Imperio statu deliquerit, licite coram ipso convenienter ac multabitur. arg. cap. 1. de offic. ord. & Clem. 1. de sup- plend. pral. negl.

De Exercitore vid. tit. Institutor.

CAP. XXXIX.

De Exheredatione.

Axioma I.

Exhereditatio non minus, quam heredis institutio est caput & fundamentum testamenti l. inter cetera 30. ff. de liber. & postib. hered. Valsq. de success. lib. 2. §. 14. n. 142. cum sit hereditatis primitio. Bart. ad l. quidam cum filium. ff. de Arbor. Obligat. Mysl. ad princ. Inst. de exher. liber. n. 2. Valq. de success. creat. §. 20. n. 33. adeo ut nisi illa quoque sit ritè recteque facta, testamen- tum quoad institutionem reddatur nullum. l. inter cetera 30. l. si postib. 14. §. fin. l. fin. ff. de liber. & postib. autb. ex causa. ubi Interpp. C. de lib. prater. Novell. 15. cap. 3. & 4. Johan. Petr. Surdus consil. 373. n. 20. Schniedew. Institut. de Exheredit. liberor. num. 1. & 2. & ibid. Mysling. & Wesembec. Gœdd. 3. Consil. Marp. 28. num. 90.

II.

Quibusunque debetur legitima, illicessan- ti

trō heredes instituendi vel justā ex causā exhēre-
dandi.

Ratio: cū enim legitimā debetur ex dispo-
sitione legis, non erit testatoris liberum de cā ar-
bitrium.

Ita necessariō heredes instituendi vel exhēre-
dandi sunt liberi l. 30. de lib. & posth. Si hi
non adīc, parentes. Nov. 15. cap. 4. & quādam
ratione frātes & frōres, si persona nimurum
infamia vel levi macula laborans instituuntur.

Nov. 22. cap. 47.

III.

Quoties ex causā exheredationis aliqua testa-
menti factioṇi obstat, toties etiam ab intestato
filius ab hereditate repellitur.

Ratio: quia sic lex supplet id, quod pater for-
san factus fuisset, si testamentū facere potui-
set, & ita ob ingratitudinem filium à successione
ob intestato excludit.

Exemplum: si filius (1.) patrem testari pro-
hibuerit, (2.) furiosum neglexerit, (3.) captivum
ab hostiis non redemerit. vid. Stryck. tract. de
Success. ab Intest. Dissert. 12. cap. 2. lib. 28. seq.

IV.

Exheredari potest filia à patre clam matrimoniu-
m contrahens. Afflīct. decīs. Neapol. L. 2. rub. 9.
n. 1. ut & filius turpes nuptias contrahens. Bart.
in l. 3. C. de Nupt. Exheredari quoque potest filius
ob injuriam verbalem gravem & inhonestam pa-
tri dictam. Alex. consil. 202. vol. 2.

V.

Exheredatio filii, licet justa, tollit (1.) po-
nitentia, (2.) reconciliationē factā inter patrem
& filium. Bart. in l. 3. §. 11. ff. de adim. vel transfi-
legat. Schneidew. in pr. Instiut. de exhered. lib.
n. 17. seq.

VI.

Exheredatio hodie non valet, nisi fiat (1.) ex
justā causā in Novell. 15. recensitā. (2.) illa causa
in specie in testamento exprimatur. Brunnen.
Cent. 5. decīs. 44. (3.) ad herede scripto probe-
tur. Nov. 15. c. 3. pr.

VII.

Exheredatio pattiam potestate & exinde
dependentem sicutatem non tollit aut extinguit.
I. filium quem. 20. §. videamus. I. ibi: manſe in
potestate, qui exheredatus nominati m̄ fuit. De
bor. posſeff. contra tabb. Retinet enim exheredatu-
sus jus lacrorum. I. 6. ff. de religioſ. familiæ &
agitationis. l. 46. ff. famili. herifc. I. 6. §. 2. ff. de
Carbon. edit̄. Itaque exheredatis liberis pupilla-
riter substitui potest. §. 4. Inst. de pupillar. sub-
ſit. quæ pupillaris potestate pattia liberatis fieri
nequit. Arumāus exercit. 2. lib. 25. Franzkius ad
§. 4. Inst. de pupill. subſit. n. 3. & 4.

IX.

Exheredatio non agnoscit jus accrescendi. I. si
ita quis heres institutus 74. ff. de hered. inst. I. cum
quidam 19. de lib. & posth. & ibi Bald. & Alex.
quia sicut institutio est habitus, & per confe-
quens aliquid in esse ponit; ita exheredatio est
privatio, & ita nihil, atque sic nec augeri, nec pro-
rogari vel extendi potest.

IX.

Exheredatio alia sit mala mente; alia bona.
l. 18. de lib. & posth.

CAP. XXXIX. De Exhibitione.

Quoties quis aliquid detinet, quod exhibet
mea interest, toties tenetur actione ad exhiben-
dum. l. ad exhibendum. 19. ff. b. 1.

Ratio: quia quod alteri non nocet, mihi verō
prodest, ad id alter potest compelli. l. in summ. 2.
§. 5. de ag. & aquā pluv. arcend.

Limita: modō mea interest ex justā causā, pe-
culiariter seu pecuniariter & proprio jure perfe-
ctō, ex quō habeam actionem realem vel perso-
nalem, ut ita mea interest rem prius videre; non
enī oportet ius civile calumniari neque verba
captari, sed quā mente quid dicatur, animadver-
tere competit: nam aliā etiam studiosus alicuius
doctrina posset dicere sua intereste, illos aut illos
libros sibi exhiberi, quia si essent exhibiti, cum eos
legisset, doctior & melior futurus esset. l. pen. ff.
ad exhib. deinde intereste actoris juramento pro-
bandum, quō constet, an justum sit, an non.
Brunnen. ad l. 3. ff. cod. n. 8.

CAP. XL. De Exilio, Rele- gatione.

Axioma I.

Exilium non semper est pena, sed portus sup-
plicii, Græci enim ob casum fortuitum voluntarie
in exilium ibant. l. 16. §. 8. de pen. Quando autem
à Judge damnatis imponitur, pena omnino est.
Perez. C. de his, qui in Exil. n. 1.

II.

Relegatus ad tempus ob Carmen famosum,
perpetuō infamis manet; si autem causa non sit
famosa, ad pristinos & novos honores regressum
habet, Perez. C. de his, qui in Exil. n. 5. 6. an au-
tem in eundem locum, si vacet, an in novum,
quando unus vacaverit, concedat, vid. l. 2. pr. &
§. 1. ff. de Decur. Brunnen. ad l. 2. C. cod.

III.

Non potest interdicī Receptio Exulum ex alia
provinciā ejectorum, Brunnen. ad l. 7. C. de Fa-
briens.

Exsimatio vid. infra Opinio.

CAP. XLI. Exitus.

Axioma I.

Exitus aliquando, non solum consilium sp̄s
statut. l. 3. §. quando 2. ibi q. Cujac. de jure fiscis
licet regulariter secus sit. vid. sup̄ de Eventu.

II.

Exitus causatum est in potestate & moto judi-
cantis. l. qui explicandi 10. C. de appellat. Carpz.
P. 1. Jurispr. for. Conf. 26. Defin. 21. n. 2.

III.

III.

EXITUS acta probat. *l. quidam s. ff. de reb. dubiis. l. cum Syllanianum n. Cod. de his quibus ut indign. l. rem non novam 14. in fin. C. de judic. l. si mater 6. ubi Baldus C. ne de statu defunct. cap. quatuor 12. quest. 3. cap. quod autem. 22. q. 2. Tiraq. de retractu lig. ad fin. tit. n. 23. Surd. decif. 288. n. 8. & consil. 181. n. 24. Wefemb. conf. 314. n. 132.*

CAP. LXII.
Exorbitans.

Exorbitantia sunt restringenda veluti odioſa. cap. quis à jure. de reg. jur. in 6. Alciat. refons. 8. n. 32. lib. 9. Modelin. Pistor. confil. 9. n. 15. vol. 1. Corn. confil. 195. n. 16. vol. 1. confil. 22. n. 4. vol. 3. neque faciliter admittenda, neque præsumenda, sed fortiter probanda. Bald. in l. si quis non dicam. Cod. de Episc. & Cler. Joh. Andr. in c. i. extr. de temp. ordin. Corn. conf. 88. n. 4. vol. 1. Propterea constat etiam ea, quæ exorbitantia sunt, & in quibus à jure communī receditur, stricte accipienda esse; nec ulterius immutata censori, quām quatenus expreſſe id cautum reperitur. *l. præcipitum 32. in fin. C. de appell. Dd. in Aubert. quas actiones C. de Sacros. Eccles. Regn. Sixtin. 1. Conf. Mar. purg. 10. n. 32.*

Exordium vid. infra Initium.

CAP. XLIII.

De Expensis vid. rubr.

Impensa. item Sumtus.

Axioma I.

Victus vitori in expensas condemnandus est, alius judex de suo istis sarcire cogitur. *l. properandum 13. §. fin. autem 6. C. de jud.*

Hujus regulæ ampliationes & limitationes, item expensarum genera vid. apud Gilken. ad d. 1. 13. §. 6. n. 2. C. de jud.

II.

Quoties de expensarum restitutione agitur, toties semper magis favorur possessor in judicio universalis, quām singulari.

Ratio: quia hereditas augmentum & decrementum recipit, non ita res singularis, ex quo tanto non requiruntur probations in judicio universalis, quām particulari. Bachov. ad Treutl. vol. 1. dis. 14. tb. 19. lit. e.

Exemplum: sic male fidei possessor in judicio universalis, si res extat, expensas uiles deducit. *l. 33. §. fin. de petit. hered. in judicio vero singularitatum tollit, quantum re salvâ tollere potest l. 5. C. de R. V.*

III.

Quocunque in judicio expeditur, illud expendiendum sumtibus petentis.

Ratio: quia hic extali actu commodum sperat; sui enim defendendi causā hoc vel illud expediri petit.

Exemplum: tenetur igitur quis ferre expensas in producendis testibus *l. 16. C. de Test. pariter & instrumenta sumtibus petentis sunt edenda, &*

acta, si ad instantiam unius partis in Facultatem Juridicam transmittantur, hujus sumtibus hoc fieri debet.

IV.

Expensæ non debent superare rei valorem; itaque nimis remoti auctiōnē annona militaris non tenentur, neque Tūtor inventarium conficeret, si tantum ferre pro eo expendendum sit, quantum valeant res. Perez. C. de annon. & Tribut. n. 27.

Expensæ, quæ in vanos usus sunt, corrigenda sunt & ad utiles convertenda, sicut missilia Consulū in reflectionē aquæ ductus *l. 2. C. de Consil. Brunnem. C. eod. Col. fin. Platea ad d. l. 2.*

V.

Expendens potest retinere rem pro expensis in ea factis. Bartol. in L. 5. C. in quib. caus. pignac. contrab.

VI.

Expensæ contra alicuius voluntatem factæ repeti nequeunt, licet in ejus utilitatem erogatae *l. fin. C. de neg. ges. Faillit (1.) in expensis studiorum, (2.) funerum, (3.) pro liberatione factis. Ant. Gorset. in sing. b. verb.*

VII.

Expensæ studiorum non debentur ex communī hereditate. *Wcl. conf. 80. vol. 2. neque expensæ nuptiales. Bart. in L. 3. S. fin. ff. de mun. & bon.*

CAP. XLIV.
Experiencia.

EXPERIENTIA omnium rerum est mater & magistra. §. que omnia. Inst. de fidejuss. §. pen. Inst. de satisdat. cap. quam sit. de elect. lib. 6. Joh. de Imol. confil. 43. in princ. ubi quod experientia dicitur rerum magistrum de iis, qua videmus observari. Alex. confil. 115. Visa scriptura. n. 4. vers. sed posito. lib. 7. Baldus confil. 136. Propontur. n. 2. lib. 2. ubi quod experientia facit artem, & cognitio veritatis ex experientia sequitur, & n. 3. quod experientia morborum multas nos medicinas invenire compellunt. Surd. confil. 6. n. 36. & confil. 132. n. 23. Card. Tusch. tom. 3. lit. E. concl. 648. per totam. Marian. Anton. var. resolut. lib. 2. resolut. 33. n. 10. Lud. Rodolphin. var. quest. lib. 2. quest. 35. num. 24. Robles de Salzedo de repref. lib. 3. cap. 17. num. 19. Cancer. var. part. 2. cap. 1. n. 74. Unde etiam sine experientia longa prudenter nunquam acquiritur. Menoch. 1. arb. quest. cas. 427. num. 1. quare etiam ea temporis præterim senectuti tribuitur. Arist. 6. Ethicor. hac ex multarum rerum memoria constat, & in agendis rebus plurimum valet. Siquidem (ut ait Aristoteles lib. 1. Meteor.) experti certius, quod intendunt, conseqvuntur, quām illi, qui rationem absque experientia tenent, quocirca scriptum est Eccles. cap. 34. Vir

in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, enarrabit intellectum; qui autem non expertus, pauca recognoscet.

Hinc Horatius:

Aut virtus nomen inane est,

Aud decus & pretium recte feret experiens vir.

Et eleganter Novell. 82. prefat. ut Legum fundamenta praeceant, experimenta sequantur, requirit.]

CAP. XLV.

Expressum vide Infra

Tenor. Omissum.

Axioma I.

Expressio censetur facta ad auferendam dubitationem. *I. qui mutuam sibi in princ. ff. mandat. i. qua dubitationis 81. de Reg. Jar. Socin. conf. 102. n. 11. lib. 3. Cephal. conf. 104. n. 14. Ruin. conf. 59. n. 17. lib. 3. & confil. 4. n. 7. lib. 4. Decius in d. l. in fin. n. 19. ff. si cert. pet. Durand. de art. testand. tit. 2. caut. II. n. 1.*

Non solum illud quod verbis exprimitur, sed etiam quod ex expressis sequitur, pro expresso haberi debet. *I. cum quod 3. ff. si cert. pet. Bald. in l. 1. col. fin. C. de his qui ant. apert. tab. testam. Paris. conf. 97. n. 107. vol. 1. Roland. à Valle conf. 27. n. 37. lib. 4. & in tract. de lucro dot. quest. 25. Cravett. conf. 149. n. m. & conf. 257. n. 6.* Et expressum dicitur, quod in necessarium consequens aut antecedens venit. *cap. cum olim. de censib. Gl. & Dd. in l. Pr. et. in pr. in vers. expressum. ff. de nov. oper. nunc. Ruin. confil. 23. num. 10. lib. 5. Cravett. conf. 556. n. 4. Menoch. de arbitr. quest. conf. 270. n. 28. Farin. 1. conf. 28. in addit. tit. b.*

II.

Expressum dicitur illud, quod verbis specialibus designatur. *cap. inquisit. 16. ubi gloss. de heret. lib. 6. cap. Episcopus. 4. & ibi gloss. de prabend. ubi enim expressio est facienda, fieri debet specificè, nec sufficit, si fiat per relationem adacta. Angel. in l. 1. ff. de liber. & posthum. Perus. in cap. consultari. col. 2. de appell. Bertazol. 1. consult. decis. conf. 38. n. 4.* Quod verum intellige, quando expressio specialis requiritur pro forma, quia eo causa non sufficit expressio in genere: secus vero si pro forma non requiritur, quia tunc bene sufficit generalis. *I. Sancinus 28. §. omnem 4. C. de admitt. tat. Bart. in l. pr. et. de oper. nov. nunc. Felin. in cap. translato. col. 2. de confit. Ludovic. Gomez. ad §. sequ. Inst. de action. n. 6. vid. Jac. Emil. conf. 11. decis. Pedem. 23. n. 42.*

III.

Pro Expresso semper est habendum id, quod quis interrogatus verisimiliter respondisset, gloss. & Dd. in tale pactum. *§. ult. ff. de pact. I. Titius 25. §. Lucius 1. de liber. & posthum. Bald. in l. 1. num. 2. C. quare oblig. post. Socinus jun. conf. 78. num. 31. vol. 3. Gabr. Roman. conclus. 10. lib. 6. de Reg. Jar. Tiber. Decian. responf. 44. num. 79. vol. 2. Hartm. Pistor. 2. qu. 36. num. 22. Philip. Matth. 3. conf. Marp. 24. num. 9. adde vol. 4. confil. 16. n. 94. Jafon. in l. 3. C. de liber. praefer. Salicet. in l. 1. C. quare respign. paria enim sunt vel exprimere, vel*

verisimiliter voluisse. *I. cum res 47. in pr. perf. ab testator volunt, vel est verisimile cum voluisse. de legat. I. Jas. in l. Titius §. Lucius. num. 3. de lib. & postb. Welsenb. 2. conf. 85. n. 42. quod & de contractibus affirmant Decius conf. 555. n. 5. & 7. Welsenb. 2. conf. 51. n. 42.* Et vice versa; non est habendum pro espresso, quod quis interrogatus non fuissest expressurus. *I. 6. de pignoribus.*

V.

Expressum non dicitur illud, quod per sensum à contrario colligitur, gloss. quam ad hoc norat Bald. in l. 2. verb. comparandum. C. de condit. inserit. & in l. apud Antiquos. ad verb. conjunctum. C. de furt. Tiraq. in LL. connub. laudatus à Welsenb. 1. conf. 43. n. 122.

VI.

Expressa nocent, non expressa non nocent, *I. 52. ff. de condit. & demonstr. I. expressa. 195. de Reg. Jur. & ibi gloss. Concennat. qu. 7. n. 19. lib. 4. Exemplum vide in l. si quis 68. ff. de hered. Inst. & apud Anton. Fabr. in C. de pign. defin. 25. add. Pantschm. 1. qu. 6. n. 29. Laurent. Tennin. Randolph. cautel. 101. n. 5.*

VII.

Expressum dicitur, quod oculis legi potest. Put. decis. 144. n. 2. lib. 1. l. 1. in princ. ubi Bart. & alii ff. de his qua in test. delentur. vel quod per scripturam appetat. Baldus in cap. ult. col. 4. vers. quaro extr. de consuet. Non enim tantum quod voce profertur, sed & quod per scripturam ad oculum appetat, expressum dicitur. Bald. in l. sed si quis. §. quasitum. col. 4. venio ad questionem si quis caut. Consil. Argent. 1. conf. 2. n. 80. quod tamen declarat Put. decis. 184. n. 2. lib. 1. ubi ait, quod expressum dicatur illud, quod resultat ex verbis scriptis de necessitate, & non ex persuasione, quem allegavit Far. 1. conf. 28. in addit. lit. b.

VIII.

Expressum dicitur illud, quod sole fateretur opponi. Coyar. 1. var. resolut. 15. n. 9. Farin. d. conf. 28. in addit. lit. b. confuta enim adjici conventionibus pro expressis haberi dicuntur. *I. quod si nolit 31. §. quia assidua 20. ff. de edil. edict. l. ult. C. de fidei suff. cap. quod transalacionem de offic. leg. t. cum M. ubi Abb. Bald. Imol. Felin. & alii de conf. idem Felin. in cap. ex literis. col. 5. de fid. instrum. Jafon. post alios in l. certi contradic. §. si nummos ff. si cert. pet. n. 24. Soc. conf. 101. vol. 3. t.*

IX.

EXPRESSI, & taciti licet per viam regulæ idem sit judicium, ut infra probamus sub verbo *Taciti & expressi*; ubi tamen requiritur expressum, non sufficit tacitum, neque presumptum, c. 2. de prebend. cap. fin. de procurat. in 6. Federic. de Senis conf. 233. col. 2. vers. sed ubi requiritur. Gard. Tusch. tom. 3. lit. E. conclus. 654. per totam. Cabed. Lufstan. decis. 12. part. 2. Valasc. de partit. c. 14. n. 18. [Unde regulam non procedere, quando tacitum est inductum ex presumptione Legis, affirmanit Bald. in l. cent. col. pen. ff. de vulg. & pup. & ibi Bart. in col. 2. vel ubi non est eadem ratio, ut patet in l. major. 23. C. de pign. junct. l. si tibi 7. §. de pignore 2. & ibi gloss. & Jas. ff. de pact.

X

pact. cap. 1. de juram. calum. in 6. § 1. 2. C. c. od. tit. Lud. Gom. ad §. fuerat. Inst. de act. n. 22.]

X.

EXPRESSI major est vis, quam taciti, l. nonnunquam. ff. de condit. & demonstr. l. expressa nocent. ubi Decius num. 5. de Regulis Juris. l. precibus. C. de impub. & aliis. Oldrad. conf. 126. num. 8. vers. tertio, ubi quod expressa conditio apposita magis suspendit dispositionem, quam conditio tacita qua subintelligitur, Calderin. conf. 221. num. 2. vers. ad idem facit stylus, alias l. de cleric. non resid. ubi quod operatur saltem maiorem declarationem expressio ejus, quod tacite inerat. Surdus conf. 10. n. 24. & conf. 310. n. 14. Pichardus ad §. 1. n. 9. Inst. de vulg. substit. Card. Tuschi. tom. 3. lit. E. concl. 65. Sigism. Scacc. de appell. q. 12. n. 87. Menoch. de presumpt. lib. 4. præf. 39. n. 39. Alphonsus Narbona l. 14. gloss. 4. num. 7. tit. 2. lib. 6. Recop. Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom. 4. cap. 699. n. 14. & 15. Johan. Anton. Mangil. de imputat. quest. 116. n. 59. Et expreßum ubi requiritur, non sufficit tacitum. Cancer. var. p. 2. t. 1. n. 76.

[Declara hanc regulam, quod procedat, quotiens expreßum est absolutum: nam quando expreßum limitatum, major sepe taciti vis est quam expressi, exempla sunt in §. 8. & in §. 10. Inst. de Hered. inst.]

XI.

EXPRESSUM facit cessare tacitum. l. cum ex filio 39. §. filio impubere i. ff. de vulgari & pupillar. substitut. l. maritus 21. Cod. de procuratoribus.

[Declara hanc regulam veram, cum in calu faciliore minusque dubio aliquid expressè disponitur; tum enim id in casu difficultiore magisque dubio negari videatur. arg. l. 7. §. 10. de min. 18. de testib. add. concl. 89. n. 9. Cravett. conf. 92. n. 3. Riminaldus jun. conf. 30. num. 5. lib. 3. Francisc. Becc. conf. 39. num. 24. ubi etiam quod stipulatio dotis restituenda facit cessare tacitam, & num. 24. insin. quod non sumitur argumentum à ticto, vel præsumpto ad destructionem expressi, sed bene è contraria. Decius conf. 34. num. 98. cum seqq. maximè n. 10. lib. 3. Ubi ampliat, etiamsi expreßum colligatur ex præcedentibus & sequentibus, Cassian. in consuetud. Burgund. rubr. 13. §. 1. num. 5. Surdus conf. 157. n. 22. Franc. Molin. de ritu nups. lib. 3. quest. 15. num. 49. Armend. in proem. addit. ad recop. leg. Navarre. num. 13. [ratio, quia est mens scribentium, ut unum exprimendo, alterum verò tacendo vel omitendo, omissum pro expresso nunquam habere velint. Tiraquell. in repe. l. si unquam. verb. libertis. n. 3. C. de revoc. donat. Besold. conf. 282. num. 13.] Card. Tuschi. tom. 3. lit. E. concl. 65. per totam. ubi num. 20. post Boër. decis. 332. limitat in expressa hypotheca dotis inducta à partibus, quia facit cessare tacitam inducitam à lege, secundum communem, maximè ubi tacita dignior est. Duran. Rote decis. 338. num. 27. Et sic limitatur Axioma, quando proposito diversos respicit casus, quia expreßum circa unum non tollit tacitum circa aliud. Bellon. conf. 22. num. 3. Surd. conf. 198. num. 24. ubi num. 25. limitat etiam, quando expreßum & tacitum ad diversos tendunt finem, & effectum, quia tunc expreßum non facit cessare tacitum, Alphons. Narbona l. 20. gl. 2. num. 66. cum seqq. tit. l. lib. 4. recop.

XII.

EXPRESSUM dicitur, quod sub expresso continetur, Parif. conf. 66. num. 62. vol. 2. Cravett. conf. 149. num. 11. Roland. conf. 27. num. 34. vol. 4. Franc. Becc. conf. 14. num. 15. vol. 1. Menoch. conf. 14. num. 15. & arb. cas. 276. num. 2. cum seqg. vel ex expresso infertur. l. Prætor. ait. §. 1. ubi gloss. verb. expreßum. ff. de novi oper. nunciat. Rebuff. in praxi benefic. pag. 1. tit. forma vicariatus. n. 57. & 59. Dionysius Paul. de vera quatuor Patriarchal. sedium eret. cap. 5. n. 1. Et ideo tantum quod sequiturab expresso, dicitur expreßum, l. si ita 8. §. qui filio i. ff. de bon. poss. secund. tab. Bald. in l. fin. n. 9. C. de hered. inst. & in l. n. 10. C. de iis qui ante apert. tabb.

XIII.

EXPRESSUM dicitur, quod ex natura verborum inducitur, Bart. in l. si fidejussion. §. meminisse. ff. de legat. i. vid. l. 6. si cert. pet. l. 74. §. 1. de V. O. Ruin. conf. 148. sub num. 6. vol. 3. & conf. 159. num. 8. cum seq. eod. vol. Paris. conf. 97. n. 107. vol. 1. Octav. Glorit. resp. 1. p. 3. num. 257. & resp. 9. n. 5. Expressum enim omne id creditur, quod verborum natura fert, & ex ipsis verbis percipitur. l. Gallus 29. §. 1. ibi: quod ex verbis concipi, ibique Bart. & Ruin, col. 2. in. fin. ff. de liber. & postibum. l. Prætor. 20. §. 1. junct. gloss. in verb. expreßum. ff. de novi oper. nunciat. Curt. sem. conf. 49. num. 48. & num. 65. Härprecht. in comment. ad print. Inst. de nupt. num. 184.] Et quod ex generalitate verborum continetur, l. Lucius 45. ff. de vulg. substit. gl. verb. spcialiter. in l. ult. C. quod cum eo. secundum primam opin. Bartol. in l. Prætor ait.

aut. in princ. n. 1. ff. de novi oper. nunciat. & in l. 1. col. 2. verf. ad quad sciendum. ff. de vulgar. & pupill. Curtius jun. in rubr. C. de collat. col. 3. num. 9. ubi communem regulam appellat. Brunor. à Sole in locis communibus. verb. expressum. 4. Regin. in promptuario recept. sent. tom. 100. num. 14. Menoch. consl. 331. num. 24. ubi limitat, quando requiritur aliquid expressè, vel specialiter fieri in aliqua dispositione correctoria Juri communis. Flamin. de resignat. beneficior. lib. 6. quest. 2. num. 54. & lib. 8. quest. 10. num. 23. Anton. Menoch. Lucens. decis. 62. num. 13. & Florent. decis. 69. n. 17. Flores de Mena var. lib. 3. quest. 21. num. 26.

XIV.

EXPRESSUM dicitur, quod continetur ex vi verborum, [qua id important. Angel. consl. 17. col. pen. & consl. 331. num. fin.] Flamin. d. quest. 2. n. 55. Joseph. Sesse Arragon. decis. 65. n. 29. & decis. 113. n. 170. Flores de Mena d. quest. 21. n. 26. Mendez à Castro in praxi Lusitan. lib. 3. cap. 11. num. 8. Ferrer, in Constitut. Catalon. gloss. 4. num. 52. Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom. 4. cap. 69. 8. n. 9. & ampliat n. 10. etiam si expressio pro forma requiretur. Vincent. Fusar. de sublit. quest. 736. n. 5. & idè nihil refert, an aliquid expressis, vel æquipollentibus verbis exprimatur, ubi verba illud significant. l. qui totam 45. ff. ad Trebell. l. fin. C. ad Legem Falcid. Böér. decis. 44. num. 33. Paris. consl. 21. num. 35. vol. 3. Ruin. consl. 47. n. 18. vol. 2. Card. Mantic. de conject. ultim. vol. lib. 7. tit. n. num. 6. & 7. Malcard. de probat. conclus. 1380. num. 4. Menoch. consl. 374. num. 4. & de presumpt. lib. 4. presf. 198. num. 10. cum seqq. Petr. de sive commiss. quest. 15. num. 190. Joseph. Sesse d. decis. 113. num. 170. & decis. 189. n. 52.

XV.

EXPRESSUM censetur propriè & totaliter, quod per relationem exprimitur. [l. Prætor ait 5. §. si judex l. in summa 59. §. 1. ff. de re jud. l. si ita scripsero 38. ff. de condit. & demonstrat. Aym. Cravett. de antiqu. tempor. part. 1. sech. queritur etiam in hac materia. num. 22. decis. Pedem. 128. num. 2. Farin. 1. consl. 93. num. 3.] Joseph. de Sesse Arragon. decis. 202. num. 31. Anton. Menoch. Lucens. decis. 33. num. 10. Anell. Amat. consl. 68. num. 1. Paria enim sunt specificè aliquid exprimere & per relationem ad aliud. l. ase toto 77. ff. hered. insit. d. l. si ita scripsero. ff. de condit. & demonstr. l. fin. Cod. de fass. caus. adject.

XV.

EXPRESSUM dicitur, quod subintelligitur à Jure. l. licet Imperator 74. ff. de leg. 1. l. 1. Cod. de testam. mil. Tiraquell. in l. si unquam. verb. donatione largitus. num. 158. C. de revoc. donat. Puteus decis. 184. n. 2. lib. 1.

XVI.

EXPRESSUM dicitur, quod ex mente & conjecturis necessariò colligitur [l. licet Imperator 74. de legat. 1. l. si quis locuples 57. ff. de manuniss. testam. Matth. de Afflict. decis. 44. num. 18. Eichard. 1. consl. 47. num. 15. Nevizan. consl. 2. num. 40. Menoch. 1. de presumpt. quest. 45. per tor. Farinac. 1. consl. 28. in addit. lit. b.] Surdus decis. 254. num. 37. Gam. Lusitan. decis. 51. n. 8. Flores de Mena var. lib. 2. quest. 21. num. 26. Francisc. Molin. de ritu nuptiar. lib. 3. quest. 36. n. 19. Cald. Pereira de emption. cap. 9. num. 8. & 12. consl. 74. num. 9. 10. & 17.

XVII.

EXPRESSUM censetur, quod virtualiter inest. Joseph. Sesse Arragon. decis. 201. n. 31. Anton. Monach. Lucens. decis. 33. num. 10. Stephan. Gratian. disceptat. forens. tom. 4. cap. 916. num. 38. & cap. 957. n. 25. ubi idem dicit in eo, quod ex natura actus venit, & quod in necessarium antecedens expressi venit. Andreas Gail. lib. 2. observat. 2. num. 2. & 4. Stephan. Gratian. dict. tom. 5. cap. 855. n. 14.

XVIII.

EXPRESSUM dicitur, quod sub ratione comprehenditur, l. questum scilicet 13. ff. de testib. l. si postulaverit 27. §. sed si negaverit 13. ff. de adult. Tiraquell. in l. si unquam. verb. suscepserit liberos. num. 37. C. de revocand. donat. Molin. de primogenit. lib. 1. cap. 5. num. 11. & 12. Gutier. pract. lib. 3. quest. 17. num. 82. Rot. decis. 10. num. 3.

Y. 2 apud

apud Farinac. p. i. recent. Vel ex eadem ratione deducitur. *Surdus decis. 254. n. 40.* & *decis. 255. num. 23.* Cald. Pereira *dicit.* *resolut.* *Emphyteut. cap. 2. n. 20.* & *21.*

XX.

Expressum non dicitur quod venit in consequiam. *I. sicut certi, vbi Aret. C. de testam. milit. Gem. in can. humanum genus. dis. i. præser-* *tum ubi potest consequentia portare fallaciām,* *Alciat. conf. 202.* quod enim lex non exprimit, nec nos exprimere debemus. *I. sive rō. §. de viro.* *ff. sol. matrim.*

XXI.

EXPRESSO vitiato vitiatur etiam tacitum in eo comprehensum. *I. 3. §. fin.* *in fin. ff. de servit. rustic. pred.* *I. cum unus 12. §. planē 1. ff. de bonis auct.* *Judic. posid.* *I. fin. ff. de constit. pecun.* cum aliis citatis ab Antonio Gomez. *Var. 2. cap. 3. n. 29.* non tamen vitiatur tacitum à què principale. *I. sicut 49. §. 16. de legat. 1.* [Et ibi Bartol. Fachin. 4. contr. 66. sicut nec vitiatur, si tacitum aliunde convalefcere possit. Alciat. in *I. si pupillus. ff. de V. O.* vel quando non est eadem ratio vitiandi, Bart. in *I. 1. §. 1. ff. quib. mod. pign. solv.* vid. Everhard. in loc. top. loc. ab expresso per tot.]

XXII.

EXPRESSIO ejus, quod tacitè inest, nihil operatur, & non dat novam formam, nec facit actum conditionalem, *I. conditiones que extrinsecus 99. ubi gloss. ult. de cond.* & demonstr. [*I. 3. ff. de legat. 1. I. non recte 3. C. de fidei us. Alexand. conf. 30. Viso themate. col. 2. vers. nec adhuc obstar. Ruin. consil. 169. num. 15. Vol. 1. Paris. consil. 110. num. 47. lib. 1. Phil. Matth. 1. consil. Marpurg. 21. num. 7. Rauchbar. 1. questi. 2. num. 1. Cujacius lib. 14. respons. Paul. in *I. 14. §. 1. de usur.*] Hartm. Pistor. questi. 2. 3. num. 32. Castrensi. consil. 338. Ad primum. num. 1. lib. 2. Anchari. consil. 147. Super alia. num. 4. ubi quod id, quod tacitè inest, neque faciat actum conditionalem, si exprimatur, neque alteret dispositionem, & consil. 404. Tria dubia. num. 7. Federic. de Senis consil. 103. num. 2. vers. nec obstat. ubi quod expressio ejus, quod tacitè inest, non dat novam formam, nec facit conditionem, Alexand. consil. 33. num. 5. lib. 1. & consil. 22. Viso titulo. n. 18. vers. quia respondetur. lib. 5. ubi intelligit, si illud, quod tacitè inest, exprimatur, eo modo, quo inest, quia tunc nihil operatur; secus verò, si exprimatur alio modo quam inest. Declarant aliis modis, Riminald. jun. consil. 282. num. 103. & 104. lib. 3. Tiber. Dicianus consil. 4. num. 24. & 25. Cardinal. Tuschi. tom. 3. lit. E. conclus. 657. per totam.*

Alphonsus Narbona. *I. 82 gloss. 2. num. 17.* tit. 5. lib. 2. Recop. Anell. 5. mat. consil. 8. num. 22. Robles de Salzedo de repre. lib. 3. cap. 9. num. 5. & cap. 10. num. 8. ubi num. 24. intelligit, quando expressio aliquid operari nequit, & daretur superfluitas, alioquin contrarium esset dicendum, & n. 28. etiam intelligit, quando, quod exprimitur, inest ex necessitate, & num. 29. patiter intelligit, nisi alio modo exprimatur, quām quo tacitè inest, & num. 22. dicit, quod expressio illius, quod tacitè inest, superflua non est, cū exprimitur id, quod prius erat tacitum, & num. 23. quod expressio illius, quod tacitè inest, toleratur ad tollendam dubitationem. *I. 56. mandati. Canc. variar. resolut. part. 1. in respons. Juris. num. 54. pag. 425.* [Add. & Aretin. in *I. 3. col. 4. vers.* tu enim dic verius. ff. de legat. 1. ubi declarat, quod expressio eorum, quæ tacitè inerant, si sit at per viam separata & principalis dispositionis, hoc operatur, ut valeat etiam in illis, in quibus aliás tacitum valere non potuisset, usque adeò, ut nullus casus expiciatur, quem secutus Crotus in *I. qui Roma duo fratres. n. 34. vers.* sapius dubitari de veritate illius dicti ff. de verb. obligat. idem voluerunt Bartol. in *I. diem proferre.* §. statim. ff. de recept. arbitri. & Abb. in cap. cum dilecta. extr. de rescript. Cravett. consil. 181. num. 9. Fulgos. consil. 61. allegatus à Phil. Matth. d. consil. 21. n. 28.]

CAP. XLVI.

De Expromissore.

Axioma I.

Expromissor dicitur, qui se principaliter obligat pro eo, qui non poterat efficaciter obligari. Schneidew. in *I. 1. de fidei juss. n. 4. seq.* ut pro servo adversus dominum, qui domino se obligare non potest ideoque nec fidei jussore dare: at expromissorem rectè dat, qui suo loco promittit. vid. *I. & eleganter 7. §. 8. de dol. mal. ubi etiam reus pactionis vocatur. Strauch. Diff. ad Ius Justin. 14. ib. 13. in fin.*

II.

Expromissio est suscepitio nominis alieni per novationem in expromissorem translati *I. ult. ff. ad SCum Maced.* *I. si mulier. 22. ff. ad SCum Vellej.* adeoque videmus etiam efficaciter obligato substituti expromissorem posse. vid. *I. 4. ff. de Condic. cauf. dat.* ut expromissor totam obligationem in se suscipiat, quasi alienæ obligationis vicarius. Franc. Connan. Comment. Jur. Civil. Lib. 6. cap. 6. n. 2.

Extemporalitas vid. Infra Fe-
stinatio.

CAP.

CAP. XLVII.
De Extensione conf. Re-
strictio.

Axioma I.

Quoties ratio legis generalior est verbis, toties ad casus similes extendi potest.

Ratio: quia non omnes casus possunt ob multitudinem negotiorum gessorum Legibus comprehendi l. 12. & 13. ff. de LL.

Exemplum est in l. 32. ff. ad L. Aquil. Ita ex ratione, L. i. §. 5. ff. de postul. ob quam feminæ pro aliis postulare prohibentur, colligitur, fœminas nutritrices pro aliis postulare posse l. 5. ff. eod.

Limita: ut non procedat (1.) in jure singulari l. 14. ff. de LL. (2.) in materia favorabili.

II.

Nulla interpretatio tam latè producenda est, ut captiōsam libertatem inducat. l. 5. ff. de transact. Nec ulli Extensioni locus est, ubi non eadem, sed minor subest ratio, etiam si versetur in materia latè aliquo interpretanda. *L. Julia* 44. §. 6. ff. de ritu nuptiar. Hartm. Pistor. 2. quest. 29. n. 19. ratio, quia tota materia extentionis fundatur in rationis identitate, qua cessante cessat & extensio. Cravett. consil. 17. incip. queritur anno 6. num. 2. Hartm. Pistor. d. loc. maximè autem repudiantur interpretationes extensiva injudiciis summaris per notata Decii consil. 424. in fin. Rolandus à Valle 3. consil. 3. num. 40. & seqq. Unde quando lex deficit, & nos omissum habere, nec supplerre debemus sine autoritatibus. Atque utinam eadem omnibus in omnibus religio esset. Nihil enim juris subversioni aut internectionis magis comparatum, atque Legum extensiones ad casus omissos, quæ tam familiares & frequentes sunt Juris Doctoribus. Ranchin. de success. ab incestat. §. 13. num. 18. Sic non licet nobis interpretationibus nostris stulte maximè ea, quæ sunt de solennibus, extendere vel amplificare, Cujac. in recit. ad tit. Cod. de testam. Quod enim Lex omissit, habetur pro omisso, nec supplerur commentationibus nostris vel argumentationibus. idem ad l. 1. & seq. C. de collat. circ. fin. cum nostrum non sit leges extendere. Bart. in l. 1. §. 1. ff. de bon. damnat. per l. si vero. pen. ff. solut. matrim. vel. ut Baldus ait, extendere scripturas, ad c. naturale. 2. Feud. 26. quemadmodum nec interpretis est tacita pacta constituere vel fingere. Bachovius 2. disp. 28. libet 5. lit. C. p. 944. Vid. Mantic. lib. 6. de conject. ult. volunt. tit. 15. n. 6. ne Lex præscripta ultra suos terminos & circumstantias extendenda. l. 32. de pacif. l. 12. qui & à quib. man. Hott. q. illuſtr. 13.

III.

Extensionem omnem vitiat expressio specialis. l. commodissime 10. ff. de liber. & postulam. l. si cum dotem 22. in princ. ff. solut. matrim. l. 4. ff. de vulg. substitut. Carpzov. part. 3. jurisprud. fœmin. confit. 8. definit. 18. n. 2. & confit. 25. def. 28. n. 6.

IV.

Extensio in exorbitantibus jure communione

est licita. cap. quia jure 28. de Reg. Jur. in 6. l. quod verò 14. ff. de Legib. l. si vero 64. §. de virg. ff. solut. matrim. Rauchbar. p. i. quest. 35. Carpzov. p. 2. jurispr. fœmin. confit. 14. definit. 50. n. 6. Laurent. Tennen. in tract. Cauel. cauel. 6. num. 6. Ubi ampliat, etiam si rationis identitas istud siadere videatur, per d. cap. quam à jure. cum sua sing. gloss. & alios textib. quos allegat Everhard. in Topic. in loc. à rat. legum. num. 41. præcisè illud verum declarans, quando extensio fieret de persona ad personas, etiam si major ratio interveniat, idem. Everhard. d. loc. num. 44. quod tamen non procedere limitat, cum majoritas rationis insurgeret ex vi regulæ. l. non debet 21. ff. de Reg. Juris. & cap. cui licet 54. eod. in 6. Hinc est, quod extensio in poenit. non fit, sed semper accipitur, quod tutius est. l. pen. ff. de poen. quia odiosa sunt. Baldus in l. cum proponas. circ. fin. C. de hered. instit. Dec. Cagnol. in l. factum. §. in penalib. ff. de Reg. Jur. Afflict. decif. 21. num. 5. vers. item quia stat. & decif. ult. num. 17. ubi etiam ait, id per rationis majoritatem non admitti (quamvis in rubr. extr. de jud. subnum. 22. contrarium communius esse dicat) Nata consil. 339. num. 6. Roland. à Valle consil. 27. num. 19. vol. 1. & consil. 74. num. 13. vol. 1. ratio, quia in hisce ut odiosis, ubi lex pedem supra aliquibus figit, ulterius procedere non debemus, cum odia debeant restringi. cap. odia extr. de R. J. facit hic text. in l. & si quis 14. §. Divus autem Marcus 14. de religio. ubi licet heres delinquat prohibendo testatorem ab eo funerari, quem testator elegerat, ideo tamen non ponitur; ratio, quia poena in heredem non est statuta, sicut allegat Bald. in l. 3. in pr. C. de E. pisc. & Cler.

Amplia, quod & hæc regula procedat in contractibus, in quibus sit extensio de uno casu ad alium. l. quicquid adstringendæ 99. de V. O. l. si cum dotem 22. solut. matrim. Alex. consil. 296. Queritur lib. 2. Pantelchini. 1. quest. 12. num. 15.

Limita, nisi id fiat jure permittente. Bocer. in Comm. ad tit. Inst. de suspect. tut. n. 24. Unde etiam in odiosis & poenalibus fieri extensio ad æquiparata patet l. si quis serv. 20. ubi gloss. & Bartol. C. de furt. l. ut tantum 14. §. 1. ff. de serv. corrupt. Jason. in l. si arrogator. col. antepenulti. vers. sed redeundo ad principalem questionem. ff. de adoption. l. 1. ff. de legat. 1. in Autb. quas actiones. col. 5. & 7. Cod. de SS. Eccles. & in l. transigere. num. 15. C. de transact. & in §. ex malficiis. num. 32. Instit. de Action. Decian. in l. causam. que. n. 32. ff. de judic. Imò & in correctoriis fieri extensio ne posse ratione peccati evitandi, sic Alex. in l. Sempronius. §. præterea. col. 2. in fin. ff. de acquir. poss. & post eum Robert. Marant. quest. leg. disp. 9. n. 15. ad casum similem, quando unica tantum ratio assignari posset, post gloss. in l. quamvis. C. de fideicom. probarunt Jason. in §. omnium. Instit. de action. col. 7. Alexand. consil. 98. col. 2. volum. 3. ratione potissima ea, quod ubicunque militat eadem ratio, nunquam prohibeat extensio dato quod major sit in uno quam alio. text. notab. in l. 1. §. quod autem 3. ff. de aleat. Ludovic. Gomez. ad §.

rursus. num. 18. Inst. de actione. Sic & in correctoriis eam licitam esse, quando res ad pristinum statum & naturam revertitur, ex gloss. sing. in cap. statum. in verb. nunc. eandem. de probend. in 6. Alexand. in d. l. si constante. ff. solut. matrim. num. 5. notavit Gail. 2. obseruat. 35. num. 6. Propter quod quotiescumque principaliter tractatur de favore publico, etiam in dispositione prohibitoria penali, toties extensis ob identitatem rationis maximè in correlativis locum habebit. Baptif. de S. Blas. in tract. de Correlat. n. 18. vers. quinqueagesima facit. Farin. 1. Conf. crim. 85. n. 72.

V.

Quod extenditur, non mutat esse suum. l. sed si manens. ff. de procur. Niconit. in repe. rubr. solut. matrim. n. 88. Bertazol. lib. 1. consult. decis. cons. 63. n. 12.

VI.

Extensio de persona ad personam fieri non debet, Cephal. conf. 2. n. 22. etiam in casu, quo alii de jure constitutio seu statutum extendi possit. Tiraquell. de ll. communal. gloss. 5. n. 195. & de revoc. donat. in verb. liberta. n. 28. Alban. conf. 74. n. 2. Cephal. conf. 147. n. 22. lib. 1. decis. Pedemont. 23. num. 48. Farin. 1. conf. 64. n. 5. Rolandus à Valle conf. 56. num. 24. lib. 3. Unde Extensio de persona ad personam, difficilior est quam de tempore ad tempus, juxta notata Aret. in l. Gallus. & quod si tantum. col. 3. ff. de liber. & posthum. Vult. 2. conf. Marp. 31. n. 26. sicut etiam difficilius admittitur ea, quam extensio ad aetus aut ad res. l. si ita ib. & pen. ff. de testam. tut. Aretin. & Dd. in d. l. Gallus. Decian. conf. 12. n. 44. vol. 1. Francisc. Viv. decis. 502. n. 11. ubi ait, quod licet dispositio facta in uno casu aliquando extendatur ad alium, tamen extensio de persona aliquo modo non admittitur, adeo ut ad faciendum extensionem à persona ad personam non procedat argumentum, etiam si in persona aliqua non expressa eadem militet ratio, & disponens de extensione fuerit interrogatus, quod verisimiliter eam permisisset; quomodo hoc ampliant Ruin. conf. 74. n. 12. vol. 1. HypOLLIT. sing. 499. Parifl. conf. 20. n. 18. & conf. 63. num. 12. & conf. 66. num. 5. vol. 3. Jason. conf. 220. col. 4. & conf. 228. col. 2. vol. 2. Decius conf. 211. num. 5. & conf. 218. n. 9. & conf. 314. n. 5. Mandell. conf. 74. n. 2. Natta conf. 479. num. 6. & post illos Decianus conf. 16. n. 47. vol. 4. Burlat. conf. 51. n. 30. & seq. vol. 1. comm. decis. Lufit. 369. n. 4. maximè si extensioni verborum & sermonis proprietatis repugnat, ac proinde extensio alias etiam in casu extensibili permissa non admittatur, per tradita à Menoch. conf. 97. n. 22. vol. 1.

VII.

In extensionem materia periculorum est aliquid firmare. Joh. Baptif. de S. Sever. in repe. l. omnes populi. ff. de iust. & jur. pag. 34. Brun. in tract. de statu fam. & cogn. lin. à success. excl. art. 8. quest. 19. col. pen. Parifl. conf. 47. num. 93. decisiones enim in terminis sunt securiores. Brun. loc. prealleg. & art. 6. membr. 3. quest. 3. col. 2. n. 112. Nevizan. in syll. nupt. lib. 5. num. 72. col. 3. maximè temporibus istis, quibus non creditur.

Legibus & rationibus, sed decisionibus, ut inquit Currius jun. conf. 119. n. 6. vid. Rub. conf. II. num. 24. & conf. 46. n. 4.

CAP. XLVIII.

Extinctum.

Axioma I.

EXTINCTUM semel, amplius non reviviscit. [l. Etiam si 3. §. si capitul. 9. vers. etiam si ff. de bon. libert. l. sed si metis 26. §. arbor. 2. ff. de acquirend. domin. l. in tantum 6. §. sacra 3. vers. Semel ff. de rer. divis. l. inter stipulantem 83. §. sacram 5. ff. de verb. obligat. Bocer. de invest. feud. cap. 5. num. 73. Add. David. Loc. ad §. si servus 6. tit. de nox. act. lit. B.] Petrus de Anchar. cons. 38. Mortua. num. 7. & cons. 404. num. 13. ubi extendit maximè, quando extinctio fit ex voluntate ejus, qui privatur, secus ex necessitate. Decius conf. 477. Decianus conf. 86. num. 41. ubi agit de substitutione semel extincta, quia non reviviscit. Bellain. conf. 34. ubi de collatione nulla & extincta, quia non reviviscit. Socinus sen. conf. 91. num. 10. lib. 4. ubi quod obligatio semel extincta non reviviscit. Cravett. conf. 322. num. 3. latè Cardinalis Tuschi. tom. 3. lit. E. conclus. 676. per totam. Vide supr. lib. 1. cap. 16. Axiom. 4.

CAP. XLIX.

Extraordinarium.

Axioma I.

Extraordinarium remedium cessat, quandounque ordinarium locum habet, l. 98. ff. solut. matr. l. 32. de damn. infect. vide infr. lit. O. cap. Ordinarium. & lit. R. cap. Remedium.

Limite: nisi extraordinarium esset pinguis, Ita minori lafo datur contra sententiam restitutio, licet ipsi etiam appellatio competat. Brunnem. ad l. 5. C. si advers. rem judic. in fin. (2.) si remedium ordinarium competitat contra tertium & illi sit inops l. 6. ff. de dol. mal. (3.) si probabilit. liter dubitetur, an aliud remedium competit. l. 7. §. 3. cod. (4.) actio extraordinaria de dolo datur, si ordinaria actio æque sit famosa arg. l. 1. §. 4. ff. l. 1. C. de dol. l. 59. §. 1. ff. mand. Bach. ad Treutl. Vol. 1. diff. XI. tb. 6. lit. E.

II.

Ex munere extraordinario potest fieri ordinarium. Brunnem. ad l. 1. C. de Indiction.

III.

Princeps non nisi urgente publica & summa necessitate extraordinariam collationem subditis imponere, sed potius bona patrimonialia in feudum dare debet. Perez. C. de superindict. n. 1. seqq.

CAP.

CAP. L.
Extrema.

Axioma I.

Extremum sicut naturam mediorum, quibus illud includitur. L. arbor. 19. in princ. ff. commun. dividunt. l. si vero s. & quod si qui dejecter. ex mediano ff. Everhard. à Mittelb. in Topic. loc. 117. ab Extremis. n. 2. & 7. Consil. Argent. 1. conf. 28. n. 5. v. infra. de medio axioma. 5.

II.

Sublato medio, sine quo ad extremum perveniri non potest, & ipsum extremum sublatum censetur, infra. lit. M. cap. Medium.

III.

Qualia extrema, talia & media presumuntur. cap. inter dilectos 6. ubi Anton. de Butr. Abb. & Felin. desid. instrum. cap. accedens. ubi gloss. de convers. conjug. Bald. & Modern. in l. talis per illum text. ff. de legat. 1. Regn. Sixt. 2. conf. Marp. 3. num. 36. per exteriora enim presumuntur interiora, praesertim in causa testandi. Cyn. & ibidem Apostill. & Socrinus num. 1. adl. 14. C. de testament. & ibi Johann. Dauth. num. 4. Goedd. 3. conf. Marpurg. 28. num. 35. gloss. in cap. ex fidelis. de presumpt. & in l. si qui. in fin. de tutel. dat. & in cap. legitimus post princ. disjunct. 93. Vetus lib. 2. conf. Marpurg. 15. n. 49.

Limita hanc regulam, quando medium esse de solennitate & forma, vel si medium cum extremis non ita conjungeretur, ut inferret consequentiam necessariam & verisimilem. vid. W. Anton. tit. 7. dere script. morat. conclus. 22. n. 47.

IV.

Extremum principale à quo trahit ad se extremum ad quod, & per consequens medium. l. 3. §. sequitur cum minore 1. & §. diu. 2. ff. de minor. l. 1. §. 1. ff. si quis ius dicenti non obtemp. l. 18. §. Sabini. ff. de damn. infel. Menoch. 1. arb. judic. quest. 37. num. 29. Ubi procedere, cum principium est cum fine connexum ob actus perfectionem, exemplo monstrat Menoch. de recip. poss' remed. 15. num. 126. eod. si minor hereditatem adivit, & factus major debitores hereditarios exigendo aditionem confirmavit; adhuc tamen restitui potest, si intelligamus aditionem ipsam jam perfectam in etate minore fuisse, quo sit, ut is exactioris actus nihil tribuat ac detrahatur ipsi aditione jam perfecta, utpote in qua initium, non finis spectetur. Vid. Grat. respons. 116. num. 19. lib. 2. Secus enim est, cum adhuc perfectus actus non sit omnino, qui, si postmodum perficiatur, tem-

pore aetatis majoris non principium, sed finis inspicis solet. Unde, quando minoris res alienatur, si factus major premium petat, id agit, ut magis magisque venditionem censetur perfecisse, adeo ut difficulter per restitutionis remedium posse ei subveniri. Vid. Cujac. d. l. 3. §. scio. ff. de minor. Everh. in loc. Top. loc. ult. à virtute finis. num. 8.

V.

Extrema presumuntur habilia, quoties de aliquo queritur. l. si queramus q. ff. qui testam. fac. poss. cap. 1. de aet. & qualit. & ordin. prae. ficiend. Ludov. Gomez. ad S. sed iste. Inst. de aet. num. 12.

VI.

Duo Extrema in possessione sunt probanda. l. 1. §. rectissime 34. ibique Bartol. & Alber. de Rosate ff. de vi & vi arm. e. consultationib. 10. de off. deleg. ubi Pontifex statuit, quod in remedii interdictorum recuperanda agenti duo maximè incumbant probanda, nimisne quod tempore, quo se spoliatum conqueritur, possederit, & quod ea possessione dejectus sit, post Philipp. Corn. conf. 8. num. 2. fol. 1. ostendit latissimè Nicolaus Boët. decis. 15. n. 3. quem allegat Johannes Richardus 1. conf. 9. n. 13.

VII.

EXTREM A omnia sunt vitiosa, & ex duobus contrariis sit. medium optimum, l. solent 6. §. fin. ff. de offic. Procons. Joh. de Capistr. in spec. conscient. num. 245. Paul. de Castro per text. ibi l. continuus. §. cum ita i. ff. de V. O. Card. Tuschi. tom. 3. lit. E. concl. 685. Flam. Paris. de confident. quest. 7. num. 39.

VIII.

EXTREM A habilia posse conjungi impedit medium inhabile. Castrensi. cons. 422. Quod ista mater. num. 3. vers. sic l. ubi loquitur, quando extremum debet transire per medium inhabile. Florian. de S. Petro quest. 3. dub. 1. num. 22. Ubi declarat & limitat multis modis & casibus, in quibus extrema habilia de se junguntur, licet medium sit inhabile, quando illud medium fuit sublatum, vel non duravit, refert Card. Tuschi. tom. 3. lit. E. concl. 684. Vid. lib. XI. cap. Medium.

Axiom. Medium inhabile &c.

FINIS LIBRI QVINTI.